

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 74

48. évfolyam

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

2005. március 23.

<u>Közleményszám</u>	Tartalom	Oldal
	I <i>Információ</i>	
	
	II <i>Előkészítő jogi aktusok</i>	
	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság	
	2004. szeptember 15–16-i 411. plenáris ülés	
2005/C 74/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye: Az Európai Bizottság Közleményéről a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága részére: Akcióterv: a vállalkozási szellem politikájának európai menetrendje (COM(2004) 70 végleges)	1
2005/C 74/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a „Turisztikai politikáról és a köz- és magán-szféra együttműködéséről”	7
2005/C 74/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Parlament és a Tanács javaslata egy a gépjárműtípusok minősítéséről, illetve azok újrafelhasználhatóságáról, újra-feldolgozhatóságáról és újrahasznosíthatóságáról szóló irányelv megalkotására és a 70/156/EGK irányelv módosítására” (COM(2004) 162 végleges – 2004/0053 (COD))	15
2005/C 74/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az Európai Parlament és a Tanács ajánlásjavaslatáról a filmörökséggel és az azzal kapcsolatos gyártási tevékenységek versenyképességével kapcsolatban (COM(2004) 171 végleges – 2004/0066 (COD))	18
2005/C 74/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: Javaslat a hozzáadott-érték-adó közös rendszeréről szóló tanácsi irányelvre (átdolgozás) (COM(2004) 246 végleges – 2004/0079 (CNS))	21

Ár: 18 EUR

(folytatás a túloldalon)

<u>Közleményszám</u>	Tartalom (folytatás)	Oldal
2005/C 74/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „A gazdasági kormányzás javításáról az Európai Unióban”	23
2005/C 74/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: A Bizottságnak a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez címzett közleménye – Közös jövőnk építése: a kibővült Unió politikai kihívásai és költségvetési eszközei 2007-2013 (COM(2004)101 végleges)	32
2005/C 74/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „A nők szervezeteinek mint nem-állami szereplőknek a szerepe a Cotonou-i Egyezmény keretében”	39
2005/C 74/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témához: „7. Kutatási Keretprogram: Kutatási igény a demográfiai változás keretében – idős kori életminőség és technológiai igény”	44
2005/C 74/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Javaslat a 66/401/EGK, 66/402/EGK, 2002/54/EK és 2002/57/EK irányelveket módosító tanácsi irányelvre a külső országokban természetett vetőmagok hivatalos felügyelet mellett végzett vizsgálatáról és egyenértékűségéről” (COM(2004) 263 végleges – 2004/0086 CNS)	55
2005/C 74/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „A Bizottságnak a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz intézett következő közleményéről: A környezeti szempontok figyelembevétele az európai szabványosítás során” (COM(2004) 130 végleges)	57
2005/C 74/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Városkörnyéki mezőgazdaság”	62

II

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2004. SZEPTEMBER 15–16-I 411. PLENÁRIS ÜLÉS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye: Az Európai Bizottság Közleményéről a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága részére: Akcióterv: a vállalkozási szellem politikájának európai menetrendje

(COM(2004) 70 végleges)

(2005/C 74/01)

2004. február 11-én, az Európai Bizottság elhatározta, hogy tanácskozik az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal az Európai Közösség alapító Szerződésének 262. §-ban foglaltak értelmében, a fent említett közleményről.

Az „Egységes Piac, Termelés és Fogyasztás” szekció, amely a tárgyi bizottsági munka előkészítésének felelőse, a véleményt 2004. július 14-én fogadta el. A téma előadója: **B. BUTTERS** volt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 411. sz. plenáris ülésén (szeptember 15-i tanácskozás), 150 igen szavazattal, 1 ellenvetéssel és 6 tartózkodás mellett az alábbi véleményt fogadta el.

1. Előzmények

1.1 A 2000. évi lisszaboni elnökségi zárszó és a Kisvállalkozások Európai Chartája kiemelték a vállalkozási tevékenység fontosságát az európai fenntartható fejlődés útján, valamint a vállalkozásbarát politikai környezetet megteremtésének szükségességét.

1.2 Az Európai Bizottság elnöke, **Romano PRODI**, ezt követően bejelentette a 2002. évi tavaszi Európai Tanácsülésen Barcelonában, hogy az Európai Bizottság Zöld Könyvet fog kiadni a vállalkozásokról a 2003. évi tavaszi Európai Tanácsülés előtt. Az Európai Bizottság ezt a kötelezettségét 2003. januárjában teljesítette, és ennek következményeként a rá következő hónapokban szigorú és átlátható konzultáció indult az érdekelt felekkel. A 2003. évi tavaszi Tanácsülés felkérte az Európai Bizottságot, hogy a 2004. tavaszi Tanácsülésre terjesszen be egy vállalkozási akciótervet.

1.3 Az EGSZB Vélemény a Zöld Könyvről a 2003. szeptemberében a plenáris ülés keretében került jóváhagyásra ⁽¹⁾.

1.4 Az Európai Bizottság ezt követően elfogadta az Akcióterv: „A vállalkozási szellem európai menetrendje” című dokumentumot 2004. februárjában ⁽²⁾.

2. A jelen vélemény céljai

2.1 Az „Európai Vállalkozások” című Zöld Könyvhöz fűzött korábbi EGSZB véleményhez hasonlóan, a jelen vélemény is hozzá kíván járulni a vállalkozások megértésének és ösztönzésének folyamatához. Ezt úgy kívánja megvalósítani, hogy az akciótervhez néhány általános kommentárt fűz, és a tervet sokkal pontosabban elemzi. A vélemény ezt követően az EGSZB egy sor konstruktív ajánlását mutatja be arról, hogy ezt a kezdeményezést hogyan lehet az európai vállalkozások jelenlegi és jövőbeni generációi számára egyaránt hasznos, reális, és gyakorlati kezdeményezéssé alakítani.

3. Általános megjegyzések az akciótervhez: eléri-e bejelentett célját, mely szerint „stratégiai keretet nyújt a vállalkozások felvirágoztatásához”?

3.1 Az Európai Vállalkozások Zöld Könyve világos képet ad az EU-ban tevékenykedő vállalkozások helyzetéről és a számbeli növekedésük elé tornyosuló kihívások mértékéről. Az EGSZB véleménye ezt elismeri, és örömmel üdvözli az Európai Bizottság Zöld Könyvét és a megjelenését követő nyílt és szigorú konzultációs folyamatot.

⁽¹⁾ HL C 10., 2004. 01.14.

⁽²⁾ COM (2004) 70 végleges, 4. o.

3.2 A Zöld Könyvre alapozva, az akcióterv tovább elemzi az európai vállalkozók előtt tornyosuló kihívások természetét. Az akcióterv céljai indokoltan ambiciózusak, de meghatározhatatlan célkitűzésekhez kapcsolódnak. Az általános benyomás az, hogy a dokumentum ködös és konzervatív. Az akcióterv keveset mutat be mindabból a kreativitásból, amelyre utal mind a Zöld Könyv, mind a nyilvános konzultáció, ehelyett gyakran inkább meglévő kezdeményezéseket idéz. Kevés megoldási mechanizmust javasol és a hozzájuk tartozó felelőségeket sem állapítja meg, és nem határozza meg a követési és értékelési eljárásokat sem.

3.3 A Zöld Könyv megfogalmazása során a viták és az utána következő konzultációk egyik fő témája volt, hogy a vállalkozókat számos politikai terület sújtja és ennek következtében a felmerült kihívásokat horizontális megközelítéssel szükséges leküzdeni. Az akcióterv kifejezetten nem mutatja be az érdekeltek számára, hogy ez a kezdeményezés kapott-e jelképes támogatáson kívül valamit is az Európai Bizottság szerveitől, leszámítva a Vállalkozási Főigazgatóságot, vagy a tagállamok közigazgatásaitól. Egy ilyen támogatás elnyerése hiányában, az akcióterv minimális jelentőségre lesz kárhóztatva.

3.4 A Bizottság 250 választ kapott a konzultáció során. Bár az EGSZB elismeri, hogy a weblapon kapott valamennyi hozzászólás nyilvánosságra hozatalával az Európai Bizottság az átláthatóságról tett tanúbizonyságot, az akcióterv nagyon kevészer utal ezekre a megjegyzésekre, és nem világos az olvasó számára az sem, hogy a hozzászólásokat hogyan elemezték, és hogyan építették bele a tervbe. Miután adott ennek a gyakorlatnak a jelentősége és az érdeklődés, melyet EU-szerte keltett, kár lenne a válaszokat nem megfelelően figyelembe venni, és ha figyelembe vették, az akciótervnek ezt világosan demonstrálnia kell.

3.5 Az akciótervnek hivatkoznia kellett volna a kis- és középvállalkozások heterogén összetételére, és fel kellene ismernie, hogy ez a különbözőség sokkal inkább összehangolt, mint általános politikai megoldásokat kíván. Például, a mostani Bizottsági Közlemény az „Európai szövetkezeti vállalatok támogatásáról”⁽¹⁾ elismeri az európai szövetkezetek támogatásának fontosságát, és az ehhez kapcsolódó hivatkozást a szociális gazdasági vállalatok sajátos szerepéről bele kellene venni az Akciótervbe⁽²⁾. Ehhez hasonlóan, az önálló vállalkozói tevékenységet folytatók igényei jelentősen eltérnek a nagyvállalkozások szükségleteitől⁽³⁾. Miközben értékeli ezeknek a sajátos gazdálkodó szervezeteknek a tulajdonosi formáit, az akciótervnek el kellene ismernie, hogy ezeket a specifikus igényekkel és jellemvonásokkal rendelkező üzleti szervezeteket célzott politikával kell megközelíteni. Ilyen lehet az innovatív vállalkozások alapításának, vagy a már bevezetett, hagyományosabb területen tevékenykedő cégek támogatásának politikája.

3.6 Az EGSZB érvelése szerint az is fontos, hogy a vállalkozói gondolkodásmódot bátorítsák az állami szektoron belül is. Bár az EGSZB megérti, hogy az akcióterv arra a vállalkozói magatartási formára koncentrál, amely az üzleti tevékenységet

létrehozza, működteti és fejleszti, nem győzi ismételni, hogy arra is szükség van, hogy a vállalkozói szemléletet fokozzák a közigazgatásban is.

3.7 Szerkezet

3.7.1 A Zöld Könyvről kiadott véleményében, az EGSZB azt az álláspontot támogatja, hogy „az akcióterv tartalmát két elkülönülő területre kell szétválasztani:

- A vállalkozói gondolkodásmód támogatása: ennek a lépésnek a célja a vállalkozói kultúra kialakítása, a vállalkozó hírnevének »visszaállítása« és javítása az iskolák, egyetemek és a családok potenciális vállalkozóinak szemében, valamint az állami és magán szolgáltatók, különösen a pénzintézetek, és az európai és a tagállamok közigazgatási hatóságai előtt.
- Olyan környezet létrehozása, amely jó talaja a vállalkozói tevékenységnek: ennek az a célja, hogy a Zöld Könyvben megfogalmazott tíz kérdésre válaszul, operatív intézkedési tervet határozzon meg az üzleti tevékenység megsegítésére.”⁽⁴⁾

3.7.2 Az EGSZB általában egyetért az öt stratégiai politikai területtel lefedett témákkal, de aggályait fejezte ki azért, hogy az egyes témákon belül hiányoznak az ott elhatározott konkrét lépések. Ezen felül, az EGSZB fenntartja azt a meggyőződését, hogy a fent idézett kétágú megközelítés következetesebb lenne, mint az öt, kissé önkényes jellegű stratégiai politikai terület. Ez az öt politikai terület következetesnek tűnik és egymást átfedőnek; négy nagy kihívást tartalmaz és egy pontosan meghatározott témát (a finanszírozáshoz való jobb hozzájutást).

3.7.3 Mindazonáltal, a következetesség érdekében, az akciótervhez ugyanabban az ötös csoportosításban fűzünk megjegyzéseket a jelen vélemény következő szakaszában.

3.7.4 Az EGSZB úgy érvel, hogy az Európai Bizottság dokumentuma nagyvonalakban vázolta fel az ütemtervet. A következő szakaszban ki kell dolgozni a konkrét lépéseket és politikákat, nyomon kell követni, és felül kell vizsgálni a mechanizmusokat, a vállalkozók előrehaladását biztosító mutatószámokat és adatokat.

4. Specifikus megjegyzések az öt legfontosabb stratégiai területre

4.1 Az EGSZB az öt, stratégiai fontosságú területen belül számos konkrét prioritást állapított meg.

4.1.1 A vállalkozói gondolkodás táplálása

4.1.1.1 Ennek hosszú távú célkitűzésnek kell lennie, amely számos területet érint különböző szinten. A Vállalkozáspolitikai Főigazgatóságnak szüksége van az Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóságra, továbbá az oktatási politikát megfogalmazó és nyilvánosságra hozó nemzeti és nemzetiségi ügynökségek támogatására.

⁽¹⁾ (COM (2004) 18)

⁽²⁾ Lásd a 242/2000. sz. (Olsson) és az 528/2004. sz. (Fusco & Glorieux) EGSZB véleményt a szociális gazdasági vállalatok jelentőségét méltató további hivatkozási helyeket illetően.

⁽³⁾ HL C 10., 2004. 1. 14., 5.4. és 6.12 pont.

⁽⁴⁾ HL C 10., 2004. 1. 14., 2.2.2. pont

4.1.1.2 Amint azt a Zöld Könyv kiemeli, a vállalkozók motivációja igen széleskörű lehet, mint pl. a pénzügyi haszon, a függetlenség, vagy a munkával való elégedettség. Bármilyen is legyen ez a motiváció, **az a fontos, hogy a majdani és jelenlegi vállalkozók elismerjék az üzleti tulajdonlasi joghoz fűződő társadalmi felelősségüket.**

4.1.1.3 Az EGSZB üdvözli az akciótérveknek a fiatalokhoz szóló ajánlását, de ki kellene emelni azt is, **hogy a demográfiai elcsúszás következtében az európai lakosság elöregedőben van.** Hanyagság lenne, ha nem biztosítanánk olyan vállalkozások környezetét, amely a megfelelő képességekkel rendelkező (szakképzettség, vállalatvezetés, tőke, stb.), idősebb lakosság részére is lehetővé teszi a saját vállalkozást, üzleti tevékenység alapítását és folytatását.

4.1.1.4 Az EGSZB hasonlóan üdvözli, hogy az akciótérvek kiemeli a női vállalkozók specifikus szükségleteit. A vállalkozás-alapítás és fejlesztés mellett döntő nőknek tagállamonként más és más, különleges gyakorlati, gazdasági és kulturális kihívásokkal kell szembenézniük. A tisztségviselők jobban tudnák értékelni és kezelni ezeket a kihívásokat, ha a politika döntéshozatali folyamatba bevonják a sikeres és nem sikeres női vállalkozókat.

4.1.1.5 Számos Tagállamban régi hagyománya van az iskolákban bevezetett vállalkozói programoknak. Nem kell a spanyolviaszt újra feltalálni, az akciótérvek kell a helyes gyakorlat elemzésére, terjesztésére és a helyes gyakorlat bevezetésének támogatására alapozni. Az Európai Bizottság már számos értékes BEST projektet koordinált ezen a területen az 1990-es években és az elért eredmények és ajánlások rendkívül értékesek lehetnek az akciótérvek keretében történő politikai-fejlesztés során.

4.1.1.6 **Azokat a mechanizmusokat, amelyek megkönnyíthetik az üzleti élet képviseleti szervezeteinek további bevonását az iskolai projektekbe,** be kell építeni a Bizottság új, többéves, 2006-2010-ig terjedő KKV-programjába.

4.1.1.7 Az, hogy Európában sokkal erősebb vállalkozói társadalom jöjjön létre, sajnos, nem csupán a jövő vállalkozóinak kinevelésétől függ. Ez a politika köves talajra hullott, ha a Európa nem hoz létre olyan környezetet, amelyben a jövő vállalkozói sikeresek lehetnek. Ez azt jelenti, hogy az üzleti társadalom **szereplőinek sokkal szélesebb körét kell mozgósítani** az állami és a magánszektorból, és tényleg az egész társadalmat, hogy értsék meg és értékeljék a maga helyén a vállalkozásokat. A vállalkozásokat ezért támogatnia kell minden, munkáját hatékonyan végezni akaró állami hivatalnoknak, és mindenkinek, aki az üzleti életben tevékenykedik.

4.1.1.8 Az EGSZB úgy érvel, hogy a politikának **nem szabad dramatizálnia a vállalkozásokat** és csökkentenie kell a vállalkozók és a társadalom többi része között fennálló vélt és tényleges korlátokat. A modern munkavégzési minták lehetővé teszik az emberek számára, hogy különböző módokon próbál-

janak meg belépni a gazdasági életbe, és viszonylag könnyen át tudjanak váltani az alkalmazotti állapotból az önfoglalkoztatásra, vagy a munkáltatói szerepre és vissza. A vállalkozást ezért egyre többeknek kell úgy tekinteni, mint hosszú, vagy rövidtávra szóló választási lehetőséget. Ebből az a kettős előny származik, hogy egyre többen tekintik pozitív választási lehetőségnek az üzlettulajdonosi-menedzseri életet, közben javul a vállalkozók általános megítélése az érintett résztvevők széles tömegei körében. Az ilyen környezet létrehozása érdekében több figyelmet kell fordítani arra, hogy egy vállalkozás bejegyztetése és töröltetése a cégjegyzékből, csak a minimálisan szükséges bürokráciával járjon. Ez különösen akut probléma számos új tagállamban, ahol az önfoglalkoztatásról alkalmazotti státuszba történő áttérés rendkívül nehézkesnek tűnik, és az alkalmazotti munkavállalás bürokratikus akadályai igen magasak.

4.1.1.9 Ugyanakkor, a hatóságoknak és a többi érintettnek biztosítania kell, hogy a különböző dolgozói státuszok közötti áttérés megkönnyítése ne vonjon maga után visszaéléseket. Az egyensúly eléréséhez fontos, hogy az alkalmazottakat és munkanélkülieket szándékuk ellenére ne csábítsák, és ne kényszerítsék önfoglalkoztatásra, és a kevésbé lelkiismeretes munkaadók ne háríthassák át a felelősséget alkalmazottaikra (!).

4.1.2 Minél több ember bátorítása vállalkozás alapítására

4.1.2.1 Az akciótérvek jól fedi le **a kockázat és haszon közötti helyes egyensúly** központi kérdését.

4.1.2.2 Az EGSZB további közleményt vár az Európai Bizottságtól az **üzlet átruházása** tárgyában. Várhatóan, a közlemény az igen hasznos 2002. májusi BEST jelentés alapján kerül megfogalmazásra, és tovább növeli a tagállamok hivatalnokainak és a közösség pénzügyi felelőseinek érdekeltségét és tudatosságát e fontos politika vonatkozásában. Számos specifikus problémával is meg kell birkózni az átruházás megkönnyítése, és a vállalatok túlélési lehetőségeinek maximális biztosítása érdekében. Különösen az adózási rendszerek, örökösödési illetékek, öröklési jogszabályok és a társasági törvény azok, amelyek folyamatosan hátráltatják az üzletvitel folytatásától, és amelyeket módosítani lenne szükséges.

4.1.2.3 Az akciótérvek helyesen világítja meg a **sikertelenség stigmáját** mint a vállalkozói tevékenység elterjedésének jelentős korlátját. Ezt a kihívást részben el lehet hárítani azzal, hogy sikeres stratégiákkal mozgósítják a társadalmat a vállalkozások pártolása érdekében. Mindazonáltal, sokkal közvetlenebb figyelmet kell fordítani a pénzintézetek magatartásának megváltoztatására, hogy sokkal rugalmasabban kezeljék a sikertelen üzleti múlttal rendelkező személyeket. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy a Bizottság olyan bizonyítékokat tárjon a pénzintézetek elé, amelyekkel ki lehet mutatni, hogy a korábbi (sikeres, vagy sikertelen) tapasztalattal rendelkező vállalkozók sokkal nagyobb valószínűséggel lesznek sikeresek új vállalkozásukkal.

(!) HL C 10., 2004.1.14., 5.3. pont.

4.1.2.4 Ebben a folyamatban fontos, hogy olyan áthidaló megoldást találjanak, amellyel lehetővé teszik a „becsületes” csődbejutottak számára az újrakezdést és egyben meg is tiltják a törvényt megkerülő praktikákat. A csődtörvénynek ennek következtében kevésbé bírálónak és átláthatóbbnak kell lennie.

4.1.2.5 Bár több részletet szeretne megtudni a tervezett konkrét lépésekről, az EGSZB üdvözlöi az a hivatkozást az akciótervben az Európai Bizottság és a tagállamok előtt álló további feladatokra a **vállalkozók társadalombiztosítási rendszereinek** tárgyában.

4.1.3 A vállalkozók bekapcsolása a növekedésbe, és versenyképességük fokozása

4.1.3.1 A kutatások azt mutatják, hogy a cégtulajdonos igazgatókat képezni és támogatni szükséges, különösen a marketing területén. Jelentős haladást értek el ezen kívül a KKV-k részére az ismeretek átadása terén vállalati kihelyezésekkel, és a KKV közösségek és kutatóintézetek közötti kapcsolat szorosabbra fűzésével. A tanácsadói programokat, melyek keretében az új társaságok és fiatal vállalkozók tanulhatnak a tapasztaltaktól, tovább kell fejleszteni, és támogatni kell.

4.1.4 A finanszírozás javítása

4.1.4.1 Az EGSZB üdvözlöi azt a javaslatot, hogy a tagállamok egymás között cseréljék ki a helyes gyakorlat terén szerzett tapasztalataikat, és készítsenek egy további akciótervet az elektronikai beszerzésekre vonatkozóan.

4.1.4.2 Az EGSZB javasolja a finanszírozás odaítélésének **sokkal holisztikusabb megközelítését**, amelynek magában kell foglalnia a következőket:

- **Növelni kell a tulajdonos-igazgatókban az üzleti érzéket**, hogy megértsék, mire van szükség a növekedést biztosító finanszírozás megszerzéséhez. Ehhez akkreditált üzleti támogató hálózatok kellene;
- **Növelni kell a pénzintézetek hitelezési hajlandóságát** a növekedésük finanszírozását és támogatását kereső **üzleti vállalatok iránt**: ez ismét megkívánja, hogy a pénzügyi szektor a vállalkozók iránt több megértést tanúsítson;
- **Meg kell nyitni a kisvállalkozások előtt a közbeszerzési szerződések elnyerésének lehetőségét**. Ez a legközvetlenebb formája az állami szektor részéről jövő minden keresleti oldali lépésnek. Ahogyan azt az EGSZB megállapította a Zöld Könyvről kiadott véleményében, számos akadály tornyosul a kisvállalkozások előtt, gátolva részvételüket a közbeszerzési pályázatokon, ⁽¹⁾ miközben az állami hivatalnokoknak is hasonló adminisztratív gátakkal kell szembe nézniük. A potenciális haszon a két fél és a gazdaság számára indokoltá teszi ennek a kérdésnek a további vizsgálatát és a megfelelő lépések megtételét. Az USA jó példát szolgáltat, amikor a kormányhivatalok és ügynökségek törekednek a közbeszerzési szerződések 23 %-át a kisvállalatokkal megkötni.

⁽¹⁾ HL C 10., 2004.01.14., 6.10.1 és 6.10.2 pontok

⁽²⁾ HL C 10. 2004.01.14., 6.11.1 pont

- **Az adózási eljárások egyszerűsítése és adócsökkentés**. Bár az akcióterv néhány érdekes ötletet vetett fel ezen a területen, ezek egyike sem lett kellőképpen átgondolva. Az EGSZB elismeri, hogy a konkrét intézkedések bevezetése a nemzeti és bizonyos esetekben a regionális vagy akár a helyi hatóságok hatáskörébe tartozik. Az EGSZB megismétli felhívását, hogy **fiskális ösztönzőkkel támogassák a profit újra befektetését** ⁽²⁾, mert ezt viszont az akcióterv meg sem említi.

4.1.5 KKV-barátibb keretszabályok és közigazgatási keretek létrehozása

4.1.5.1 Amint azt az EGSZB kiemelte a Zöld Könyvről kiadott véleményében, szükség van politikai választási lehetőségekre a kis cégek támogatása érdekében, hogy azokat „egyrészt beágyazzák fontos vízszintes politikai területekbe (foglalkoztatás-, adó-, környezetvédelmi, oktatás-stb.), másrészt függőlegesen, minden politikai döntéshozatali szinten” ⁽³⁾. A széles körben ösztönző 2002. júniusi Jobb Törvényhozói Csomag ellenére, az Európai Bizottság számos szerve még mindig nem hajlandó megfelelően értékelni a politikai javaslatok KKV-kra, ill. a többi érintettre gyakorolt hatását. **Az EGSZB ennek következtében támogatja az Európai Bizottság Alelnökéhez nemrég intézett felhívásokat, hogy vállaljanak több közvetlen felelősséget a szabályozórendszer reformjának felülvizsgálata során.**

4.1.5.2 Általánosabban véve, még mindig jelentős téma a **szabályozás hatásait értékelő eljárások javítása** nemcsak az Európai Bizottságon, hanem a Parlamenten és a Tanácson belül is.

4.1.5.3 Az EGSZB sajnálja, hogy nem hivatkoznak többé a **„gondolkozz először kicsiben”** megközelítésre. Ez azt írja elő, hogy minden rendelkezést és törvényt a kisvállalatok különleges tulajdonságainak és kihívásainak figyelembe vételével kell kidolgozni. Ennek középpontjában az **összes új és meglévő jogszabályt felölelő**, a kis- és mikrovállalkozásokra vonatkozó specifikus üzleti hatástanulmányok állnak. Ha ezt a gyakorlatot sikerülne átültetni az EU döntéshozatali eljárásába, ez lenne az intézmények által tett legnagyobb hozzájárulás a vállalkozói tevékenység fokozásához.

4.1.5.4 A 10 új tagállam nemrég történt csatlakozása az EU-hoz a KKV-közösség megnövekedését hozta magával, mely kis- és középvállalkozások egy részének nehézséget jelent a meglévő EU törvényekhez való alkalmazkodás, még mielőtt egyáltalán potenciálisan követhetnék az új törvényjavaslatokat. Az Európai Bizottságnak ezért számos elszigetelt kezdeményezésre kell hagynia, melynek keretében a KKV-közösség véleményét proaktívan kéri ki. Más szóval, az Európai Bizottságnak azt is demonstrálnia kell, hogy napirenden tartja a visszajelzéseket, ha el akarjuk kerülni azt, hogy elégedetlenség és kulturális szakadék támadjon az EU intézmények és politikák, valamint a kisvállalkozások között.

⁽³⁾ HL C 10., 2004. 1.14., 6.2.1. pont.

4.1.5.5 Az EGSZB kiemeli az Európai Bizottság és a KKV-k képviselői közötti hatékony párbeszéd fontosságát. A KKV-k képviselői szervezeteivel folytatott konzultációnak középponti helyet kell elfoglalnia az Európai Bizottság valamennyi konzultációs eljárásában. Ennek elősegítése és annak biztosítása végett, hogy a Bizottság valamennyi szerve ismerje a KKV-k közösség nézeteit, az EGSZB ajánlja, hogy hozzák létre a KKV-követ szerepkörét, és nevezzenek ki egy **KKV-megbízottat az új Bizottságban**. Az új szerep középpontjában a „**gondolkozz először kicsiben**” elv Bizottság által történő alkalmazásának felügyelete kellene, hogy álljon.

4.1.5.6 A párbeszéd ugyanezen elveit kell alkalmazni a szociális partnerekre, akik számos, a jelenlegi és jövőbeni vállalkozókat érintő igen nagy fontosságú ügyvel foglalkoznak. Az EGSZB ajánlja, hogy vizsgálják felül a társadalmi párbeszédet, elsősorban EU szinten, de néhány esetben nemzeti szinten is, és gondolják át, hogyan lehet arányosabb részvételt biztosítani az egyre jelentősebb, és sokszínűbb KKV-közösségeknek.

4.1.5.7 Az állami támogatásra térve, az EGSZB melegen üdvözlözi egy olyan eszköz kidolgozását, melynek segítségével megoldható, hogy a támogatás ne torzítsa el a versenyt jelentős mértékben. Fontos például, hogy az állami támogatási eljárás ne akadályozza meg azt, hogy a kisvállalkozások a finanszírozási nehézségek leküzdése érdekében innovatív módszereket kutassanak fel, és vezessenek be.

5. Ajánlások az Akcióterv pozitív hatásának maximalizálására

5.1 Az EGSZB alábbi eljárásokat tisztázni és/vagy tökéletesíteni kívánja:

5.1.1 **Összefüggő vállalatpolitikai megközelítések:** az Európai Bizottságon belül, a Vállalkozáspolitikai Főigazgatóságnak egyértelműen kulcsszerepet kell játszania a haladás irányításában. Az akcióterv kiter a Bizottság vállalatpolitikájának minden részére, és ezért, ahogy azt az EGSZB ajánlotta a Zöld Könyvhöz készített Véleményében ⁽¹⁾, ennek tükröződnie kell a Főigazgatóság egyéni politikai kezdeményezéseiben is. Különösen, a KKV-k számára készített, 2006-2010-re szóló többéves programnak világos korrelációt kell mutatnia a vállalkozói akciótervvel, és ezen felül egy fajta mechanizmusról kell gondoskodnia a számos prioritásnak történő megfelelés érdekében.

5.1.2 **Értékelés:** bár számos friss javítást eszközöltek benne, az üzleti társadalmat nem elégíti ki az a megközelítés, amelyet a Kisvállalkozók Európai Chartája értékelésére használtak. Ez jelenleg lehetővé teszi minden közhivatalnok számára, mind az EU, mind nemzeti szinten, hogy egyszerre legyen „bíró és bakó”. Rendkívül fontos ezért, hogy az üzleti élet képviselőit még szorosabban bevonják az akcióterv kiértékelésébe.

5.1.3 **A jövőbeni utólagos értékelés kereteit** meg kell határozni ahhoz, hogy a politika folyamatosan tökéletesíthető legyen. Ebbe bele kell vonni az Európai Bizottság és a tagállamok tisztségviselőit, valamint az üzleti élet EU- és nemzeti szintű képviselőit.

5.1.4 **A teljesítmény megfelelő mutatószámai fontos eszközök a növekvő vállalkozói tevékenység céljainak kitűzéséhez és méréséhez.** Az EGSZB ezt ajánlotta korábbi Véleményében ⁽²⁾, és ezt emelte ki a február 20-i Versenyképességi Tanács zárszava is. Ezek az adatok azt is lehetővé teszik, hogy a tagállamok politikáiról és vállalkozói környezetéről összehasonlító tanulmányok készüljenek.

5.1.5 **Világos időbeli ütemezés:** a február 20-i Versenyképességi Tanács zárszava sürgeti a Bizottságot, hogy készítsen egy ambiciózusabb menetrendet. Ahhoz, hogy ez hatékony legyen, a menetrendnek pontosnak és célratoróknak kell lennie. Az EGSZB megérti, hogy a Bizottság az akcióterv nyilvánosságra hozatala óta a munkalapok egész sorát dolgozta ki, pontosította a konkrét lépések céljait és menetrendjét. Ugyanabban a szellemben, amely áthatotta a konzultációt, az EGSZB sürgeti a Bizottságot, hogy terjessze e munkalapok létezését, és tegye őket könnyen hozzáférhetővé az érdekelt felek számára.

5.1.6 **A folyamat követése és felelőségek delegálása:** Az Európai Bizottságnak nincs módja és nem is feladata, hogy a szükséges lépések többségét bevezesse, hanem az akcióterv végrehajtásában elért előrehaladást kell gondosan felügyelnie és nyomon követnie. Ezért lényeges, hogy ugyanakkor a különböző lépések végrehajtásáért a felelősséget a megfelelő szintre delegálják, és hogy a menetrendet az összes érintett fél megismerje és jóváhagyja. Ez a különböző szereplők összehangolt bevonását követeli meg, és az EGSZB az alábbi kezdeményezéseket ajánlja, hogy a szereplők elkötelezettségét az előttük álló munkák iránt biztosítani lehessen.

5.1.7 Annak érdekében, hogy szélesíteni lehessen a Bizottságnak a folyamat iránti elkötelezettségét, **létre kellene hozni az akcióterv felügyelő bizottság egy formáját**, a november 04.-e utáni, módosított Bizottsági szerkezeten belül. Ennek magában kellene foglalnia minden egyes, az üzleti életet érintő törvényjavaslatokat kidolgozó érintett Főigazgatóság képviselőit, továbbá azon Főigazgatóságok képviselőit, akik felelősek az akciótervből származó közösségi programok végrehajtásának felügyeletéért.

5.1.8 Egy munkacsoport felállítása **az érintett tagállamok hivatalnokaiából** növelni fogja elkötelezettségüket a folyamat iránt. Ennek a munkacsoportnak rendszeres üléseket kell tartania, melyeken megvitatják az akcióterv ajánlásainak specifikus szempontjait, feltérképezik az előrehaladást, és megállapítják a hiányosságokat.

⁽¹⁾ HL C 10., 2004. 1.14., 4.3. pont.

⁽²⁾ HL C 10., 2004. 1.14., 8.4. pont, utolsó felsorolási ponttal megjelölt bekezdés.

5.1.9 Létfontosságú, hogy az üzleti társadalmat szorosan bevonják az akcióterv végrehajtásába, követésébe és értékelésébe. Ez alatt a fogalom alatt, az EGSZB a legszélesebb értelemben vett üzleti közösséget érti, beleértve a gazdálkodó szervezetek minden formáját és méretét, az önfoglalkoztatottaktól a multinacionális vállalatokig és a szociális foglalkoztatóktól a részvénytársaságokig. Ha ezt a széleskörű elkötelezettséget nem lehet elérni, az azzal a kockázattal jár, hogy megvonják az üzleti közösségtől a szavazati jogot, és minimalizálják a befolyását a folyamatban levő ügyekben. Az EGSZB ezért ajánlja **az üzleti közösséggel folytatott konzultáció módszeres megközelítését egész eljárás tartamára** az EU- és tagállami szintű elismert képviselőik útján.

5.1.10 Amint a Zöld Könyvre kapott válaszok mutatják, a KKV-közösségen kívüli szereplők egyre nagyobb számban érdeklődnek a vállalkozói tevékenység iránt. Például, a szakszervezetek általában elismerik a vállalati politika fontosságát. **Valamennyi érdekelt fél számára lehetővé kell tenni, hogy részt vehessen az akcióterv végrehajtásában.**

5.1.11 Általában, az EGSZB az erőfeszítések összehangolását ajánlja a Bizottság részére, hogy reflektorfényben lehessen tartani az akciótervet, mind a politikusok körében, mind a szélesebb értelemben vett közösségen belül. A folyamatban

levő, az általános terven belül a specifikus célkitűzésekhez fűződő **promóciós tevékenységek és tudatosság növelő kampányok** segítenek abban, hogy e létfontosságú kezdeményezés sikere érdekében a szereplők széles tábora megtartsa az ehhez megkívánt lendületet és elkötelezettséget.

6. Következtetések

6.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság Akciótervét és megismétli a Vállalkozáspolitikai Főigazgatóságnak a folyamat kezdete, 2002 eleje óta tett erőfeszítései iránti nagyrabecsülését. Az EGSZB elismeri, hogy számos szükséges, folyamatban levő lépést a Vállalkozáspolitikai Főigazgatóságon kívüli politikai döntéshozóknak kell megtenniük.

6.2 Az Akcióterv csak a kiindulási pontja egy állandó, hosszú távú folyamatnak. Ez a folyamat csak akkor lehet sikeres, ha minél szélesebb körben tudja vízszintesen összekapcsolni a politika területeit, függőlegesen pedig a különböző szinten álló politikai döntéshozókat. Az Akciótervnek és egyéb, küszöbön álló Európai Bizottsági kezdeményezésnek pozitív reakciót kell kiváltaniuk a politikai döntéshozókból. Az EGSZB aktív szerepvállalásra szólítja fel különösen az Európai Bizottság többi Főigazgatóságát és a tagállamok hatóságait.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a „Turisztikai politikáról és a köz- és magánszféra együttműködéséről”

(2005/C 74/02)

2004. január 29-én, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elhatározta, hogy saját belső eljárási rendjének 29. §. (2)-ben foglaltak értelmében, véleményt bocsát ki az alábbi témában: „Turisztika politika és a köz- és magánszektor együttműködése”.

Az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szakosított szekció, amely a tárgyi bizottsági munka előkészítésének felelőse, a véleményét elfogadta 2004. július 14-én. (A téma előadója: J. MENDOZA).

A 2004. szeptember 15-én és 16-án megtartott 411. Plenáris ülésén (szeptember 15-i tanácskozás), az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a jelen véleményt 148 igen szavazattal, 1 ellenében és 3 tartózkodás mellett elfogadta.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak az európai szintű turisztikai szektort illető kötelezettségvállalásai keretében, az EGSZB plenáris ülése 2003. október 29-én jóváhagyta véleményét „A mindenki számára elérhető és szociálisan fenntartható turizmus” címmel.

1.1.1 Ez a vélemény ezt követően a 2003-ban megtartott Európai Turisztikai Fórumon került bemutatásra, hozzájárulva ezzel a turizmus fejlesztéséhez általában különös tekintettel az hozzáférhető turizmusra, a „mozgásszerűlték európai éve” keretében.

1.2 A vélemény általános elemzést, elveket és javaslatokat fogalmaz meg annak érdekében, hogy a turisztikai szektor és annak számos különböző formájának jövője meghatározható legyen. Tíz lényeges szempont került kiválasztásra, melyek mindegyikére vonatkozólag tíz-tíz kezdeményezésre tettek javaslatot, összesen tehát rendelkezésre állt 100 gyakorlati kezdeményezés, melynek célja egészében véve, vagy külön-külön, a fenntartható és hozzáférhető turizmus létrehozása a XXI. században.

1.3 Míg ezek a célok hivatkozási alapul kerültek rögzítésre, az EGSZB a „turisztikai politikáról és a köz- és magánszektor közti együttműködésről” szóló jelen véleményben olyan lépésekre és intézkedésekre tesz javaslatot, amelyek segítségével ezek a célkitűzések megvalósíthatók és a gyakorlatban kivitelezhetők. Ezenkívül elemezni kívánja a megvalósításért felelős alanyokat, szektorokat, szervezeteket, egységeket és intézményeket, mind a saját és egyéni hatáskörük és felelősségük tekintetében, mind pedig a többi érintett szereplővel való együttműködésükben.

1.4 Ennek a véleménynek az a célja, hogy a közszféra és a magánszektor számára együttműködési módszereket elemezzon és javasoljon, különösen a közigazgatási szervek, magánvállalatok és üzleti szervezeteik között, érintve természetesen azokat a szempontokat is, amelyek a turisztikai szektor más szereplőit is bevonják: a dolgozókat és szakszervezeteiket, fogyasztói szervezeteket, stb. Valójában arról van szó, hogy minden szereplőt felelőssé kell tenni saját hatáskörén belül, és ugyanakkor meg kell találni azokat a mechanizmusokat és eszközöket, amelyek segítségével a közös tevékenységek a turisztikai gazdálkodás és politika résztvevőivel koordinálhatók, a szektor versenyképességének és fenntarthatóságának javítása érdekében.

1.5 Az is tudni kell, hogy, még ha a turizmus jelentősége és fejlődésének üteme erősen változik is egyik európai országról a másikra, a közszféra/magánszektor közti együttműködés mindenképpen a szektor minőségét, fenntarthatóságát és versenyképességét javítja.

1.6 A Sevilleben (Spanyolország) 2004. április 15-én tartott közmeghallgatás még világosabban bizonyította, hogy számos sikeres és értékes kísérletet tettek a közszféra/magánszektor közti együttműködésre, és kiderült az is, hogy feltétlenül szükséges ebben az irányban elindulni, ha a turisztikai szektor minőségét, a fenntarthatóságát és versenyképességét illetően haladást akarunk elérni. Ezekre a célkitűzésekre még nagyobb hangsúlyt kell fektetni a kibővített Európában, melyben a turisztikai tevékenység kulcsfontosságú szerepet fog játszani.

2. A turisztikai szektor szereplőinek és szektorainak meghatározása: állami szektor és magánszektor

2.1 Ennek a véleménynek nem célja sem az állami, sem a magánszektor meghatározása, sem pontos behatárolása. Csupán tájékoztató jelleggel és az elemzés fókuszának meghatározása érdekében írja le a két szektort egyszerű és tárgyilagos módon, hogy megismerje helyzetüket a turisztikai szektorban létrejövő együttműködésük érdekében.

2.2 Az állami szektor számos közigazgatási szintből áll (helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi), továbbá olyan szervekből és intézményekből, amelyek többnyire ezektől a szintektől függenek, finanszírozásuk pedig az adóbevételekből, vagy díjakból történik. Következésképpen intézmények egész sorát érinti, például szakképzési és promóciós szervezetet, beleértve magán- vagy vegyesvállalatokat is, amelyek azonban jól meghatározott hatáskörökkel rendelkeznek. A társadalomban játszott szerepüket pontosan körvonalazott szabályok határozzák meg és céljuk a közjó előmozdítása. Itt kell megemlíteni a piacon jelenlevő olyan állami vállalatok tapasztalatait, mint a Paradoroké Spanyolországban és a Pousadáké Portugáliában (az állam által működtetett hotelek vidéki turisztikai vonzáskörzetekben és történelmi településeken). Az állami szektor nyújtja általában azokat az alapvető szolgáltatásokat, amelyeket felhasználva a vállalatok fejlődhetnek.

2.2.1 Különösen szükséges megemlíteni a tájékoztatással és a turizmus promóciójával megbízott szervezetet, mivel ez az a terület, ahol az együttműködés nélkülözhetetlen a közös célok és lépések meghatározása érdekében.

2.2.2 Az állami szektorban, a közszféra/magánszektor közti együttműködő különböző formái a tevékenységek számára új finanszírozási csatornákat képesek megnyitni, különösen, ami a promóciót, az infrastruktúra fejlesztését, a minőség javítását illeti, egyéb beavatkozási lehetőségek mellett.

2.3 A maga részéről, a magánszektor a legkülönbözőbb jogi formájú vállalatok, szövetkezetek, vagy egyszemélyes cégek mellett szociális partnerekből, szakszervezetekből, vállalati szövetségekből, és állampolgárokból áll, akik mint fogyasztó mind közvetlenül érdekeltek a társadalom jólétében. Érdekeik és céljaik elsősorban személyesek és egyéni, de társadalmi jellegűek is, amennyiben tevékenységük közvetlenül, vagy közvetve kihat az egész társadalomra, amelyért felelősek, mind cselekedeteik, mind mulasztásaik révén.

2.3.1 Alá kell húzni, hogy a vállalatok méretük szerint oszthatók is: nagyvállalatok, mikro-vállalkozások, kis és közepes vállalkozások (KKV-k). Úgy tűnik, hogy a vállalati méret jelentős szerepet játszik, az együttműködés területének meghatározásában, és úgy tűnik a KKV-k sokkal inkább érdekeltek az együttműködésben, talán azért, mert nagyobb függőségüknek köszönhetően több támogatásra van szükségük a céljaik eléréséhez. Tevékenységi körük is fontos tényező lehet, mert a helyi és a regionális vállalatok sokkal szívesebben kooperálnak, mint a nagy multik, akik általában kevésbé rugalmasak is, mert szerkezetük centralizált és vezetői rendszereik uniformizáltak, továbbá érdekeik a változatosabbak és megoszlanak több turisztikai helyszín, vagy célpont között.

2.3.2 A gazdaság és társadalmi szereplők az általuk képviselt társadalmi csoportok szerint lehet oszthatók, például munkaadókra és dolgozókra. Világos, hogy szövetségeik alapvető jelentőségűek az állami és magánszektor közötti partnerségi kapcsolat kialakításában. Végülis, amikor lényegileg magánérdekeket képviselnek, közös érdekeik nagyon közel állnak az állami érdekekhez, ennélfogva könnyebben koordinálhatók. Képviselőik szakértelme kulcsfontosságú tényező lehet a partnerkapcsolat létesítésében.

2.3.3 A szociális szektor számos, különböző típusú szövetséget, egyesületet és magánszervezetet tömörít, amelyek a társadalmi és gazdasági szereplőkhöz hasonlóan a magán- és a közérdeket védik. Ezek magukban foglalnak fogyasztói szövetségeket, környezetvédelmi szervezeteket, területi társulásokat. Általában jó partnerek a turisztikai szektorban bevezetett projektek szempontjából, és néha képesek a többi szereplőt is összefogni.

2.3.4 Bár nem tartozik kifejezetten a jelen vélemény tárgyához, úgy értékeltük, hogy lehetővé léteznek egyéb lehetséges és kívánatos együttműködési formák az állami szektor különböző szintű intézményei között egyrészt, másrészt a különböző típusú vállalatok között, akár vertikális, akár horizontális együttműködésről legyen is szó.

3. A jelenlegi helyzet

3.1 Az állami és a magánszektor közti kapcsolatok jelenlegi választéka *négy nagy, átfogó forgatókönyv* köré csoportosul, amelyek egymással nehezen egyeztethetők össze, de jól jelzik a tendenciákat.

3.1.1 **Antagonizmus (szembenállás).** Ez a forgatókönyv a két szektor egymással ellentétes viszonyán alapul, az egyik úgy értékeli a másikat, vagy azt gondolja a másiról, hogy ellenlábasa vagy ellensége céljainak és érdekeinek. A magánszektor gyakran úgy értékeli, hogy az állami szektor akadályozza gazdaságossági célkitűzéseit, azáltal, hogy nem bocsátja megfelelően rendelkezésére azokat az infrastruktúrákat, amelyek lehetővé teszik a számára, hogy tevékenységét megfelelően fejlessze, mivel a turisták, vagy a turisztikai vállalatok részére nyújtott állami szolgáltatások nincsenek, vagy rossz minőségűek. Más esetben, a vállalatok a közgazdaságban csak adószedőket látnak, akik azt a szektort igyekeznek kiszigerelni, ahol úgy is nagy az árverseny, akik eltorzítják a piaci versenyt azzokkal az országokkal, régiókkal, vagy területekkel szemben, ahol eltérő az adózási rendszer. Ebből következően a vállalatok követelik a turizmusra alkalmazott adómértékek harmonizálását, például a hozzáadott-érték adóét. Végül, a magánszektor az a benyomása, hogy harcolnia kell az állami szektor ellen, amely inkább csökkenti, mint növeli a szektor versenyképességét.

3.1.1.1 Ebben a potenciális szembenállási helyzetben a közgazdaság úgy tekintheti a turisztikai magánszektor, mint problémák és akadályok forrását, amely torzítja a társadalmi közjóhoz kapcsolódó közérdekű céljaikat, a természeti erőforrások védelmét és fenntarthatóságát, a társadalmi összetartást és a vállalatok felelősségét a helyi lakosság irányában.

3.1.1.2 A médián keresztül a társadalomba többé-kevésbé tudomást szerez erről a feszültségről valamint a az ezekből következő belső vagy külső rivalizálásról, amely konfliktus helyzetet teremt és a kölcsönös vádaskodás légkörét, ami hátrányos mind a magánszektor, mind pedig az államinak céljai elérésében.

3.1.1.3 Nyilvánvaló, hogy ez a forgatókönyv nem a legalkalmasabb a versenyképes turizmus és a társadalom, a gazdaság, a környezetvédelem fenntartható fejlődése számára, nézzük akár a fogyasztó, a helyi lakosság, vagy a vállalatok szempontjából, amelyek a turisztikai szektor potenciálját kihasználva próbálnak meg gazdagodni és a megszerzett vagyont elosztani.

3.1.2 Egymás mellett élés. Ebben a forgatókönyvben, a közigazgatási szervek és a magánvállalatok egymást kölcsönösen elviselik, autonóm módon dolgoznak saját céljaik megvalósításán, tisztelik egymás hatáskörét, teljesítik jogi és társadalmi kötelezettségeiket, és tiszteletben tartják a turisztikai szektor többi szereplőjének jogait. Ez a forgatókönyv a kölcsönös tolerancián alapul, amely, bár az előzőnél kívánatosabb, világos, hogy nem elégséges a turizmusnak ahhoz a fenntartható fejlődéséhez, amelyet a XXI. században megfelelőnek tartunk. Ez a forgatókönyv elég gyakori olyan helyeken, ahol a turizmus nem főtevékenység, hanem csak kiegészíti a más tevékenységekből származó jövedelmeket, vagy olyan városokban és falvakban, amelyek szerteágazó gazdasági életében a turizmus a helyi gazdasági tevékenységnek csak kis százalékát képviseli.

3.1.3 Koordináció. Ezt a forgatókönyvet a turisztikai szektor különböző állami és magán szereplői politikájának, stratégiájának és tevékenységeinek bizonyos szintű koordinálása jellemzi, melyben minden szereplőnek megvan a saját célja, de felismeri, hogy a két szektor közötti összetartás és információcsere mindenképpen jobb eredmények elérését teszi lehetővé a célok megvalósításában, és ez a társadalomnak is hasznára válik. A forgatókönyv fő eszközei az információ és a kommunikáció a turisztikai szektor különböző szereplői között, mind a politika, mind a konkrét intézkedések szintjén. A kommunikációt létre lehet hozni közös tevékenységek segítségével, ilyen a munkacsoportok, fórumok, információcsere-összejövetelek szervezése, stb. Ez a közszféra/magánszektor közötti együttműködés magasabb fokát kívánja meg és szerintünk elősegíti a turizmus fenntartható gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi fejlődését. Általában, ezt a forgatókönyvet olyan szituációkban, vagy olyan tipikus turisztikai helyszíneken lehet megtalálni, ahol a turizmus nagymértékben fejlődik, és ahol a köz- és magánszféra szereplői tudatában vannak a turizmus jelentőségének saját közösségük szempontjából.

3.1.4 Kooperáció. Ebben a forgatókönyvben is, mind az állami, mind a magánintézményeknek megvannak a saját céljaik, de elfogadnak közös célokat is mind a tevékenységek, mind a stratégiák, mind pedig a politikák szintjén. Ez a forgatókönyv következetes célkitűzéseket követel és a turisztikai tevékenységről kialakult részletes jövőkép meglétét, amelyeket egyáltalán nem könnyű megvalósítani akkor, amikor a fenntartható gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi fejlődési kritériumokat minden pillanatban szem előtt kell tartani, akár rövid-, akár közép- vagy hosszútávú tervezésről legyen szó. Véleményünk szerint ez a legjobb forgatókönyv, ebbe az irányba kell tendálnia a fenntartható turizmus új koncepciójának, ha turizmus túlélését akarjuk, azt, hogy hasznot hajtó iparág legyen gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi szinten egyaránt.

3.1.4.1 A kooperációt számos eszköz támogatja: a vegyes vállalatok, turisztikai szervezetek, alapítványok, közös működtetésű intézmények, tanácsok, partnerkapcsolatok, stb. Azonban mindenképpen szükség van a tapasztalatcserékre, a szakértelem, a vállalati hosszútávú beruházási tervek egyeztetésére, mivel ezek a kooperáció és az erőfeszítések optimalizálásának a kulcsfontosságú elemei. Fontos kiemelni, hogy ez a fajta együttműködés a helyi szinten a leghatékonyabb, ahol köz- és magánérdekek a legkonkrétabb és legközvetlenebb formákban esnek egybe. A helyi szinten lehet megteremteni a megfelelő környezetet ahhoz, hogy a turizmus legyen a helyi fejlődés motorja, a minőségi munkát igénylő és szociálisan fenntartható munkahelyek megteremtője.

3.1.4.2 Ez a fajta kooperáció gyakran valósul meg úgy, hogy a közszféra és a magánszektor közösen hoznak létre turisztikai termékeket. Az ilyen jellegű kooperáció keretében létrehozott termékek nagy sikerre tarthatnak számot.

3.2 A jelenlegi helyzet elemzéséből kiderül, hogy a fenti négy forgatókönyvet a mindennapi életből szűrték le, néha megtalálhatók tiszta formában is, de a leggyakrabban keverten fordulnak elő, így azután a köztes változatok nagy számban jönnek létre. A kooperáció megvalósítható és kívánatos cél mind az európai, mind a világ turisztikai szektora számára, mivel javítja a turisztikai ipar versenyképességét és fenntarthatóságát. Ugyanakkor el kell ismerni, és támogatni kell a turisztikai szektor jó gyakorlatát mind Európában, mind az egész világon, melyek közül egyeseket az állami szektor kezdeményezett, és sok mást a magánszektor dolgozott ki és vezetett be.

3.3 Általános jelleggel azt lehet mondani, hogy a turisztikai célpontok és tevékenységek vonatkozásában a közszféra és a magánszektor közti kooperáció alapvetően javítja a minőséget, a fejlődés tervezhetőségét, a válsághelyzetekre és számos más helyzetre adott válaszokat, esetükben az akciók hatékonysága és gazdaságossága nagymértékben megnőtt a tevékenység, vagy a célpontok versenyképessé válása révén.

3.3.1 Ezzel szemben, a konfliktushelyzetek, a koordinátlanság, vagy egész egyszerűen a tájékozatlanság, melyek tudatos, vagy tudat alatti formáival elég gyakran lehet találkozni, csak elmérgesítik a problémákat, késleltetik a megoldásokat, csökkentik a versenyképességet és a gazdaságosságot.

3.3.2 Számos tanulmány mutatja ki és igazolja, hogy az átlag turista meggyőződése szerint, az utazása, vagy nyaralása közben nyújtott szolgáltatások minősége 50 %-ban függ az állami szervek szolgáltatásaitól, és 50 %-ban attól, amit a magánszektortól, főleg vállalatoktól kap az alkalmazottaikon keresztül. Számos tanulmány vizsgálta Calviában és más spanyol önkormányzatokban a turisták által érzékelt minőségi mutatókat, mérte és súlyozta azokat annak érdekében, hogy a teljes termék összképére minőségi értékelési végeredményt kapjon a turisztikai kiváló minősítés odaítéléséhez.

3.4 Jól esik azt látni, hogy a fejlődés előrehaladtával inkább a kooperáció irányában mozdulnak el a dolgok, mint a szembenállás felé, amely pedig a turisztikai ipar beindulásakor, a dinamikus növekedés korszakában sokkal általánosabb volt, amikor a tengerpart legjobb fürdőhelyeinek, vagy a vidéknek a fejlesztése nem ismert határokat. Ebben a korban, a profit rövidtávú hajhászása a fenntarthatóság egyéb szempontjai elé került, s a közszféra mindezt képtelen volt figyelembe venni, a stratégiájába integrálni és a magánszektorral együttműködve továbbfejleszteni.

3.4.1 Azt mondhatjuk, hogy a társadalom tudatára ébredt a feltételeknek és a hosszútávú korlátoknak, különösen annak, ami a természeti erőforrások védelmét illeti, és a turizmus megközelítése ma sokkal inkább összeegyeztethető a közérdekkel, mint volt a múltban.

4. A közsféra/magánszektor közti együttműködés jelenlegi céljai

4.1 Általános jelleggel, minden együttműködésnek olyan célokat kell erősíteni és magáévá tennie, amelyek mindegyik félnek a feladatát és stratégiáját képezik, a társadalom jólétét szolgáló akciók tervezéséhez tartoznak, ma és a jövőben egyaránt. Mindegyik félnek hoznia kell a saját célkitűzéseit, az egyénieket és a kollektívokat, és ügyelnie kell, hogy ezeket partnerei céljaival összegeztesse.

4.2 Különböző *célkitűzés-típusokat* különböztethetünk meg a turisztikai kooperáció szintjén.

4.2.1 **Szektorszintű célok.** Amint azt már többször és különböző módon hangsúlyoztuk, a turisztikai ipar stratégiai fontosságú szektor, amely számos olyan célkitűzés megvalósítására alkalmas, amelyet maga az Európai Unió is a szívében visel, és meg kíván valósítani politikájában, hogy egy jobb Európát építsen fel a mai kor és a jövő nemzedékei számára.

4.2.1.1 Mivel közvetlenül hat ki az őt körülvevő gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi feltételekre, a turisztika fejlődése az európai polgárok életminősége javításának kivételes eszköze lehet és kell is lennie, de hogy ezt a potenciált garantáltan hosszú távon fenn lehessen tartani, a turizmusnak a fenntarthatóság bizonyos követelményeit ki kell elégítenie, s e követelményeket tiszteletben kell tartania minden érintett alkalmazottnak, közintézményeknek és magáncégeknél, a vállalatoknak és fogyasztóknak egyaránt. A közsféra/magánszektor közti kooperáció alapvető céljának a turisztikai ipar hosszútávú versenyképességének és túlélésének lehet és kell lennie.

4.2.1.2 Különösen ki kell emelni, hogy a közsféra/magánszektor közti együttműködés igen hatékonyak bizonyult a helyzetek megoldására a turizmus hanyatlásának, ill. válságainak idején, főleg a klasszikus turisztikai központokban, amelyek veszélyben érezték gazdasági értékteremtő potenciáljukat. Az összes szereplő összehangolt fellépése feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a meghozott intézkedések hatékonyabbak és érzékelhetőbbek legyenek.

4.2.1.3 Nyilvánvaló, hogy olyan válsághelyzetekben, mint amilyen, pl. New-York-ban a szeptember 11-i volt, vagy nemrég, március 11-e Madridban, fel kell szólítani valamennyi döntéshozót és a helyszíni intézkedések meghozatalában illetékes állami és magánszereplőt, hogy egyesült erővel lépjenek fel a tragédiák turizmusra gyakorolt negatív hatásának kivédése érdekében.

4.2.1.4 Az egyik terület, ahol a szektoron belüli szövetkezés és a közsféra/magánszektor együttműködése hatékonyak bizonyulhat, a közlekedés/szállítás, ahol az olcsó, „fapados” légitársaságok elszaporodása kétségtelenül hozzájárult a fuvarköltések általános csökkentéséhez. A közsféra/magánszektor együttműködésével kellene megvédeni az ilyen fajta termékek szolgáltatásának minőségét, a munkahelyeket és a munkahelyi biztonságot.

4.2.1.5 Ha egy adott szektorban az ott dolgozók szakképzése minden tevékenység nyilvánvaló célja, ez sokkal inkább igaz a turizmus esetében, mivel benne az emberi kapcsolatok

összetevő sokkal nagyobb fontosságot kap. A közsféra/magánszektor közti kooperáció e tekintetben igen nagy fontosságú, mert mindkét szektornak alapvető érdeke, az alkalmazottaik szakképzésének és szakértelmének javítása.

4.2.2 **Társadalmi célok.** Lehetetlen a közsféra/magánszektor közti együttműködés céljait kitzúzni anélkül, hogy számításba ne vennénk azokat a társadalmi célokat, amelyeknek benne kell lenniük minden emberi tevékenységben. Pontosabban, a helyi fejlesztés és a munkahelyek teremtése a turizmus olyan alapvető célja, amelyet a szektoron belüli együttműködésnél figyelembe kell venni.

4.2.2.1 Az a tény, hogy a turizmus egy olyan gazdasági tevékenység, amely a személyeknek nyújtott szolgáltatáson alapul maga után vonja új munkahelyek teremtését, ugyanakkor a minőségi és fenntartható turizmus csak minőségi munkahelyek teremtésével tartható fenn.

4.2.2.2 A turistaközpontokban élő helyi közösségek életminőségének javítása kétségtelenül a közsféra/magánszektor közti kielégítő együttműködés egyik célja kell, hogy legyen. Számos európai régió érzi majd a közös mezőgazdasági politika jelenlegi és jövőbeni változásainak hatását, és alkalmazkodniuk kell ezekhez a változásokhoz. A falusi turizmus előmozdítása révén például össze lehetne hangolni a hagyományos tevékenység fenntartását egy új tevékenységgel – a turizmussal – amely jövedelmezőbbé tenné a mezőgazdasági munkát. Hasonlóképpen kellene figyelembe venni a turizmus felvirágoztatásának lehetőségeit az ipar, a bányászat vagy a hasonló tevékenységek szerkezetátalakítása által érintett zónákban. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot felkéri, hogy alkosson saját kezdeményezésű véleményt, amelyben ezt az alternatívát mélyrehatóan vizsgálja az érintett régiók számára.

4.2.2.3 A kulturális, archeológiai és műemléki építészeti örökség védelme talán az egyik társadalmi jellegű cél, amelyet a közsféra/magánszektor közti együttműködés a legjobban szolgálhat, amint ez a *Red de Paradores de España* és a portugál *Pousadas* esetéből látható, ahol a projektek lehetővé tették számos műemlék renoválását és a turisztika céljaira történő hasznosítását, és a környezet számára is letagadhatatlan hasznot hajtottak. Így lehet összekötni az állami tulajdonban levő közhasznú javak fenntartását azzal a céllal, hogy ezek értéke kifejezésre jusson és hasznosítható legyen. Ugyanezt lehet elmondani a vidéki táj szépségeiről, amelyet számos kis- és középvállalat úgy tekint, mint üzleti lehetőséget. A munkákat persze nem kell feltétlenül állami vállalatokra bízni; számos példa bizonyítja, hogy palotákat és műemlékeket magánszemélyek renováltak és hasznosítanak, méghozzá gazdaságosan, hála a turizmusnak, amint erre példa volt Sevilleban, a közmeghallgatás keretében szervezett látogatás. Az új Tagállamok Európába integrálása magával hozott gazdag nemzeti örökséggel rendelkező országokat, ezek nemzeti kincseit fel kell újítani, ez új lehetőséget teremt arra, hogy kombinálják a turisztikai tevékenységet és a honi örökség megővését, és amelyben a közsféra/magánszektor közti együttműködés különböző formái igen fontos szerepet játszhatnak a cél megvalósítása érdekében.

4.2.2.4 A turizmus javára válhat a más szektorokon belüli közszféra/magánszektor közti együttműködés. Így például – mivel a kulturális és turisztikai örökség szerves része a gasztronómia – hatással lesz a jövőben a turisztikai szektorra az a tény, hogy a közszféra/magánszektor közti együttműködésnek köszönhetően javul majd az élelmiszerek minősége és származásuk nyomon követésének módszere.

4.2.2.5 A Turisztikai Világszervezet által néhány évvel ezelőtt jóváhagyott Turizmus Etikai Kódexének általánossá váló alkalmazása ugyancsak jó célkitűzése lehet a közszféra/magánszektor közti együttműködésnek.

4.2.3 **Gazdasági célok.** Általánosan elfogadott tény, hogy a gazdasági szempont a turizmus egyik lényeges dimenziója. Amint azt említettük, a turisztikai ipar megmutatta, hogy a világon szinte mindenütt, de különösen Európában, nem elhanyagolható munkahelyteremtő erővel és gazdagsággal rendelkezik, és ezek még koncentráltabban jelentkeznek a Földközi tenger medencéjének egyes országaiban. A fenntarthatóság nem rövid-, sem közép-, hanem egyenesen hosszútávú célkitűzéseket kíván: a turisztikai termékeket tehát a versenyképesség szem előtt tartásával kell megtervezni, mára és a jövő számára egyaránt, hogy hasznot hajthassanak rövid, közép és hosszú távon, stabil, minőségi és tartós munkahelyeket teremtsenek egész évre. Ennek következtében a turisztikai szektor gazdaságosságának és versenyképességének a kutatása és fenntartása válik az együttműködés közös céljává.

4.2.3.1 Az információs és kommunikációs technológia (ICT) egy újabb terület a turisztikai szektor gazdasági célkitűzései között, amelyben együttműködésre van szükség akkor, ha egyesíteni akarjuk a turisztikai központok célkitűzéseit – melyeket általában az állami szektor képvisel – a turisztikai szolgáltatások értékesítésének gazdasági tevékenységével – melyet normális körülmények között a vállalatok képviselnek. Ha a szektor versenyképessé akar válni, alapvető követelmény, hogy még a külső régiókban is általánosan hozzáférhetőek legyenek a turisztikai információk.

4.2.3.2 Az együttműködés gazdasági céljai között azt a tény is tekintetbe kell venni, hogy a közigazgatásnak be kell avatkoznia egyszer a tisztességtelen verseny elleni intézkedésekkel, másrészt a versenyhelyzetek homogenizálása irányában kell elmozdulnia, például az adómegállapodások kiszűrésére, melyek zavarják a piac átláthatóságát.

4.2.4 **Környezetvédelmi célok.** A turizmus olyan iparág, talán az egyetlen, melynek különlegessége a turisztikai vonzerő, amely számos olyan összetevőből áll, mint a gyönyörködés a természet szépségében, a domborzat és a táj változatossága, a biodiverzitás és mindenekfelett mindezek tiszteletben tartása, melyek lényeges szerepet játszanak a termék minőségében és alkalmasságában, és éppen ezt keresik benne a felhasználók, azaz a turisták. Teljességgel lehetséges és kívánatos, hogy az állami és magánszféra résztvevői egyaránt kooperációs célul tűzzék ki maguk elé azoknak a feltételeknek, körülményeknek a megővését, amelyek a természeti erőforrások tartós fennmaradását, észszerű és fenntartható kihasználását szolgálják, és ezzel garantálják profittermelő képességeiket.

4.2.4.1 A környezetvédelem az egyik további olyan terület, ahol a közszféra/magánszektor közti együttműködés eszköz

lehet a környezeti minőség megővására irányuló célkitűzés megvalósítására. Az olyan nemrég történt események, mint a Prestige katasztrófája, világossá tették, hogy a környezet védelmét mind a közszférának mind a magánszektornak biztosítani kell.

4.3 Végül, a közszféra/magánszektor közti megfelelő együttműködés céljainak minden esetben meg kell felelnie a fenntarthatóság elvének, amely egyrészt a gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi hármas dimenziót jelenti, másrészt, a rövid-, közép- és hosszútávú hármas jövőképet, valamint a turisztikai szektor minden szereplőjének részvétele, a fenti célok elérésének kulcsfontosságú és integráns eleme. Az együttműködés alapja a politika és a fenntartható fejlődés érdekében tett intézkedések.

5. A kooperáció elvei és kritériumai

5.1 A turizmus területén a közszféra/magánszektor közti együttműködésnek bizonyos számú *elv* tiszteletben tartásán kell alapulnia.

5.1.1 **A hatáskör elve:** Magától értetődik, hogy egy szilárd és tartós partnerkapcsolat kialakításához a különböző érintett szereplőknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy továbbra is önállóan tevékenykedjenek a – közös megegyezéssel kialakított – saját céljaik érdekében. Hatáskörüket is el kell ismerni, akár kifejezett joghatású okirat formájában, akár meghatalmazással, illetve formális vagy informális képviselő útján.

5.1.2 **A közös felelősségvállalás elve.** A különböző szereplőknek közvetlenül, vagy közvetve érintetteknek, vagy bevontaknak kell lenniük abba a helyzetbe, amely miatt a partnerkapcsolat létrejött.

5.1.3 **A szabadság elve.** Csak akik szabadon döntenek el, hogy aktívan vesznek részt egy partnerkapcsolatban, érzik azt kötelező erejűnek.

5.1.4 **A demokrácia elve.** A döntéshozatalra és a képviselőre vonatkozó szabályoknak nagyon világosaknak kell lenniük, és a részvételi demokrácia elveivel összhangban kell állniuk.

5.2 A célok elérése érdekében, a partnerkapcsolat létesítésének ezen kívül az alábbi *kritériumoknak* kell megfelelniük:

5.2.1 **A célkitűzések konkrét jellege:** A célkitűzések legyenek kifejezetten konkrétak, és lehetőség szerint gazdasági szinten számszerűsíthetők, rögzített időkeretűek és kölcsönös megegyezés eredményei.

5.2.2 **A fontosság.** A kitűzött céloknak közvetlenül, vagy közvetve fontosaknak kell lenniük az összes érintett szereplő számára.

5.2.3 **Az eredmények ellenőrzése.** Lényeges, hogy a szereplők világosan lássák a partnerkapcsolatban való részvételük eredményeit, ellenkező esetben elvesztik érdeklődésüket és kivonulnak.

5.2.4 **Arányosság:** Fontos, hogy az érintett szereplők kötelezettségvállalásának arányosnak kell lenni a kihívás jelentőségével.

6. A társulás és kooperáció eszközei és formái

6.1 A társulás és együttműködés eszközeinek és típusainak leírása előtt meg kell találni az együttműködés ideális szintjét, azaz melyik az a szint, ahol ennek értelme van. Ez magában foglalja annak a helyzetnek az elemzését és meghatározását, amelyben az adott kihívás felmerül, amelyre megoldást kell találni, és ahol az összes szereplő szakértelmét hasznosítani kell. Következésképpen, a környezet helyi lesz, ha a probléma kizárólag helyi jellegű, és ha helyben állnak rendelkezésre azok a hatáskörök és az illetékesség, amelynek a segítségével a megoldásokat meg lehet találni. Ugyanez vonatkozik a regionális és a nemzeti szintre is.

6.2 A másik lényeges jellemvonás legyen a minél nagyobb számú részvétel. Fontos, hogy minden érintett szereplő részt vehessen a megoldás kialakításában, akár eszközökkel, akár információkkal, akár a tevékenységek koordinálásával.

6.3 Konkrétan, a *partnerkapcsolatok* az alábbi *formákat* vehetik fel:

6.3.1 **Informális partnerkapcsolat:** Az érintett szereplők egy informális munkacsoportot, fórumot, vagy bármely hasonló, jogi személyiség nélküli szervezet hoznak létre. A határozatokat egyszerű többséggel hozzák, de sem nem kötelező erejűek, sem a tagok részére semminemű kötelezettséget nem tartalmaznak, kivéve azokat, amelyeket önként vállalnak.

6.3.2 **Formális partnerkapcsolat:** ide tartoznak a konzorciumok, alapítványok, állami szervezetek, egyes szervezetek, egyesületek, szövetségek, stb. Alapszabályaik, alapító okirataik szabják meg az általunk megköthető megállapodásokat és azok végrehajtását.

6.3.3 Annak biztosítása hogy a társadalmi és gazdasági szereplők résztvesznek egy jogszerű, kollektív szerződésen alapuló munkaviszony kialakításában pozitív kihatással bír a turizmus versenyképességére, gazdaságosságára, stabilitására, és társadalmi és gazdasági hatékonyságára. Hasonlóan, a társadalmi és gazdasági élet szereplőit be kell vonni a szociális párbeszédbe, melyben részt vesznek az önkormányzatok és közintézmények is, amennyiben a tárgyalási témák igénylik ezt a háromoldalú tárgyalási formát.

7. A turisztikai résztvevők hálózatai: a városok, vállalatvezetők, a konkrét projektek szerepe

7.1 A globalizáció jelenlegi körülményei között, a gazdasági tevékenységet csak a többi szereplővel fenntartott kapcsolat keretei között lehet végezni, ez az elv érvényes a városokra és esetünkben, a turistaközpontokra és a turizmus többi szereplőjére is. A szakértők szerint, hogy az új globális gazdaság területi értelemben a városok hálózatán alapszik, a koordinációja megkönnyítésének érdekében. Bár az első fázisban, a turistaközpontok egymással versengenek a tőke vonzása, az eladások fokozása, valamint nemzetközi arculatuk kibontakoztatása érdekében, – más szavakkal, hogy ők legyenek a legjobbak, a legversenyképesebbek és a legdinamikusabban fejlődők – egy későbbi fázisban rájönnek arra, hogy kapcsolatokat kell létrehozniuk más központokkal a közös promóció és a közös lobbizás érdekében a nemzeti kormányoknál és/vagy a nemzetközi szervezeteknél.

7.2 Egyre nagyobb szükség lesz a világ különböző turista-központjai közti tapasztalatszerésre, ha a fenntartható fejlődés és versenyképesség közös céljainak megvalósításán akarunk dolgozni. Ez tartalmaz egy sor pozitív elemet, köztük azt a lehetőséget, hogy elhárítsuk a stratégiai hibákat, vagy a fenntartható vezetés legjobb eszközeit alkalmazzuk. A hálózatok kiegészítő és alternatív eszköznek bizonyultak a városok, vállalatok és intézmények szervezett képviselői formáinak vonatkozásában. A kommunikációs és információs technológia támogatja a hálózatokat, lehetővé téve számukra, hogy különböző részek között informális, azonnali, értékes kapcsolat jöjjön létre.

7.3 A hálózatok létrehozása nem mindig mentes a problémáktól és a negatív oldalaktól: gyakran érdekelletétek ütközésének színhelye lesz, melyek megnehezítik a kooperációt, és egyes esetekben a hálózat erősebb tagjai húzzák belőle a nagyobb hasznot.

7.4 A vállalkozások esetében csakúgy, mint a városoknál a hálózatok létrehozása hatalmas információs és tapasztalatszereszköz a versenyképesség javításának vonatkozásában, és annak érdekében, hogy nagyobb legyen a súlyuk az állami intézmények szemében.

7.5 A hálózatok köré különféle turisztikai projektek szerveződnek, például az Európai Unió Urban programja, amelynek célja városok hálózatának létrehozása, közös gazdasági társadalmi és városfejlesztési célokon történő munkálkodás érdekében. Ezek a szempontok többnyire magukkal hozzák a tapasztalatszeres-lehetőséget is a fenntartható turizmusról.

8. Példák a közsféra/magánszektor közti sikeres együttműködésre az európai turizmus területén

8.1 A Sevillában 2004. április 15-én tartott közmeghallgatáson elemezték a közsféra/magánszektor közti együttműködés több sikeres példáját. Ezek közül az alábbiakat lehet megemlíteni:

8.1.1 **Turismo de Barcelona:** a kísérletet az 1993-ban a barcelonai kereskedelmi kamara, a városi önkormányzat és a Barcelona Alapítvány által alapított Turismo de Barcelona vállalatra alapozták, célja az volt, hogy új lendületet adjanak a város népszerűsítő tevékenységnek. Az azóta eltelt 10 év alatt a vállalat megerősítette a város és benne a turizmus arculatát. Ez a pozitív fejlődés a kereslet-kínálat alakulásában, a szállodai szobák foglaltsági mutatóinak, valamint más mutatószámok javulásában nyilvánult meg, de a legfontosabb szempont talán az, hogy az intézményes költségvetési támogatás ez alatt az időszak alatt a teljes költségvetés 70 %-áról 20 %-ra esett vissza, a bevételek további részét a vállalat a saját tevékenységével termelte meg a turisztikai szálláshelyek közvetítéséből. Az életre hívott sikeres turisztikai termékek között megemlíthetjük Barcelonai Turistabuszt, a Barcelona Kártyát, a Barcelona Útlevelet és számos más egyebet, a programok közül a Barcelona Convention bureau és a Barcelona Shopping line érdemelnek külön említést. A kísérlet sikerének titka kétségtelenül a turisztikai ipar és a közintézmények közötti szoros együttműködésben van, s ez utóbbiak széles látóköre teremtette meg ezt a szövetséget a barcelonai turizmus javítása érdekében.

8.1.2 ICTE – Intézmény a Spanyol Turizmus Minőségének Javítására: ebben az esetben a kísérlet kezdete visszanyúlik a 90-es évek elejére, amikor a minőség aktív javítására különböző eszközöket hoztak létre. 2000-ben alapították az **Intézményt a Spanyol Turizmus Minőségének Javítására**, válaszul arra a nyilvánvaló fenyegetésre, amelyet a Földközi tenger, a Karib-térség és más turistaközpontok jelentettek a spanyol turisztikai ipar első helye számára. Határozottan az integrált minőségstratégia mellett foglaltak állást, tekintettel arra, hogy össze kellett fogni minden szereplőt, akik részt vesznek a turisztikai tevékenységben. Mindezek a beavatkozások szövetségbe tömörítették az alszektorokhoz kapcsolódó vállalatokat: szállodákat, vendéglőket, utazási irodákat, fuvarozókat, a vidéki turizmust, a golfpályákat, gyógyfürdőket, önkormányzatokat és provinciákat, stb. A jelenlegi helyzetet az jellemzi, hogy több mint 250 vállalat, közigazgatás, autonóm önkormányzat vesz részt a spanyol minőségi turizmus integrált rendszerében, több mint 3 000 turisztikai vállalat kap technikai segítséget és 463 vállalat és egység turisztikai minőségtanúsítását végezték el. Amint az előző esetben is, az ICTE feltételezi a közszféra/magánszektor közti együttműködés akcióinak hatékony modelljét, amely megkereste a turisztikai tevékenység kulcsfontosságú elemét és ezt a minőségben találta meg.

8.1.3 A sevillai közmeghallgatáson ismertetett további kísérletek: a köz- és magánszféra közti együttműködés Andalúziában létrehozott modellje, amely 20 évre nyúlik vissza, és amelynek eredményeként öt szerződést kötöttek az összes termelő szektor – köztük a turisztikai – együttműködéséről. A modell alapja a kooperáció az Andalúz Autonóm Közösség önkormányzata, az Andalúz Munkaadók Szövetsége és a főbb andalúz szakszervezetek, a Munkavállalók Általános Egyesülete (UGT) és Andalúzia Munkabizottságai (CCOO) között, amelynek eredményeként létrejött a turizmushoz elengedhetetlenül szükséges bizalom és stabilitás légköre.

8.2 A helyi politika példjaként, az EGSZB pozitívan ítéli meg Sevilla polgármesterének intézkedését, aki a Sevillában a közszféra/magánszektor közti együttműködés tárgyában megtartott közmeghallgatás keretében egy új felhívást intézett a gazdasági és szociális szereplőkhöz és általában a turisztikai szektorhoz, hogy kössenek paktumot annak biztosítására, hogy minden résztvevőt teljes mértékben vonjanak be a turisztikai politika koncepciójának a saját területén történő megfogalmazásába, kidolgozásába, megtervezésébe, bevezetésébe és kiértékelésébe. Ez a kezdeményezés referencia lehet az egyéb, megvalósítás alatt álló kezdeményezésekkel együtt a különböző nagyságú nagyvárosok és közösségek számára, hogyan élénkítsék helyi szinten az együttműködést.

8.3 A szociális turizmus terén végrehajtott sikeres együttműködési projektekről számtalan olyan példa áll rendelkezésre, amelynek célja a szünidőhöz és a turizmushoz való általános hozzáférés. A nyaralási csekk rendszere, amelyet Franciaországban a Nyaralási Csekk Nemzeti Ügynöksége (ANCV), Magyarországon pedig a Nemzeti Szabadidő-Szövetség vezetett be, egy ilyen példa, továbbá az idősebbek számára kifejlesztett turistaprogramok, amelyeket a portugáliai *Instituto Nacional para o Aproveitamento do Tempo Livre dos Trabalhadores* (nemzeti szervezet a szabadidő minél jobb kihasználására) vezetett be, a brüsszeli ifjúsági szállások támogatása a Francia Közösség

Tanácsa (COCOF) által, továbbá különféle, állami szervezésű képzési programok és segítségnyújtás a turisztikai szervezetek hatáskörébe tartozó üdülési központok – mint például a giovannilei (Olaszország) turistaközpont (CTG) – felújítására.

8.4 Kétségtelenül létezik egész Európában és szerte a világon még számos további sikeres megoldás a köz- és magánszféra közti együttműködést illetően, mint például azok, amelyeket bemutattak a Turisztikai Világszervezet (WTO) és a Kanadai Turisztikai Bizottság 2003-ban megjelent értékes kiadványában, melynek címe: **„Kooperáció és partnerkapcsolatok a turizmus területén: világméretű kilátások”**. Ez utóbbi kiadvány a turizmus területén létesített világméretű kooperáció 18 sikeres esetét sorolja fel, melyek mindegyike különös fontosságú a helyes gyakorlatok bemutatásának terén.

9. Az együttműködés támogatása európai szinten

9.1 Az újonnan kibővült Európa minden – különösen turisztikai – szempontból olyan dinamikus környezet, ahol számtalan változás zajlik, amely a kínálatra és a keresletre is kihat. A lisszaboni csúcstalálkozón az EU egy olyan stratégia mellett kötelezte el magát, melynek célkitűzése, hogy Európa az elkövetkezendő évek során a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává váljék, amely képes a fenntartható gazdasági fejlődésre, több és jobb munkahely és nagyobb gazdasági összetartozás megteremtésére. Ahhoz, hogy ezt a nagyra törő célkitűzést el lehessen érni, szorosabb együttműködésre van szükség az intézmények között, valamint az állami és a magánszektorban egyaránt. A turizmus a múltban már megmutatta, hogy képes munkahelyeket és jólétet teremteni, és ezt a szerepét továbbra is tartania kell a jövőben a 25 tagú Európai Unióban, valamint a következő csatlakozási hullámok során is. Az EGSzB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tanulmányozza egy **Európai Turisztikai Tanácsadó Testület** mint konkrét platform létrehozásának lehetőségét, amelyből kiindulva ki lehetne fejleszteni az európai szintű együttműködés elvét.

9.2 Ennek a Tanácsadó Testületnek az európai intézmények (az Európai Bizottság, a Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága), az Európai Ifjúsági Tanács és a tagállamok képviselői, továbbá a munkáltatók szervezetei és a szakszervezetek részéről egyenlő számú képviselő, valamint az európai fogyasztók, a környezetvédők, a fogyatékosok és a szociális turisztikai szervezetek és egyetemek képviselői, és a terület elismert szakértői lennének a tagjai.

9.3 Az Európai Turisztikai Tanácsadó Testület a turizmus múltbeli és jövőbeli fejlesztéseiről gyűjthetne és elemezhetne adatokat, az Európai Bizottság által kivitelezett támogatásra és részvételre adhatna javaslatokat, referenciakeretet biztosíthatna az együttműködéshez, amelyet az Unió egyéb, turizmussal kapcsolatos szektoraiban az érintett felek fejleszthetnének tovább, és megtervezhetné az Európai Turisztikai Fórum összehívását, valamint az itt megállapodott egyezmények nyomán követését.

9.4 Amennyiben ennek a javaslatnak az Európai Bizottság helyt ad, az EGSzB szívesen hozzájárul ahhoz, hogy a 2005-ös Európai Turisztikai Fórum idejére azt megvalósítsa.

10. Végső megjegyzések

10.1 A globalizáció és a specializáció korát éljük, amely arra kötelez bennünket, hogy újragondoljuk azokat a modelleket, amelyek a jelenlegi gazdasági, szociális, vidékfejlesztési és urbanizációs tevékenységünk alapszik. A turisztikai tevékenység sem mentes ettől a szükségszerűségtől és számos kihívást vet fel a szektor minden résztvevőjének a minőség, fenntarthatóság és versenyképesség szintjén.

10.2 Az a véleményünk, hogy csak a közsféra és a magán-szektor valamennyi szereplőjének alapvetően együttműködésre kész hozzáállásával lesz lehetséges szembenézni ezekkel a súlyos kihívásokkal, melyek egyébként minden emberi tevékenységet érintenek, de különösen a turizmusra nehezednek annak stratégiai fontossága, szolgáltatásainak személyeket közvetlenül érintő jellege, és kulturális cseréket közvetítő szerepe miatt.

10.3 Az állami és a magán-szektor közti együttműködés a turizmus minden pozitív intézkedésének egyre nélkülözhetetlenebb eleme. Az ebben az irányban történő előrelépést a legkülönbözőbb módokon kell támogatni és bátorítani, mert ez csak hozzájárulhat ahhoz, hogy a szektor céljai megvalósuljanak. Az összes résztvevőnek ebben a szellemben kell cselekednie, tekintettel azokra a fontos változásokra, amelyeknek részesei vagyunk a mai világban.

10.4 Az EGSzB továbbra is pozitívan ítéli meg az Európai Bizottságnak azt a kezdeményezését, hogy évente megrendezésre kerüljön az Európai Turisztikai Fórum, mint olyan platform, amelyen európai távlatokban, elsősorban a szektor gazda-

sági és szociális, közigazgatási és intézményi szereplőinek részvételével meg lehet határozni az együttműködés irányvonalait és kritériumait. A további elképzelés szerint ezeknek az Európai Unió tagállamainak, régióinak és önkormányzatainak ilyen irányú kezdeményezéseihez, valamint a szektorok és a területi szintek egymás közti együttműködéséhez kell vezetniük.

10.5 Ami az EGSzB-t illeti, támogatja ezt az együttműködést a turisztikai szektoron belül, elősegíti a találkozót, a párbeszédet és a konszenzus létrejöttét a turizmus képviselői között, különösen a szektor gazdasági és szociális szereplői, az állami, regionális és helyi közigazgatás között, amelyből nem maradhatnak ki a fenntartható turizmusban érdekelt egységek és egyesületek sem: a fogyasztói és környezetvédelmi szervezetek. Hasonlóképpen az EGSzB továbbra is együttműködik a Turisztikai Világszervezettel (WTO) és a Szociális Turizmus Nemzetközi Irodájával (BITS). Az EGSzB ismételten felajánlja, hogy találkozóhelyet biztosít mindenki számára, aki személyhez fűződő jognak tekinti a turizmust, amelyet nemcsak ipari és gazdasági tevékenységnek kell tekinteni, hanem az ember és személyiségének önmegvalósítása, a kölcsönös megértés, az egymáshoz közeledés, és a népek közötti béke egyik tényezőjének.

10.6 Az EGSzB – éves nyilatkozat formájában – támogatni szándékozik a WTO által kezdeményezett Turisztikai Világnapot. Az idén az EGSzB ehhez az eseményhez és a 2004-ben Budapesten rendezendő Európai Turisztikai Fórumhoz ennek a véleménynek a formájában járult hozzá, amelyet úgy is tekinthetünk, mint „Sevillai Nyilatkozatot a turisztikai politikáról és a köz- és magánsféra közti együttműködésről”.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Az Európai Parlament és a Tanács javaslata egy a gépjárműtípusok minősítéséről, illetve azok újrafelhasználhatóságáról, újrafeldolgozhatóságáról és újrahasznosíthatóságáról szóló irányelv megalkotására és a 70/156/EGK irányelv módosítására”

(COM(2004) 162 végleges – 2004/0053 (COD))

(2005/C 74/03)

2004. március 30-án a Tanács úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikkelye alapján a fent említett kérdésben.

Az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” Szekció, amelynek az volt a feladata, hogy a EGSzB munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. július 14-én fogadta el véleményét. Az előadó **Virgilio RANOCCHIARI** volt.

A 411. sz. plenáris ülésén (2004. szeptember 15-i tanácskozás) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 125 igen szavazattal, 4 ellenében és 7 tartózkodás mellett az alábbi véleményt fogadta el.

1. Bevezetés

1.1 Évente 16 millió új személyautó és könnyű típusú teherautó kerül az európai piacra, ugyanakkor több mint kilenc milliót selejteznek ki, ami több mint nyolc millió tonna hulladékot képez.

1.2 A múltban az EU-országoknak megvolt a saját módszerük ennek a jelentős mennyiségű hulladékkal járó problémának a megoldására, de nem mindig fordítottak elegendő figyelmet a hulladékká vált anyagok újrahasznosítására és az újrafeldolgozására.

1.3 A kilencvenes évek eleje óta azonban a környezetvédelmi testületek nagy erőfeszítéseinek következtében, minden tagállamnak vannak - önkéntes megállapodások vagy a belföldi törvényhozás keretein belül - szabályai, melyek a roncsautók sorsáról rendelkeznek. Ezek a szabályozások kétségtelenül előnyösen hatottak a környezetre.

1.4 A közelmúltban, 2000. szeptember 18-án az Európai Parlament és a Tanács jóváhagyta a 2000/53/EK irányelvet⁽¹⁾. Ez az irányelv a különféle nemzeti rendelkezések összehangolására törekszik, ilyen módon elkerüli azt, hogy torzuljon a verseny, valamint, és ez még fontosabb, gondoskodik arról, hogy csökkenjen ezeknek a gépjárműveknek a környezetre tett negatív hatása. Az irányelv egyrészt szabályokat fektet le a roncsautók gyűjtésével és kezelésével kapcsolatban, másrészt a tagállamok részére kitűzi az elérendő célokat a hulladékfeldolgozással és újrafelhasználással kapcsolatban. Pontosabban:

- a) legkésőbb 2006. január 1-ig: minden roncsautó esetén, az újrafelhasználási (re-use) és újrahasznosítási (recovery) aránynak el kell érnie az évenkénti és járművenkénti átlagsúly 85 %-át; ugyanarra az időpontra az újrafelhasználási (re-use) és újrafeldolgozási (recycling) aránynak el kell érnie az évenkénti és járművenkénti átlagsúly 80 %-át;
- b) legkésőbb 2015. január 1-ig: az újrafelhasználási (re-use) és újrahasznosítási (recovery) aránynak el kell érnie legalább a 95 %-ot és az újrafelhasználási (re-use) és újrafeldolgozási (recycling) aránynak legalább a 85 %-ot;

1.5 Megjegyzendő, hogy a 2000/53/EK irányelv (roncsautó irányelvként is ismert) elfogadását hosszas viták előzték meg és néha elég félrevezető kritikák tárgyát képezte, melyeket az EGSzB ugyanilyen témájú véleménye is említett⁽²⁾. Ugyanakkor el kell ismerni, hogy az irányelv megadta a kezdő sebességet (bár voltak nehézségek) egy pozitív folyamat beindításához, mely – mint már fentebb említettük – be is indult a tagállamokban, gyakran a gyártókkal és az autóbontószektorral kötött megállapodások keretében.

2. A Bizottság javaslata

2.1 Ezt a javaslatot (melyet máris elneveztek „háromszor újra” – „Triple R” irányelvnek) az ELV-irányelv („End of Life Vehicles” – „roncsautó-irányelv”) 7.(4.) cikke tette szükségessé, mely egy olyan rendelkezés meghozatalát kéri, mely bevezet egy típusminősítési rendszert a roncsautók újrafelhasználására, újrafeldolgozására és újrahasznosítására vonatkozóan.

2.2 A javaslat kiköti, hogy a típusminősítés beszerzése érdekében az M1 és N1 gépjárműveket majd úgy kell megtervezni, hogy megfeleljenek az ELV-irányelvben meghatározott újrafelhasználhatósági, újrafeldolgozhatósági és újrahasznosíthatósági arányoknak.

2.3 Elfogadása után a javasolt irányelv rendelkezéseit felveszi a Közösség típusminősítési rendszerébe, melyek módosítani fogják a 70/156/EGK irányelvet, mely az egész rendszer alapja.

2.4 A közösségi típusminősítést csak azután adják meg, hogy a minősítő hatóság meggyőződött arról, hogy a szóban forgó gépjármű megfelel a 70/156/EGK irányelv mellékletében található összes irányelv előírásának. Elfogadása után a javasolt új irányelvet („Triple R”) is felveszi erre a listára és egy jármű sem kaphatja meg a típusminősítést addig, míg meg nem felel ezeknek az előírásoknak is.

⁽¹⁾ HL L 269., 2000.10.21.

⁽²⁾ HL C 129., 1998.04.27.

2.5 A javaslat részletesen ismerteti azt az eljárást, amelyet a gyártónak be kell tartania ahhoz, hogy megkapja a típusminősítést az illetékes hatóságtól. Az eljárást úgy állították össze, hogy kiderüljön, hogy a gépjárművet úgy tervezték-e és gyártották-e, hogy az megfeleljen az újrafeldolgozhatósági és újrahasznosíthatósági arányoknak.

2.6 Ehhez az kell, hogy a gyártó először is végezzen el egy előzetes kiértékelést, amely folyamán az újrafeldolgozhatóságot egy külön erre szánt nyomtatványon számítja ki, melyet aztán a típusminősítő hatóságnak kell jóváhagynia. Ugyanakkor a gyártónak tájékoztatnia kell az illetékes hatóságot az arra a gépjárműre vonatkozó újrafelhasználási és újrafeldolgozási stratégiáról, melyre a típusminősítési kérelmet beadta, valamint az „End of life vehicles” irányelve által is meghatározott kézi összeszereléshez szükséges útmutatót megszerkesztéséről is gondoskodnia kell.

2.7 Egy autó rendkívül bonyolult termék és több mint 10 000 alkatrésze is lehet. Ezért nem valószínű, hogy minden gépjármű összes számítását részletesen ellenőrizzék. Ezért, és kizárólag típusminősítési célból, született az a javaslat, hogy csak egy vagy néhány ún. „referencia-autón” végezzenek részletes ellenőrzést, melyeket egy típus olyan különböző változataiból választanak, melyek problémásak újrafelhasználhatósági, újrafeldolgozhatósági és újrahasznosíthatósági szempontból.

2.8 Ezekon kívül, az irányelv tiltja olyan alkatrészek újrafelhasználását, melyek kockázatosak lehetnek biztonsági vagy/és környezetvédelmi szempontból. Az ilyen alkatrészeket, melyek egy külön listán találhatóak, nem szabad felhasználni új gépjárművek gyártásakor.

2.9 Végül, bizonyos fajta gépjárművekre nem vonatkozik ez a javaslat: Különleges célra készült gépjárművek (mentőautók, lakókocsik stb.); kis szériában gyártott gépjárművek (évi maximum 500 gépjármű tagországanként); és az olyan könnyű típusú teherautók, melyeket több fázisban gyártanak (vagyis, ha a gyártó nem tudhatja, hogy később milyen fajta kocsiszekrény kerül majd az alvázra).

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB megint elismeréssel nyilatkozik az Európai Bizottság az iránti elkötelezettségéről, hogy folyamatosan javítson az ilyen fajta hulladékká vált termékeknek a kezelésén. Feltétlenül támogatásra érdemes ez a törekvés, mivel az a célja, hogy minimálisra csökkenjen a végül eldobandó hulladék, méghozzá olyan módon, hogy újrafelhasználás, újrafeldolgozás és újrahasznosítás útján környezetvédelmi (és idővel talán gazdasági) szempontból hasznossá válik egy olyan hulladék, ami jelenleg csak problémát okoz.

3.2 Az EGSZB azt is elismeri, hogy az autóipar is döntő szerepet játszott abban, hogy lehetővé vált a célkitűzések megvalósítása. Éveken át fektetett be az ipar tanulmányokba és kutatásokba annak érdekében, hogy olyan gépjárműveket tervezzenek, melyeket könnyebb újrafeldolgozni, anélkül, hogy az kárára menne más fontos tényezőknél.

3.3 Annak az együttműködésnek köszönhetően, mely létrejött az Európai Bizottság intézkedései, a gyártók elkötelezettsége és a kormány jogszabályalkotása között, az ELV-irányelv előírásainak gyakorlatba ültetése előrehaladott fázisban van. Ezt támasztja alá a nemrég készült ACEA-jelentés⁽¹⁾, mely közli az

irányelv gyakorlatba ültetésével kapcsolatos részleteket a 15 tagállamban és Norvégiában.

4. Külön megjegyzések

4.1 Az Európai Bizottságnak az a döntése, hogy az ELV-irányelv 7.(4.) cikkének előírásait más intézkedési eszközök igénybevétele helyett egy *ad hoc* irányelv révén hajtattja végre, pusztán technikai szempontból nézve helyes és ezt nem is vonja kétségbe az EGSZB.

4.2 Ugyanakkor a javasolt rendelkezéssel kapcsolatban néhány probléma merül fel, ugyanúgy a gyártók számára a magasabb költségek miatt, mint a műszaki testületek és a típusminősítő hatóságok számára, melyek könnyen olyan helyzetben találhatják magukat, hogy nem győzik majd a javaslat II. mellékletében felsorolt óriási mennyiségű adatot ellenőrizni, amelyek közül néhány nem is lényeges (pl. a hengerek száma és fekvése, valamint a motor kapacitása).

4.3 Az ilyen problémák kiküszöbölésére az EGSZB úgy gondolja, hogy néhány módosítással a folyamatot célravezetőbbé és hatékonyabbá lehetne tenni, anélkül, hogy a javaslat szelleme és célkitűzései változnának, illetve veszítenének erejükből. Pontosabban, az EGSZB a következő cikkek módosítását javasolja.

4.(5.) cikk: A referencia-autónak, melyen a típusminősítési tesztek végzik, egy olyan változatnak kell lennie, melyet a típusminősítő hatóság legproblémásabbnak tart újrafelhasználhatósági, újrafeldolgozhatósági és újrahasznosíthatósági szempontból. Nem mindig könnyű dolog eldönteni, hogy melyik autó legyen a referencia-autó, ha számba vesszük, hogy egy típuson belül is általában hányféle alkatrész található. A különböző felek közötti félreértések elkerülése végett és annak megelőzése érdekében, hogy értékes idő vesszen el, világosan meg kellene fogalmazni, hogy a gyártónak és a minősítő hatóságnak közösen kell megegyeznie abban, hogy melyik autó legyen a referencia-autó, vagyis az a gépjármű, mely a legproblémásabb újrafelhasználhatósági, újrafeldolgozhatósági és újrahasznosíthatósági szempontból.

5.(3.) cikk: A magyarázó rész 6.2.2. pontjából megtudjuk, hogy fizikailag ellenőrzik majd a gépjárművek prototípusait a gyártó és szállítói által adott információk alapján, ami a márkázást, az anyagok fajtáját, az alkotóelemek tömegét stb. illeti. Az 5.(3.) cikk külön megemlíti a polimer és elasztomer alkatrészek márkázását. Gyakorlatban, ugyanakkor, a típusminősítés még szériagyártás előtt készült, márkajellel nem ellátott anyagokból összeállított prototípusok alapján történik. Ennek a rendelkezésnek a szó szerinti értelmezése arra kötelezné a gyártót, hogy különleges prototípusokat készítsen csak ellenőrzési célból, ami tovább növelné az irányelv előírásai által okozott már amúgy is magas költségeket. Egy kevésbé költséges megoldás lenne az 5.(3.) cikk módosítása olyan értelemben, hogy a típusminősítő hatóság kötelességévé kell tenni azt, hogy ellenőrizze, hogy a gyártó megtette-e a (felelősségteljes és) szükséges lépéseket annak biztosítására, hogy a sorozatgyártásban készült polimer és elasztomer alkatrészek az előírásoknak megfelelő márkázással legyenek ellátva. A fizikai ellenőrzést mindig el lehet végezni még a gépjárművek piacra vitele előtt, felhasználva a típusminősítő folyamatban és a különböző tesztekhez (fék, zaj, biztonság stb.) használt gépjárműveket, de az még jobb, ha ezt az ellenőrzést azokon a gépjárműveken végzik el, melyeket a konformitási vizsgálaton használnak.

⁽¹⁾ HL L 42., 1970.02.23.

10.(3.) cikk: Ez a cikk határozza meg pontosan, hogy 36 hónappal az irányelv hatálybalépése után az irányelv előírásai érvényesek lesznek az újonnan típusminősített (azaz az új típusú) gépjárművekre valamint az újonnan bejegyzett gépjárművekre (azaz a teljes termékskálára). Ez a határidő sokkal rövidebbnek tűnik, mint az hasonló esetekben lenni szokott; az újonnan bejegyzett gépjárművek határideje két-három évvel az újonnan típusminősített gépjárművek határideje után szokott lenni, hogy elegendő ideje legyen a gyártóknak arra, hogy a már gyártás alatt levő gépjárművekre is alkalmazzák az új előírásokat. Csak egyetlen határidő megjelölése jelentős termékadaptációs problémákat okozhat majd a gyártók számára, valamint minden termékük számára komoly gondot jelenthet a típusminősítés megszerzése, ami az ütemezést és a szervezési kapacitást illeti. Arról sem szabad elfeledkezni, hogy a típusminősítési folyamat nemcsak a gyártókat érinti, hanem a műszaki testületeket és a minősítő hatóságokat is, melyek számára ugyancsak nehéznek bizonyulhat olyan sok különböző típusú gépjármű típusminősítését egy olyan rövid idő leforgása alatt. Következésképpen – az azokhoz való csatlakozás szándéka nélkül, akik azt kérik, hogy a már gyártás alatt levő gépjárművek kapjanak felmentést az irányelv rendelkezései alól – az EGSZB úgy véli, hogy a 10.(3.) cikket olyan értelemben kellene módosítani, hogy az irányelv hatálybalépése után ne olyan rövid időn belül legyenek az új szabályok érvényesek az újonnan bejegyzett gépjárművekre (inkább 48 vagy 60 hónap után, mint 36 hónap után).

I. melléklet (9.) pont: Ez a szakasz határozza meg pontosan, hogy az anyagok és az alkotórészek tömegének ellenőrzése céljából a gyártónak rendelkezésre kell bocsátania reprezentatív gépjárműveket, melyek lehetővé teszik azt, hogy minden fajta kocsiszekrényt és alkatrészt ellenőrizzenek. Ez az előírás is jelentős terhet jelent, mind a gyártók, mind a típusminősítő hatóság számára és nem tűnik igazán lényegesnek a tulajdonképpeni típusminősítési folyamat szempontjából. Például, nincs igazán sok értelme mindenféle kocsiszekrényt (háromajtós, ötajtós, kombi stb.) tesztelni, amikor ebben az esetben is egyszerűbb lenne azt a gépjárműfajtát kiválasztani, amellyel a legtöbb újrafeldolgozhatósági probléma adódhat.

5. Összefoglalás és következtetések

5.1 Az EGSZB ismét ki akarja fejezni elismerését az elmúlt években az Európai Bizottság által annak biztosítása érdekében végzett munka iránt, hogy a hulladékká vált gépjárművek kérdését megfelelő módon és intelligensen kezeljék.

5.2 Különösképpen a 2000/53. irányelv (az ELV-irányelv) hangolta össze EU-szinten azokat a roncsautók összegyűjtésére és kezelésére vonatkozó szabályokat, melyeket a tagállamok elkezdtek alkalmazni. Az irányelv kitzúta a hulladék-újrafelhasználással és -újrahasznosítással kapcsolatos minimális célokot, valamint a betartandó határidőket.

5.3 Az EGSZB kihasználja ezt az alkalmat arra, hogy felkérje a tagállamokat, hogy fordítsanak kellő figyelmet a még használatban levő gépjárművek hulladékká vált alkatrészeinek (akkumulátorok, gumibroncsok stb.) megfelelő kezelésére, hogy ne váljanak esetleges veszélyforrássá környezetszennyezési szempontból.

5.4 Az EGSZB támogatja a jelenlegi javaslat mélyén húzódó gondolatot, hogy gépjárművek csak abban az esetben kapjanak közösségi típusminősítést, ha úgy vannak megtervezve, hogy megfelelnek az ELV-irányelvben meghatározott újrafelhasználási és újrahasznosítási arányoknak.

5.5 Az EGSZB-t aggodalmát fejezi ki a választott eszközzel – egy új irányelv megfogalmazása – kapcsolatban, mivel úgy véli, hogy ugyanazt a célt egyszerűbben és gyorsabban el lehet érni más úton is. Például elegendő lenne a 70/156/EGK irányelv (melyre már mint a típusminősítési rendszer alapjára utaltunk) X. mellékletét kiegészíteni egy „a gyártó képességeinek kiértékelése” szakasszal, a már létező, gyártói képességeket kiértékelő folyamat mintájára, mely ugyanazon gépjárművek gyártására vonatkozik, amelyeknek most a típusminősítéséről van szó.

5.6 Ugyanakkor, mint már fentebb említettük, az Európai Bizottságnak az a döntése, hogy irányelvet használ, pusztán technikai szempontból nézve helyes és ez most nem is vonható kétségbe, bár nincs összhangban azzal az egyre növekvő igényvel, hogy váljon egyszerűbbé az EU-jog.

5.7 Ilyen okokból, az EGSZB reméli, hogy az Európai Bizottság elgondolkodik az ebben a véleményben tett javaslatokon. Ezek a módosítások nem változtatnak a javaslat szellemén és célkitűzésein, de az eljárást kicsit kevésbé bonyolulttá és terhelessé tennék a gyártó, a műszaki testületek, a típusminősítő testületek és – utójára, de nem utolsó sorban – a fogyasztók számára, hiszen végül a szükségtelenül bonyolult törvényhozás által okozott minden halogatás és költségnövekedés levét ők isszák majd meg.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az Európai Parlament és a Tanács ajánlásjavaslatáról a filmörökséggel és az azzal kapcsolatos gyártási tevékenységek versenyképességével kapcsolatban

(COM(2004) 171 végleges – 2004/0066 (COD))

(2005/C 74/04)

2004. március 26-án a Tanács úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 157. cikke alapján a fent említett javaslatról.

A „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció, amely felelős volt a témában az EGSZB munkájának az előkészítéséért, 2004. július 8-án fogadta el véleményét. Az előadó **Paolo BRAGHIN** volt.

2004. szeptember 15-én tartott, 411. plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 129 igen szavazattal, 3 szavazat ellenében és 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Bizottság dokumentuma két részből áll: egy **közleményből**, mely a filmprodukciók és a tévéműsorok készítésének a megsegítésére a jelenleg 2004. júniusáig érvényes specifikus összeegyeztethetőségi kritériumok 2007. június 30-ig való meghosszabbításáról szól; és egy **ajánlásból**, mely a filmörökségről és azzal kapcsolatos gyártási tevékenységek versenyképességéről szól.

1.2 Az ajánlás minden filmörökséggel kapcsolatos részletre kitér (gyűjtés, katalogizálás, adatbázis létrehozatala, karbantartás, restaurálás, oktatási, egyetemi, kutatási és kulturális célra való felhasználás, és a felelős intézmények közötti európai szintű együttműködés), valamint megvizsgálja annak lehetőségét, hogy hogyan lehet létrehozni egy törvényes lerakatot a filmművészeti alkotások számára, az európai audiovizuális örökség megőrzésének és biztonságba helyezésének biztosítására. Az EGSZB-t felkérték arra, hogy készítsen véleményt erről a dokumentumról.

1.3 Csak az ajánlásról kérték ki az EGSZB véleményét. Ami a közleményt illeti, az EGSZB helyesli az Európai Bizottság álláspontját, mely kijelenti, hogy „hajlandó fontolóra venni, legkésőbb a közlemény következő kiértékelése alkalmával, hogy nagyobb összegű támogatást bocsásson rendelkezésre, amennyiben a támogatási formák megfelelnek az alapszerződés általános jogszerűségi feltételeinek, különösképpen abban az esetben, ha ebben a szektorban a dolgozók, áruk és szolgáltatások szabad mozgása elé gőrdített akadályok egy részét az EK egész területén eltávolítják”. Az EGSZB-nek az a szándéka, hogy megvizsgálja annak a tanulmánynak az eredményeit, mely az állami támogatás jelenlegi rendszereinek a szektorra tett hatásáról készült, egyrészt annak érdekében, hogy kiértékelje azok gazdasági és kulturális hatását, valamint azért, hogy felmérje, hogy a jelenlegi mechanizmusok hatékonyak-e vagy pedig új mechanizmusokat és eszközöket kell keresni.

2. Általános megjegyzések

2.1 Az EGSZB egyetért azzal az állítással, hogy a filmörökséggel kapcsolatos gyártási tevékenységek versenyképességének

feltételein javítani kell, különösen az olyan technológiákat illetően, mint a digitalizáció. Ez az oka annak, hogy az EK Szerződés 157. cikke szolgáltatja a jogi alapot ehhez az ajánláshoz.

2.1.1 Az EGSZB egyetért azzal, hogy ez legyen a jogalap, mert ez lehetővé teszi a tagállamok közötti hatékony együttműködés célkitűzéseinek megvalósítását és azt, hogy nyilvános vita induljon be egy nagy kulturális jelentőséggel bíró témában.

2.1.2 Az EGSZB azt is reméli, hogy az Európai Bizottság részletesen elemzi majd azokat a jelen ajánlás eredményeként elfogadott előírásokkal kapcsolatos információkat, melyeket a tagállamoktól kell kapnia minden második évben, valamint azt is, hogy kiértékeli majd, hogy mely intézkedések, beleértve a törvényhozási intézkedéseket, képesek biztosítani azt az együttműködést és koordinációt, mely szükséges az audiovizuális örökség hatékonyan védelmére és a benne rejlő gazdasági lehetőségek kiaknázására.

2.2 Az EGSZB egyetért azzal, hogy filmművészeti alkotások birtoklási jogának átadása az archívumok részére még nem jelenti a szerzői jog és az egyéb járulékos jogok átruházását. Ugyanakkor, a 2001/29/EK⁽¹⁾ irányelv értelmében a tagállamok kivételes és egyedi esetekben és bizonyos korlátok között engedélyezhetnek sokszorosítást, ha azt nyilvános könyvtárak végzik vagy olyan archívumok, melyek nem tevékenykednek, sem közvetlen, sem közvetett módon gazdasági vagy kereskedelmi céllal. Az EGSZB az ajánlásnak azt a pontját is támogatja, hogy engedélyezve legyen a tárolt filmművészeti alkotások sokszorosítása helyreállítás céljából (9. sz. ajánlás).

2.3 A szerzői joggal és az olyan alkalmakkal kapcsolatos jogi kérdésekkel is sürgősen foglalkozni kell, mint amikor nyilvános könyvtárak és archívumok sokszorosítanak műalkotásokat helyreállítási célból. Az EGSZB azt javasolja, hogy egy magas szintű szakértői csoport kapjon felhatalmazást ezzel a témával kapcsolatban, amennyiben szükséges, akkor a már létező és igénybe vett nemzeti szakértői hálózatban végrehajtott kisebb módosítások révén.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2001. május 22-i 2001/29/EK irányelve, mely a szerzői jogok és egyéb járulékos jogok bizonyos aspektusainak összehangolásáról szól az információs társadalomban (HL L 167, 2001.06.22.).

2.4 Az EGSZB azt szeretné, hogy kevesebb idő teljen el a filmeknek a közönség számára való bemutatása és az archiválási kötelezettség között, valamint azt, hogy történjenek intézkedések annak érdekében, hogy már az archiválási kötelezettség bevezetése előtt legyen megkönnyítve az olyan filmművészeti és audiovizuális alkotásoknak az archívumba való felvétele, melyek a nemzeti audiovizuális örökség részét képezik, mint ahogyan ez az ajánlásban is áll.

2.5 Az EGSZB úgy véli, hogy a filmművészeti és audiovizuális alkotások egyidejűleg ipari és kulturális termékek, melyeket egyrészt a közös európai örökség részeként védeni kell, másrészt olyan tényezőként kell támogatni, mely hozzájárul a pluralizmushoz, ugyanakkor a benne rejlő gazdasági lehetőségeket is ki kell még aknázni. Ennek következtében bizonyos nemzeti televíziós társaságokat ugyancsak kötelezni kell azonnali archiválásra, ahelyett, hogy az ezzel kapcsolatos döntés rájuk legyen bízva, mert bizonyos általuk készített műsorok jobban megmutatják korunk szociális és kulturális életének könnyen változó dinamikus mivoltát, mint a filmművészeti alkotások. Bár az EGSZB tudatában van annak, hogy a televíziós társaságok nem támogatták a kötelező archiválás gondolatát, mégis felszólítja az Európai Bizottságot arra, hogy tanulmányozza ezt a kérdést kicsit alaposabban annak érdekében, hogy legalább azokat a televíziós műsorokat nem kellene-e archiválási kötelezettségnek alávetni, melyek szocio-kulturális szempontból a fontosak, és ilyen módon az audiovizuális kulturális örökség részét képezik.

2.6 Az EGSZB egyetért azzal a nézettel, hogy a filmipar nagy potenciállal rendelkezik munkahelyteremtés szempontjából, beleértve a filmművészeti örökség védelmének területét. Ez még inkább érvényes a szélesebb audiovizuális szektorra, mivel a digitális technológia nagyon sokféle új lehetőséget nyitott meg a média és a műsorszórás területén. Ezért reméli az EGSZB, hogy mindenféle támogatást kiterjesztenek az audiovizuális alkotásokra is, különösen összpontosítva a szektor mindenféle formájának a versenyképességére, valamint hogy a képzési lehetőségeket nem korlátozzák vagy szűkítik le a filmszektorra, hanem kiterjesztik az egész audiovizuális szektorra, a legtágabb értelemben.

2.7 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy az olyan múltban készített segédanyagok és reklámszövegek, mozgókép és filmművészeti alkotások archiválása önkéntes alapon történjen, amennyiben azok jelentősen hozzájárultak az európai audiovizuális örökséghez. Az EGSZB kihangsúlyozza, hogy az ilyen anyagok gyűjtését kellőképpen kell ösztönözni, és az illetékes intézményeket el kell látni az ahhoz szükséges anyagi háttérrel, mely lehetővé teszi számukra, hogy aránylag rövid idő alatt szisztematikusan összegyűjtsenek egy olyan anyagot, mely tanúskodik Európa kultúráinak gazdagságáról és népei sokszínűségéről.

3. Következtetések

3.1 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a fő célkitűzések elérése érdekében, az Európai Bizottságnak azonnal a dokumentumban kifejezett szándékaihoz illő előrelátó módon kell intézkednie a következőképpen:

- meg kell határozni az archiválási eljárást olyan módon, hogy a nemzeti rendszerek összeköttetésben és interoperábilisak legyenek egymással, támogatva a katalógizálás európai szintű szabványosítását;
 - megteremteni a műszaki és törvényes előfeltételeket a kellőképpen védett hálózati hozzáférésen keresztüli archiváláshoz, amely lehetővé teszi az azonnali frissítést, és amely a jövőben lehetővé teszi majd egy „európai” adatbázis létrehozatalát;
 - azt javasolja, hogy jöjjön létre egy egész Európára kiterjedő szabványszerződés a kijelölt szervek, az anyagokat archiválásra leadó személyek és amennyiben lehet a szerzői jog tulajdonosai között, ami a 2001/29/EK irányelv értelmében megkönnyítené az alkotások helyreállítását, valamint azt, hogy utána rendelkezésre álljanak kutatási és oktatási célokra;
 - meghatározni annak a feltételeit, az érdekelt felek együttműködésével, hogy milyen feltételek mellett férhet a nagyközönség hozzá az archivált alkotásokhoz;
 - nemzeti és/vagy regionális testületek közötti együttműködés támogatása, részben külön struktúrák és finanszírozás útján, ha szükséges;
 - a helyes gyakorlatok összehasonlító elemzésének (benchmarking) támogatása és a tervbe vett jelentések révén a haladás ellenőrzése.
- 3.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak, miközben tartja magát a szubszidiaritás elvéhez, elegendő pénzügyi és emberi erőforrás biztosításával aktív szerepet kell játszania a szektor támogatásában, annak érdekében, hogy elérje a következő célkitűzéseket:
- az európai audiovizuális filmművészet összegyűjtése és oktatási és kutatási projektek együttes létrehozatala, mivel önkéntes együttműködés alapján nem valószínű, hogy elérhetőek lennének a kívánt eredmények, mivel mindenhol más mértékben állnak rendelkezésre a szükséges eszközök, a 25 tagállamban nagyon különbözőek a kulturális hagyományok;
 - olyan archívumok felállítása, melyek megőrzik az új tagállamok alkotásait, ugyanis ezek az országok sok olyan filmet készítenek, melyek történelmüket, kultúrájukat, életmódjukat és szokásaikat örökítik meg, de csak nagyon szerény pénzügyi erőforrásokkal rendelkeznek erre a célra;

- egy olyan struktúra létrehozatala, mely felhasználja a nemzeti és/vagy regionális testületeknél található forrásokat, és annak elősegítése, hogy egész Európában és az egész világon terjesszék az anyagokat a legmodernebb multimédia-módszerek felhasználásával (pld. olyan DVD-ken, melyen az archív anyag több európai nyelven van feliratozva, ami még azt is lehetővé teszi, hogy régi alkotásokat is nyereségessé tegyünk ilyen módon), különösen vonatkozik ez olyan alkotásokra, melyek közösségi témákkal vagy politikákkal foglalkoznak (például gyermekvédelem vagy a nőkről alkotott kép), vagy bizonyos hagyományokkal (például rajzfilmek, gyermekfilmek vagy dokumentumfilmek);
- alkotások bemutatása regionális vagy helyi témával foglalkozó fesztiválokon, melyeknek rendezőit, akik a kereskedelmi körökön kívül működnek, így támogatják, ahol lehetséges archiválási kötelezettséggel;
- karbantartási és restaurálási képzés, melyhez magas szintű szakértelemre és új technikák használatára van szükség, az

ilyen képzésnek kellő közösségi finanszírozása, lehetőleg a jelenleg megújítás alatt MEDIA Training keretében.

3.3 Az EGSZB azt is reméli, hogy az új MEDIA Training programmal kapcsolatos folyamatban levő tárgyalások érdemben foglalkoznak majd az új technológiákkal kapcsolatos képzéssel, hogy nagy általánosságban új követelmények fogalmazódnak majd meg a film- és televíziós alkotásokkal, valamint a mozgóképes anyagokkal kapcsolatos gyűjtési, katalogizálási, karbantartás és restaurálási munkákból eredően. Elsősorban szükség van egy új archiválási technikákról és módszerekről, adatbázis-kezelésről és az alkotások jó minőségű digitális formátumban való elraktározásának szabványosított módszereiről szóló ismeretterjesztő és felhasználói képzés beindítására. Valamint egy továbbképző tanfolyamra operátorok részére, hogy munkájuk eredményét a nagyközönség is élvezhesse, különösen a diákok és a tanárok.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: Javaslat a hozzáadottérték-adó közös rendszeréről szóló tanácsi irányelvre (átdolgozás)

(COM(2004) 246 végleges – 2004/0079 (CNS))

(2005/C 74/05)

2004. április 30-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikkelye alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és szociális kohézió” Szekció, melynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. július 13-án fogadta el véleményét. Az előadó **Umberto BURANI** volt.

2004. szeptember 15-én tartott, 411. plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 147 igen szavazattal, 6 szavazat ellenében, 10 tartózkodás mellett az alábbi véleményt elfogadta.

1. Bevezetés

1.1 A kérdéses javaslat⁽¹⁾ különbözik a közösségi jogszabályok eddigi egységes szerkezetbe foglalási munkálataitól. Az Európai Bizottság rámutatott, hogy a **HÉA-val (*) kapcsolatos rendelkezések** – amelyeket eredetileg a 77/388/EGK számú Hatodik tanácsi irányelvben fektettek le és később számos alkalommal módosították – alapos átdolgozásra szorul. Az évek során az anyagot számtalanszor felülvizsgálták, javították és kiegészítették, ami elkerülhetetlenül homályos rendelkezésekhez és ismétlődésekhez vezetett. A szöveget úgy kellett módosítani, hogy világosabb és közérthetőbb legyen anélkül, hogy a rendelkezések jelentése vagy hatálya megváltozna: ez tehát **sokkal több, mint egy egyszerű kodifikálási művelet**.

1.2 Továbbá ugyanilyen módon más módosításokat is el kellett végezni ahhoz, hogy a szöveg megfeleljen az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság által elfogadott, **jó minőségű jogszabályokra** vonatkozó elveknek. Az új szöveg a Tanács és az Európai Parlament jóváhagyására vár: a módosítások ugyan alapvetően formai jellegűek, ez nem kodifikálási művelet, hanem összetett **átdolgozás**, amelyben a cikkelyeket módosítják, egységes szerkezetbe foglalják, majd egyetlen törvényi szövegben egyesítik a 2001. évi intézményközi megállapodásnak⁽²⁾ megfelelően.

1.3 Az Európai Bizottság elismerésre méltó munkájának^(**) eredményeképpen született javaslat **hatályon kívül helyezi a Hatodik HÉA-irányelvet**: minden egyes cikk átdolgozásra került, hogy világosabb és tömörebb legyen, végül most 53 helyett 402 cikk van. A szöveghez most **tartalomjegyzék** is tartozik, ezáltal egyszerűbben és gyorsabban lehet benne keresni: ez mindenképpen örömdetes változás.

2. Az EGSzB megjegyzései

2.1 Mivel végeredményben átdolgozásról van szó, nem pedig új irányelvről, az EGSzB szorítkozhatna arra, hogy **tudomásul veszi** az Európai Bizottság jól végzett munkáját és elis-

⁽¹⁾ COM(2004) 246 végleges – 2004/0079 (CNS)

^(*) A közösségi jogi szövegek magyar fordításában a hozzáadottérték-adó fogalom a használatos. A magyar jogban a hozzáadottérték-adók egyik (fő) típusa az általános forgalmi adó (ÁFA). (a ford.)

⁽²⁾ HL C 77 / 2002. 03. 28.

^(**) A Bizottsági javaslat fordításának híján az idézet nem hivatalos fordítás. (a ford.)

merését fejezi ki az eredménnyel kapcsolatban: a közigazgatásban dolgozóknak és az operátoroknak minden bizonnyal csak az előnyére válna az, hogy a szöveg most már kevésbé értelmezhető félre és gyorsabban lehet keresni benne. Az előadó természetesen elfogadja az Európai Bizottságnak azt a kijelentését, hogy az **új szöveg hatásköre a jelenleg hatályos jogszabályok szövegéhez illeszkedik**: ezt lehetetlen lenne alaposan megvizsgálni, valamint nemzeti szakértők és operátorok – akik jelentős mértékben közreműködtek a munkában – már amúgy is végeztek effajta vizsgálatot.

2.2 Mindamelllett a javaslatot közelebbről szemlélve néhány alapvető megjegyzést kell tenni a HÉA-politikáról, illetve általánosabban arról az adópolitikáról, amelynek **kifejezett célja az egységes piac működési feltételeinek összehangolása**. Ebben a tekintetben a javaslat azt állítja (a „figyelembe véve” szakasz ötödik bekezdésében), hogy „Egy HÉA-rendszer akkor éri el az egyszerűség és a semlegesség legmagasabb fokát, ha az adó kivetése **a lehető legáltalánosabb módon történik**.... Ezért a közös piac és a tagállamok érdeke az, hogy elfogadjanak egy **közös rendszert**....” (*).

2.3 Az ezt követő két bekezdésben azonban az Európai Bizottság óvatosságra int: „Fontos, hogy fokozatosan járjunk el, mert a **forgalmi adók harmonizációja az adórendszer módosulásához vezet**” (*). Ezután azt állítja, hogy ha az adómértékek és a mentességek nincsenek is „teljes összhangban”, a (harmonizált) HÉA célja akkor is a **versenybeli semlegesség** biztosítása „minden egyes tagállamon belül” (*).

2.4 Az EGSzB meg kívánja jegyezni, hogy ezek a pontok a Hatodik irányelv⁽³⁾ **eredeti szövegéből származnak**: ha majdnem 40 év után szükségesnek érezzük ezeket a szavakat megismételni, akkor azt is tudomásul kell venni, hogy ez alatt az idő alatt vajmi keveset haladtunk előre. **A harmonizációt illetően az EU látszólag egy helyben jár**, és egyéb – az alábbiakban olvasható – jelek is mutatkoznak, amelyek nem adnak optimizmusra okot.

⁽³⁾ HL C 117, 2004. 04.30.

2.5 Újra ki kell emelni azt a tényt, hogy a Hatodik irányelv által bevezetett HÉA-rendszer, amelyet azóta is használnak, „átmeneti”, és nincs jel arra, hogy egyszersmind át szándékoznának térni egy „végeleges” rendszerre. Ez tisztán mutatja a bizonytalanságot a rendszer igazságossága felől, amelyhez az EGSzB a szolgáltatások adózási helyéről szóló véleményében ⁽¹⁾ egyes javaslatok révén már fűzött véleményt.

2.6 További észrevételek merülnek fel az **eltérési** rendszerrel kapcsolatban – amelynek, ha valóban szükséges, továbbra is **ideiglenesnek** kell lennie, ha az egységes piacot el akarjuk érni A legutóbbi hatálycsökkentést a **tíz új tagállam** kapta, egyesek ideiglenes jelleggel, mások lejáratí határidő nélkül. Azonban még hatályban vannak **más eltérések** is, amelyek a „**második hullám**” során csatlakozó tagállamokra (Ausztria, Görögország, Finnország, Portugália, Spanyolország és Svédország) vannak érvényben. Ebben a vonatkozásban ki kell emelni, hogy ezek közül csak néhány jelent meg a Hatodik irányelvet módosító irányelvekben, a legtöbb „elbújt” a csatlakozási okmányokban. Az új irányelv egyik érdeme az, hogy az **összes eltérést** felfedi, függetlenül attól, hogy milyen jogcímen ítélték meg azokat.

2.7 A hatálycsökkentő eltérések – eltörlési célzatú – megvitatására nincs tervezet, még a nagyon régen megítéltekére sem. Ezt a kérdést még az **alapító tagállamoknak** sem áll érdekében előhozni: eredetileg ők maguk is **eltérést** kaptak, és ügyelnek arra, hogy ezt ne lehessen megkérdőjelezni (legalábbis amíg az „átmeneti rendszer” van érvényben). Nem utolsósorban érdemes említeni a híres „**nullakulcsot**”, amelyet eredetileg két ország számára engedélyeztek. A „nullakulcsot” korántsem törölték el, sőt, **számos új államra is kiterjesztették**.

2.8 Valójában nem minden **eltérés** megalapozatlan: az **állandó eltérések** némelyike tengerentúli területekre, szigetekre és a legkülső régiókra vonatkozik, amelyek a döntés meghozatalakor az alulfejlettség jeleit mutatták. Az azóta eltelt időt figyelembe véve azonban helyénvaló volna felülvizsgálni az összes mentességet, amelyet ezek a régiók kaptak, és kideríteni, hogy az akkoriban az eltérést igazoló feltételek ma is fennállnak-e.

2.9 Más, viszonylag jelentős eltérések vonatkoznak a **kisvállalkozásokra**: 16 tagállam (az új tagállamok és a „második hullám” államai) számára engedélyezték a **mentességet a HÉA hatálya alól**, még ott is, ahol az árbevétel meghaladja a Hatodik irányelv által meghatározott korlátokat. Az EGSzB ezt

nem érti: még ha a mentességeket valamilyen módon igazolni is lehet a tíz új tagállam esetében, **semmi ok nem támasztja alá azt, hogy a többi állam továbbra is mentességet kapjon** csatlakozása után 12 évvel.

2.10 Az EGSzB úgy véli, hogy az ilyen vállalkozások számára a HÉA alóli mentesség engedélyezése a **verseny torzulásához** vezethet, annak ellenére, hogy összességében véve a hatása korlátozott lehet. A tagállamoknak és az Európai Bizottságnak alaposabban el kellene mélyednie ebben a témában.

3. Következtetések

3.1 Az EGSzB gratulál az Európai Bizottságnak, amiért egy ekkora feladatot alaposan, pontosan, és legfőképpen **átláthatóan** oldott meg. Az átláthatóság nélkül nehéz lett volna észrevenni, hogy a **szabályokat** – amelyek elvben mindenkire vonatkoznak – mennyire aláássák az **eltérések, a mentességek és a „megkülönböztetések”**. Világos, hogy egy elvtől való eltérés nem minden esetben megalapozatlan, azonban úgy tűnik, hogy szükség lenne arra, hogy a tagállamok nekiüljenek **újratárgyalni** azokat az eltéréseket, amelyek már nem szükségesek, és amennyiben lehetséges, meg is szüntetni azokat.

3.2 Az EGSzB nem látja jelét annak, hogy ilyen szándék fennállna: sőt, a legnagyobb tagállamok egyike máris **általános fenntartásoknak** adott hangot, ami még az Európai Bizottság javaslatának jóváhagyását is veszélyeztetheti. Az elmúlt évek fényében a kilátások nem tűnnek ígéretesnek: az **Európai Bizottság egy 1996-os közleménye**, amely az adóharmonizációval kapcsolatban tartalmaz munkaprogramot és javaslatot, ott porosodik a Tanács irattárában és azóta sem vitatták meg, a **2000. évi közlemény** pedig, amely egy új HÉA-stratégiát mutat be, gyakorlatilag nem aratott nagy sikert.

3.3 Az EGSzB-nek nem áll szándékában ebben a véleményben bírálni a tagállamok HÉA-politikáját; teljesen tisztában van vele, hogy döntéseiket még számos belső gazdasági és politikai tényező befolyásolja. Az EGSzB azt kéri, hogy az egész témát vizsgálják felül a közeljövőben, hogy egy **végeleges rendszer** léphessen hatályba, és hogy a közösségi szabályokon alapuló **egységes piac megvalósítása előtt még fennálló legnagyobb akadályok** egyikét csökkenteni lehessen, vagy akár meg is szüntetni.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ HL C 117, 2004. 04.30.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „A gazdasági kormányzás javításáról az Európai Unióban”

(2005/C 74/06)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. január 29-én – a működési szabályzat 29. cikkének 2. bekezdése alapján – úgy határozott, hogy véleményt alkot „A gazdasági kormányzás javításáról az Európai Unióban”.

A Bizottság ide vonatkozó munkáival megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és szociális kohézió” szakaszkezió 2004. július 13-án elfogadta véleményét (előadó: V. IERSEL).

2004. szeptember 15-i és 411. plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a jelen véleményt 130 igen szavazattal, 3 ellenében és 7 tartózkodás mellett.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az Európai Unió történetének új szakaszába lép. Az Unió 2004-ben tíz új tagállammal bővül, új Európai Bizottság áll fel, sor kerül az új Európai Parlament megválasztására, és – remélhetőleg – megszületik az új Alkotmány. Ebben az esztendőben kell elkészíteni a lisszaboni stratégia félidős értékelését is 2005-re. Az Európai Bizottság elemzései – különösen A gazdaságpolitika fő irányai-ban foglaltak – rámutatnak az integrációt akadályozó hiányosságokra, amelyek részben a nem kielégítő gazdasági konjunktúrának, de részben a tagállamok abbeli vonakodásának is köszönhetőek, hogy tiszteletben tartásuk a saját maguk által kijelölt célokat és elfogadott megállapodásokat. Létfontosságú, hogy élénkítsük a gazdasági növekedést és új életet leheljünk a lisszaboni stratégiába. A jelentés ennek – az unió szavahihetőségéhez és hatékonyságához feltétlenül szükséges – stratégiai elképzelésnek a kézben tartására összpontosít. Sürgősen tisztázni kell az intézményi kereteket annak érdekében, hogy sor kerüljön a feladatok megfelelő elosztására az Unión belül – ki, mit, mikor tesz? –, valamint hogy a tagállamokban megvalósuljanak és átmenjenek a gyakorlatba az Európai Tanács és a tematikus Tanácsok által elhatározott célok és irányelvek. Nem kevés példa van a sikerre, amelyekből a lisszaboni stratégia „új kiadása” ihletet meríthet: példaként említhetők az „Európa 92” és a Monetáris és Pénzügyi Unió. A dokumentum egyúttal meggyőződéssel kiáll a közösségi módszer mellett. Szükség van egy olyan átfogó és előzetesen egyeztetett megközelítésre, amelynek alapján egy munka-szakaszokat tartalmazó terv áll.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Unió fennállásának döntő szakaszához érkezett. Olyan nagy kihívásokkal kell szembenéznie, mint a bővítés, a gazdasági növekedés és a versenyképesség élénkítése, az alkotmánytervezet, valamint a közvélemény bizalmának visszaszerzése érdekében teendő lépések. Ezeknek a nehéz feladatoknak a megoldásához hatékony és koherens politikára, illetve annak megfelelő alkalmazására van szükség. A tavalyi esztendőben az EGSzB két jelentést is kiadott, amelyekben a gazdaságpolitika fő irányait tárgyalta ⁽¹⁾.

1.2 Ezek a témák azonban alaposabb átgondolást igényelnek. A hatékony politika és integráció csakis olyan, világosan áttekinthető és hiteles intézményi keretben képzelhető el, amely biztosítja az európai megállapodások nyomom követhetőségét.

⁽¹⁾ HL C 133, 2003. jún. 6.
HL C 80, 2004. márc. 30.

1.3 Az Európai Bizottság – a 2004. januári tájékoztatóban található – elemzése ⁽²⁾, valamint a 2004. április 7-i aktualizálás ⁽³⁾ megerősítik a 2003-as irányokat. Ugyanez érvényes az ajánlások sürgősségére is. Az EGSzB ezért a jelen dokumentumban kiemelten foglalkozik az intézményi és irányítási peremfeltételekkel, azaz a jó kormányzással. A 25-ök Európájának fő kérdése a gyakorlati irányítás ⁽⁴⁾.

1.4 Számosan vannak, akik osztják az EGSzB aggodalmait. Az Európai Bizottsághoz, a magánszektorhoz és a civil társadalom szervezeteihez hasonlóan, az egymást követő – ír, holland – elnökségek nagy hangsúlyt fektettek a cselekvésre és a megvalósításra. A következmények nélküli hivatalos megnyilatkozások természetlenek. A gyakorlati alkalmazásnak kell középpontban állnia ⁽⁵⁾.

1.5 A gazdaságpolitika fő irányai a tagállamok makrogazdasági és költségvetési politikájára, a foglalkoztatáspolitikára és a belső piac fejlesztésére összpontosítanak. Így konkrét formában nyilvánulnak meg bennük az EU és a nemzeti hatóságok különböző felelősségi körei, valamint a tagállamok egymástól eltérő helyzete.

1.6 A gazdaság növekedés lelassulása és az, hogy a tagállamok figyelmen kívül hagyják az Európai Tanács által elfogadott megállapodásokat, az alábbi következményekkel járnak:

– a költségvetési politikában folyamatosan romlik a fegyelem;

⁽²⁾ Az Európai Bizottság tájékoztatója a gazdaságpolitika fő irányainak megvalósításáról, (COM(2004) 20 végleges).

⁽³⁾ A gazdaságpolitika fő irányainak aktualizálása 2004-re (2003-2005-ös időszak), COM(2004) 238.

⁽⁴⁾ Az EGSzB első jelentését erről a kérdéstről lásd : HL C 221, 2002. szeptember 17.

⁽⁵⁾ Ezzel párhuzamosan egyre többet beszélnek a közösségi szabályozás javításáról. Lásd: Cselekvési terv a jobb szabályozásért, 2003, valamint a „Versenytanács” 2004. május 17-18-i Következtetési.

- a tudásalapú gazdaság továbbra sem járul hozzá megfelelően a versenyképesség erősítéséhez;
- elégtelenek azok a beruházások, amelyeknek célja az információs és kommunikációs technológia, valamint a tudás és a képzés hatékonyságának növelése lenne;
- a beruházói körökben bizonytalanság uralkodik;
- bizonyos beruházások harmadik országbeli régiókba tevődnek át;
- nyomott foglalkoztatottság;
- a munkaerőpiacot érintő politika nem javasol reformokat és nem képes megfelelően reagálni.

1.7 A gazdaság helyzete Európában némileg javult, de az élénkülés még gyenge. Az Egyesült Államok gazdasági növekedése meghaladja az EU-ét. Tegyük hozzá, hogy a versenytársak – itt elsősorban Kínára és Indiára gondolunk – egyre meggyőzőbb eredményeket tudnak felmutatni.

1.8 A beruházások és a pénzáramlás a globalizáció korát élik, de a folyamat nem egyöntetű, és jelentős társadalmi-gazdasági és politikai különbségek állnak fenn a világ egyes régiói között. Európa nem tévesztheti szem elől a világ egyetlen részét sem.

1.9 Idén az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak újra át kell gondolnia stratégiáját és a neki megfelelő eszköztárat:

- az EU történelmének új időszakát éli: tíz új tagállam, új Parlament, új Bizottság, a Bizottság struktúrájának folyamatos hozzáigazítása az új feltételekhez, s ne felejtjük el, hogy az új Alkotmány is várat még magára;
- a bővítés következményei nemcsak mennyiségi, hanem minőségi tekintetben is jelentősek. Az Unió sokszínűsége nagymértékben növekedett;
- a termékek és szolgáltatások piacának világméretű alakulása, valamint a pénzpiacok folyamatos idegeskedése egyre több tagállamot készítet arra, hogy ugyanazon politikai célok mellett tegye le a garast és hatékony integrációra törekedjék.

2. Elemzés 2004-re

2.1 A 2003-2005-ös időszakra vonatkozó fő gazdaságpolitikai irányok az átfogó megközelítést helyezik előtérbe a következő területek tekintetében:

- a növekedést és stabilitást megcélzó makrogazdasági politika;

- Európa növekedési potenciáljának erősítése gazdasági reformok útján;

- a növekedés tartós jellegének erősítése.

2.2 A növekedési és stabilitási paktum éveken át szilárd alapja volt a tagállamok közötti bizalmi viszonyoknak. A kedvezőtlen gazdasági konjunktúra aláássa a kialakult fegyelmet. A követendő eljárás megfelelően szabályozott. Gondot az elfogadott megállapodások hatékony alkalmazásának hiánya jelent. Ugyanakkor sok tagállam – mind az euró övezetben, mind azon kívül – továbbra is igyekszik tartani magát a megkövetelt költségvetési fegyelemhez. A skandináv tagállamok eredményei különösen meggyőzőek ezen a területen.

2.3 A növekedési és stabilitási paktummal kapcsolatos eljárásokra vonatkozó véleménykülönbségek tavaly novemberben arra készítették az Európai Bizottságot, hogy az Európai Közöségek Bírósága⁽¹⁾ előtt eljárást kezdeményezzen a Tanács ellen. Véleménye szerint a Tanács nem tartotta tiszteletben a hatásköreit. Az efféle szembenállás az ECOFIN Tanácsban sem segíti elő a partnerek közötti egyeztetést.

2.4 Az Európai Bizottság megállapítja, hogy a kormányok mozgásszabadsága jelentősen csökkent. 2003-ban csak öt tagállamnak sikerült költségvetési egyensúlyt vagy többletet elérnie, miközben a többiek makacsul növekvő deficcittel számolhattak. Az Európai Bizottság tavaly április 7-i, a 2004-re szóló aktualizálást tárgyaló jelentése szerint több tagállam költségvetési helyzete gyors ütemben romlott, aminek következménye az államadósság szintjének növekedése lett. Az államadósságok rendezésének szándéka olyan intézkedéseket tett szükségessé, amelyeket viszont a növekedést és a foglalkoztatottságot elősegítő beruházások sínylettek meg.

2.5 Az Európai Bizottság ezen tagállamok számára külön ajánlásokat fogalmazott meg. A hasonló konjunkturális helyzet ellenére is, a tagállamok költségvetési célkitűzései igen eltérőek. Ez magyarázza az ajánlások széles skáláját.

2.6 Az Európai Bizottságnak nem állnak rendelkezésére olyan eszközök, amelyek kellőképpen alkalmasak lennének a tagállamok közkiadásainak minőségi ellenőrzésére. Vagyis nehéz ezeket az egyeztetett költségvetési keretekben értelmezni.

2.7 Az évi jelentés foglalkozik a társadalombiztosítással, a munkaerőpiaci helyzettel, a belső piaccal és a lisszaboni folyamattal. Egész sor olyan, többé-kevésbé jelentős célkitűzést fogalmaz meg, amelyeknek megvalósulása csak részben múlik közösségi döntéseken. Számos politikai területen továbbra is csak a tagállamok illetékesek. Ezen kívül vannak olyan kérdések is – ilyen például a „tudásfejlesztés” –, amelyek tekintetében maga a központi hatalom is csupán részleges befolyást képes gyakorolni.

(¹) Lásd a Bíróság ítéleteit (Full Court) 2004. július 13. C-27/04

2.8 A közösségi hatáskörök elsősorban a belső piac tekintetében érvényesülnek. A munkaerőpiaci helyzet, a társadalombiztosítás, az ellátások, a költségvetési politika, a K+F, az adópolitika és az infrastruktúrák kérdése mindenekelőtt a tagállamok illetékességi körébe tartoznak, még ha bizonyos esetekben Brüsszel korlátozza is a mozgásszabadságukat. Ezekben az esetekben az Európai Bizottság maga is gyakran ad ki általános ajánlásokat, ám ezeknek a gyakorlatba való átültetése már az egyes országokon múlik.

2.9 A munkaerőpiacok olyan különböző területekből állnak össze, amelyek között alig van kapcsolat. Ennek folytán az Európai Bizottság kénytelen volt megállapítani, hogy annak ellenére, hogy az utóbbi években több millió munkahely létesült, ugyanakkor a munkanélküliség is erőteljesen növekedett. Az idősebb korú munkavállalók létszáma továbbra is alacsony, a nők pedig változatlanul akadályokba ütköznek a munkaerőpiacon. Az inaktívak nagy száma természetesen negatív hatással van a nemzeti költségvetésekre is.

2.10 2005-ben a foglalkoztatottsági szint az Unió egészét tekintve 64,5 % lesz, ám a tagállamok közötti különbségek nagyon jelentősek. A foglalkoztatottság azokban az országokban mutat kedvezőbb adatokat, ahol a szociális partnerek megegyeztek egymással a munkaerőpiaci helyzet enyhítésére használandó módszer és a munkaidő kérdésében. Az Európai Bizottság úgy véli, a munkaerőpiaci reformok folytatása ⁽¹⁾ döntő szerepet fog játszani a 2010-re vonatkozó foglalkoztatottsági célkitűzések (70 %) elérésében. Ezért is fogalmazott meg a KOK-féle Task Force ⁽²⁾ olyan erőteljes védőbeszédet az ajánlások érvényesítése érdekében.

2.11 A társadalombiztosítás reformján kívül az Európai Bizottság nagyobb különbségtételeket ajánl a béropolitikában, valamint – a munkahelyek szükséges mértékű védelmének fenntartásával egyidejűleg – nagyobb munkaerőpiaci rugalmasságot, s ezen kívül nagyobb mobilitást is. A törvényhozási folyamatok és a társadalmi-gazdasági egyeztetések eredményei terén tapasztalható különbségek miatt jelentős eltérések vannak a tagállamok között, különösen a ledolgozott munkaórák és a munka termelékenysége tekintetében. Részben ezek a tényezők magyarázzák az EU és az Egyesült Államok növekedése közötti különbségeket.

2.12 Az Európai Bizottság megállapítja, hogy Európában a termelékenység növekedése 1995 óta egyre csökkenő mértékű. Ezen a területen is lényeges különbségek vannak az egyes tagállamok között. Finnország, Svédország és Izland fejlődése az Egyesült Államokéhoz hasonló. A termelékenység visszafogottabb növekedése – a magánszektor egészében – az információs-kommunikációs technológiák bevezetése, illetve az innováció terén tapasztalható különbségekből ered. A termelékenység

növelése érdekében indított új beruházások Európában lassabban valósulnak meg. Ennek egyik következménye a beruházások meglehetősen alacsony szintje az új technológiák terén.

2.13 A népességi helyzet alakulása és az elöregedés egyre aggasztóbb jelenség, mind a költségvetésre gyakorolt nyomás, mind a növekedést (súlyosan) akadályozó hatása révén. Több országban alkottak már ígéretes terveket az ellátások reformja érdekében, ami mindenhol gyakorlatilag a nyugdíjba vonulás korhatárának emelésével járt.

2.14 A termékek és szolgáltatások piacán a verseny nem kielégítő. Tovább élnek a nemzeti védőintézkedések. A belső piac még nem alakult ki teljesen. A versenypolitika tekintetében új javaslatok születtek. A törvényhozó munka a pénzügyi szolgáltatások területén jól halad: a 42 tervezett intézkedésből 36-ot már véglegesen elfogadtak. A magánberuházásokra vonatkozó adóügyi rendelkezések terén is történt javulás.

2.15 A közösségi irányelvek átvétele a nemzeti törvényhozásokba egyre kevésbé alapos módon történik. A határidőket gyakran nem tartják be, az irányelvek a nemzeti törvényhozásban sokszor nemzeti összefüggésben jelennek meg. Ez történik például akkor, amikor a tagállamok Brüsszelben engedményeket tesznek annak érdekében, hogy a Tanácsban kompromisszum születne, később pedig szánják-bánják engedményeiket. Az ellenőrzés ebben a tekintetben egyre nehezebb.

2.16 A tudás és az innováció nyilvánvalóan pozitív irányba mutat, de a kockázati tőke, a K+F, a szabadalmak és az információs-kommunikációs technológiák elégtelensége miatt az eredmények kiábrándítóak. A barcelonai csúcson elhatározott célkitűzés, miszerint a GDP legalább 3 %-a K+F-re fordítódjon, a legtöbb tagállamban holt betű maradt. A legjobb eredményeket a skandináv országok tudják felmutatni. A 3 %-ot úgy tervezték, hogy a közszféra és a vállalkozások 1/3-2/3 arányban osztozzanak rajta. A helyzet az, hogy az esetek többségében sem a közszféra, sem a vállalatok nem teljesítik ezt a célkitűzést.

2.17 A gazdaság fenntartása a gazdaság stagnálása idején is erőteljes odafigyelést és célzott törvényhozási intézkedéseket követel. A fenntarthatóság több aspektusból is vizsgálható. Az energiaszektor jól illusztrálja a helyzetet. Az Európai Bizottság joggal mutat rá a környezeti tényezőkre, s különösen felhívja a figyelmet az új tagállamok kedvezőtlen állapotára. Az Európai Bizottság az újabb fejleményeket a nemzetközi szerződések fényében vizsgálja. Az energia azonban veszélyt is jelenthet a fenntartható fejlődés szempontjából, mivel a kereslet növekedése (Kína) és az energiaforrásoktól való politikai jellegű függés miatt a kőolaj ára is növekszik.

⁽¹⁾ Gazdasági kilátások, 2004 tavasza, 31. old.

⁽²⁾ „Foglalkoztatottság, foglalkoztatottság és foglalkoztatottság – Több munkahelyet Európában”, a Wim KOK elnökölte Foglalkoztatottsági Task Force jelentése, 2003. november 26.

2.18 A bizonyos számú vállalatot hátrányosan érintő pénzügyi botrányok után, a vállalatokba és a részvénytőzsdákba vetett bizalom helyreállítása érdekében olyan javaslatok születtek, amelyek előnyben részesítik a „vállalkormányzás” európai változatát.

2.19 A többéves periódust (2003-2006) felölélő beszámoló által festett kép erősen kontrasztos. Az Európai Bizottság megállapítása szerint bizonyos előrelépések történtek a munkaerőpiac, a versenypolitika, a vállalati környezet, az új technológiák, az oktatás és az ellátások kérdésében. Kevésbé jók az eredmények a piacok integrációja, a K+F és a társadalmi, illetve környezeti adaptáció terén. A Bizottságot komolyan aggasztja több tagállam költségvetési mutatóinak gyors romlása és a helyzet megoldására irányuló politikai szándék hiánya. A Bizottság arra következtet, hogy ha a reformok üteme nem gyorsul, hiábavaló is abban reménykedni, hogy teljesülnek a 2006-ra előirányzott célkitűzések. Ugyanez érvényes a lisszaboni folyamat 2010-re várt eredményeire is.

2.20 A 2004-es aktualizálásról szóló jelentésében az Európai Bizottság megállapítja, hogy a költségvetés, az eladósodás és a foglalkoztatottság területén az új tagállamok hasonló problémákkal küzdenek, mint a 15 régebbi EU-tag. A tíz ország mindeddig látványos eredményeket tudott felmutatni, s ezek oda vezettek, hogy gazdasági növekedésük üteme magasabb a 15 régebbi EU-tagénál, még annak ellenére is, hogy a tíz ország között jelentős fejlődésbeli különbségek vannak. A Bizottság ugyanakkor leszögezi, hogy a tíz országot a 15 régebbi EU-tagtól elválasztó szakadék még ma is rendkívül mély.

2.21 Az EGSzB szerint az, hogy ezek az országok hasonló problémákkal küzdenek, nem jelenti azt, hogy az új tagállamok belső helyzete is hasonló lenne a régebbi 15 EU-tagorszáéhoz. A „kohéziós országokkal” való összehasonlítás nem igazán állja meg a helyét. Az új tagállamok „felemelkedő piacok”. Egyes országokban – s különösen egyes régiókban – igen magas a munkanélküliség. Az ipar szerkezete teljes átalakulásban van. Ebből jelentős szektorális munkanélküliség származik. Alapvető szerepet játszanak a külföldi beruházások.

2.22 A 15-ök Európájában érvényesülő törvényhozáshoz és az igen fejlett gazdasági-szociális szabályozáshoz való igazodás konfliktusokat okozhat. A belső és külföldi beruházások növekvő ütemének fenntartásához szükséges stabilitás hatékony pénzügyi és monetáris felügyeletet, valamint a törvényhozási

folyamatok megfelelő előreláthatóságát feltételezi. Az ehhez szükséges stabil környezet kialakulása nem vehető biztosra, tehát a kérdés elsőrendű fontosságú. Az EGSzB csatlakozik az Európai Bizottság álláspontjához, amely szerint a tíz új tagállam fejlődésének stabilizálása érdekében kívánatos lenne – a gazdasági és pénzügyi célkitűzések megvalósítását illetően – számukra külön határidőket megszabni.

2.23 Az Unióban kezd nyilvánvalóvá válni a helyzet megoldásának sürgető volta. A közös célkitűzések rendszeresen megjelennek az Európai Bizottság, az Európai Tanács és Tanács szerveinek következtetéseiben. Nemrégiben több kormányfő is hangot adott ide vonatkozó aggodalmának ⁽¹⁾. A követendő út elvileg közös, de a gyakorlatban az a kérdés is felmerül, hogy ki miért felelős.

3. Belső piac, foglalkoztatottság és a lisszaboni folyamat

3.1 Ami a belső piacot illeti, az Európai Bizottság az elkövetkező tizenkét hónapban két területen az alábbi sürgős intézkedésekre tesz javaslatot ⁽²⁾:

- új erőfeszítések olyan jelentős témákban, mint a közösségi szabadság, irányelv a szellemi tulajdonról, irányelv a szakmai képzettségek elismeréséről, valamint cselekvési terv a növekedés és a foglalkoztatottság szempontjából elengedhetetlen beruházási szolgáltatásokról. A további késlekedés dominóhatást eredményezhet;
- felszólítás a tagállamok számára, hogy gyakorolják a „jobb kormányzást”, azaz dolgozzanak partneri alapon és fordítanak gondot a tényszerű megvalósításra.

3.2 A lisszaboni célkitűzések megvalósításához és a kibővült belső piac alapjainak megerősítéséhez mindkét aspektus figyelembe vételére szükség van. Az EU-n belüli kereskedelem és a verseny fejlődése nagyobb hatékonyságra és termelékenységre kényszeríti a vállalatokat, ami egy olyan gazdaságban, amelyben a bérek viszonylag magasak – s az EU ilyen –, kulcskérdés a versenyképesség erősítése és a hosszú távú boldogulás biztosítása szempontjából.

3.3 A gyakorlatban a közösségen belüli kereskedelemre gyengülés jellemző, s az Unión belüli árak ahelyett, hogy közelítenének, inkább eltérnek egymástól. Az EU többet ruház be a világ más tájain, mint amennyi beruházást fogad.

⁽¹⁾ BLAIR miniszterelnök, CHIRAC elnök és SCHRÖDER kancellár 2004. február 18-án írott levele, valamint a „Közös hozzájárulás a 2004. tavaszi Európai Tanácshoz”, amelyet a következő kormányfők írtak alá: AZNAR (Spanyolország), BALKENENDE (Hollandia), BERLUSCONI (Olaszország), DUŘAO BARROSO (Portugália), MILLER (Lengyelország) és PARTS (Észtország).

⁽²⁾ „Jelentés a Stratégia a belső piaccért (2003-2006) megvalósításáról”, 2004. január 21. – COM(2004) 22 végleges.

3.4 A belső piac tekintetében a Bizottság a következő mérleget vonja. A munka jelenleg az ún. „új megközelítést” alkalmazó irányelvek kérdésében folyik. A szolgáltatások tekintetében még nem beszélhetünk igazi belső piacról. A szolgáltatások jelentik az európai GDP 50 %-át, s ezen a területen dolgozik a foglalkoztatottak 60 %-a. Ezzel magyarázható, hogy a szolgáltatások szabad áramlásáról szóló legutóbbi irányelvjavaslat elsőbbséget élvez. A hálózati iparágak (energia, közlekedés, távközlés) liberalizációja folyamatban van, de mindnyájan tudjuk, hogy ez milyen problémákkal és akadályokkal jár. A belső piac számára gondot jelent az adóügyi harmonizáció hiánya. Mindazonáltal jól halad az adózási rendellenességek megszüntetésének programja. Ugyanez érvényes a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó cselekvési tervre is. Az Európai Bizottság szerint abból, hogy a hatóságok nem tartják magukat a közbeszerzésekre vonatkozó szabályokhoz, az árak emelkedése következik. Ez a pont ismét napirendre került. Az előregedést illetően a Bizottság elő kívánja mozdítani az egészségügyi szolgáltatásokhoz való nemzetközi hozzáférés lehetőségét. Továbbra is növekszik az európai szabadalom kérdésében eddig felhalmozott késedelem.

3.5 A szabályozás egyszerűsítése a szabályozási környezet javítása érdekében kialakított cselekvési terv alapján került terítékre. Ám még hosszú utat kell megtenni. Egyes tagállamok nem végzik el a hatások értékelését, amiről pedig megállapodás született.

3.6 Az alkalmazás komoly problémát jelent. A belső piac alapelve a bizalom. A bővítés távlatában éppen ezt a bizalmat kell tovább erősíteni. A következő nyilatkozat jól jellemzi az Unió történetének eme új szakaszát: „A 28 országból álló belső piac igazi sikeréhez másfajta hozzáállás és újfajta munkakapcsolatok szükségesek. A tagállamoknak teljes felelősséggel kell kezelniük belső piacukat, és partnerségben kell dolgozniuk egymással és a Bizottsággal annak érdekében, hogy az a gyakorlatban is működjék.”⁽¹⁾

3.7 A foglalkoztatottsági stratégia is napirenden szerepel, különösen nemzeti szinten. Ám európai szinten is napirenden van a szociálpolitikai rendszerek átgondolása, mivel a nemzeti költségvetési politikákat európai szinten hozott szabályok szerint kell végrehajtani, illetve figyelembe kell venni a munkaerőpiaci reformokat és az előregedést.

3.8 A KOK-féle Task Force ajánlásainak megközelítési módja és alkalmazása nemzeti szinten elfogadott döntésektől függ. Az ajánlások erőteljesen síkra szállnak a lisszaboni folyamat mellett. A tárgyalt terület széles: nagyobb rugalmasság a vállalatok és az innováció irányában, a munkavállalók részvételének erősítése, a társadalombiztosítás javítása, több beruházás az oktatásba, a szakmatanításba és a partneri viszonyba a változás kiprovokálása érdekében, ami az összes érdekelt partnerek tevékeny részvételét jelenti az adaptációs folyamatban. A következő

⁽¹⁾ „Jelentés a Stratégia a belső piacért (2003-2006) megvalósításáról”, 2004. január 21. – COM(2004) 22 végleges

mondat tökéletesen összefoglalja a lényegét: „Európának nagyobb létszámú és termelékenyebb aktív népességre van szüksége”. Egyik nemrég kiadott Véleményében az EGSzB is nagy vonalakban és néhány kritikus megjegyzés kíséretében állást foglalt a KOK-féle Task Force ajánlásai mellett⁽²⁾.

3.9 A globális lisszaboni folyamat és a szilárd költségvetési politika közötti összefüggés nyilvánvaló. A tavaszi csúcstalálkozó keretében megszületett jelentés⁽³⁾ a lisszaboni stratégia megvalósításának hiányosságai kapcsán az Európa számára jelentkező nettó költségeket említi: költséget okoz a kisebb növekedés, a foglalkoztatottság helyzetének kitolódó javulása és a képzés, valamint a K+F területén felhalmozódó késedelem.

3.10 A tavaszi jelentés beszámol a belső piac és a foglalkoztatottság helyzetének fentebb már említett alakulásáról. A tudásalapot illetően a Bizottság síkra száll a hálózatokba és az ismeretekbe, vagyis a K+F-be, az oktatásba és a képzésbe történő beruházások mellett.

3.11 Az egymástól igen távol eső akadémiai világ és a magánszektor közötti kapcsolatok még mindig nem elégségesek. Ez a helyzet nem teszi lehetővé, hogy megfelelő választ adjunk a tudásalapú gazdaság kihívásaira. Holott ezek a kapcsolatok tennék lehetővé, hogy – az USA-ban tapasztaltakhoz hasonlóan – növekedjék a termelékenység és erősödjön a vállalati szféra. Manapság ebben a hozzáadott értékben szenvedünk leginkább hiányt. Említést érdemel az európai agyak elszívása is: a tudásalapú gazdaság érkező, illetve távozó munkavállalóinak száma közti különbség most is negatív⁽⁴⁾ és a helyzet súlyosbodik.

3.12 Mint más jelentésekben is, az Európai Bizottság ebben a szövegben is egész sor világos javaslatot fogalmaz meg, amelyek mind a következő három alapelven nyugszanak: beruházások, versenyképesség, reformok.

3.13 A gazdaságpolitikai célokkal, valamint a belső piacról, a foglalkoztatottsági stratégiáról és a lisszaboni folyamatról szóló jelentésekkel összefüggő témák és értékelések egymás mellé állíthatók. A Bizottság számos társadalmi-gazdasági területen összehasonlítja a közpénzek helyzetét, ami lehetővé teszi a fogyasztási közkiadásoktól a termelési kiadásokhoz való átmenethez kötődő problémák világos megfogalmazását.

4. Intézményi keretek

4.1 Az EGSzB szerint a helyzet megköveteli a következő, tovább már nem halasztható lépések megtételét:

- a jelentős, 15-ről 25 tagállamra történő bővítés lehető legki-egyensúlyozottabb megtárgyalása, figyelemmel a nehéz gazdasági körülményekre;

⁽²⁾ „Intézkedések a foglalkoztatottság támogatása érdekében” – HL C 110 – 2004. április 30. (SOC/159).

⁽³⁾ „A Bizottság jelentése a tavaszi Európai Tanács számára – Váltsuk valóra Lisszabont! – Reformok a kibővített Unióért” – COM(2004) 29 végleges.

⁽⁴⁾ „A Bizottság tájékoztatója a Tanács és az Európai Parlament számára – A kutatók az európai kutatási térségben: egyféle hivatás, többféle karrier” – HL C 110 – 2004. április 30. (INT/216) és „A Bizottság tájékoztatója – Európa és az alapkutatások” – HL C 110 – 2004. április 30. (INT/229).

- az Európai Tanács által eddig létrehozott – és továbbra is változatlanul aktuális – egyezményekhez képest felgyülemlett késedelem orvoslása; valamint
- az eddigi ütem fenntartása és új impulzusokkal történő bővítése.

4.2 Az EGSzB véleménye szerint mindennek nemcsak a politikai döntéshozók szintjén kell eldőlnie. Szerephez jutnak a szervezeti tényezők – leginkább az ellenőrzés és a nyomon követés területén –, de a politikai-kulturális jellegűek is. Tekintettel ezekre az összefüggésekre, az EGSzB egyetért a Bizottság által a január 21-i tájékoztatóban, valamint az április 7-i aktualizációban megfogalmazott elemzésekkel és következtetésekkel. A május 17-i és 18-i „Versenytanács” következtetései sajnálatos módon túl általánosak és igen kevésbé konkrétak. ⁽¹⁾

4.3 Az Unió bővítésének légkörében még inkább oda kell figyelni az intézmények megfelelő működésére, valamint a hatás- és felelősségi körök aprólékos elhatárolására, amelyek nélkül a fegyelmezetlenség és elerőtlenedés kockázata nagymértékben megnőne ⁽²⁾.

4.4 Az évek során jelentős különbségek alakultak ki a közösségi, illetve kormányközi felelősségi körök és döntéshozatali folyamatok között. Ugyanakkor az alkotmánytervezet is világosan kimondja, hogy a 25 tagállamot számláló Unió nem működhet ugyanolyan módon, mint a 15-öké.

4.5 Az euró bevezetésének – azon kívül, hogy hozzájárult a növekedési és stabilitási paktum megfelelő működéséhez – azt kell eredményeznie, hogy gazdaságpolitikai téren növekedjék a konvergencia. Sajnos ma túl sok nem kényszerítő erejű megállapodás és határozat van érvényben.

4.6 Az, hogy az elfogadott megállapodások nem érik el a várt céljukat, komoly erőpróba elé állítja az Európai Unió teljesítő-képességét.

4.7 Az Európai Tanácsban konszenzus van a célok tekintetében, ám ezeket gyakran túl általános és pontatlan formában fogalmazzák meg. A jó politikai szándékok nem nyilvánulnak meg törvényhozási aktusokban és realista, valóban alkalmazható szabályozásban.

4.8 Az utóbbi években sokat vártak a versenypolitikától, a szabálysértők megbélyegzésétől és a koordináció nyitott módszerétől. Ám ezek a kevésbé kedvező konjunktúra körülményei közepette nem igazán vezettek eredményre. A gyakorlatban a tagállamok nem – vagy nem eléggé – vitatják meg egymás mulasztásait. Ezen a téren a Bizottság mozgástere is korlátozott. Nincs semmiféle kielégítő megoldás arra, hogy a közösségi módszert mással cseréljük föl.

4.9 A belső piac helyzete aggodalomra ad okot. A szabad áramlással és az egyenlő feltételekkel összefüggő célkitűzések és megállapodások nem vagy nem kielégítő mértékben valósultak meg. A nemzeti eredmények azt mutatják, hogy a belső piacra vonatkozó irányelvek átvételét illetően – és néha nagymértékben – csökkenőben a fegyelem ⁽³⁾.

4.10 Egyetértés van abban, hogy a stabilitás pozitív alapelv. Ugyanakkor ritkán kerül a figyelem középpontjába, hogy a szubszidiaritás olykor lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy az európai szabályozást egymástól eltérően értelmezzék.

4.11 Több sebesség létezik, így például az EMU esetében. A 12 résztvevő a jövőben 13 kívülállóval néz farkasszemet. Nem ugyanaz a helyzet, ha a 12 tagú EMU 3, illetve 13 kívülállóval áll szemben, még akkor sem, ha a 10 új tagállam csatlakozása gazdasági értelemben új távlatokat nyit. A költségvetési fegyelem követelményeit – a szerződésnek megfelelően – tiszteletben kell tartani.

4.12 Az egyes országok makrogazdasági politikájának, az integráció előrehaladásának és elmélyítésének támogatnia kell az eurót.

4.13 A jogállamiság elvét – melyen az Unió nyugszik – minden körülmények között biztosítani kell.

4.14 Tehát meg kell találni annak a módját, hogy elkerülhető legyen az, hogy a Bizottság és a Tanács csupán jelzi a mulasztásokat vagy sürgős felhívást intéz a tagállamokhoz, mielőtt rátérne a napirend megtárgyalására. A lisszaboni folyamat és a jelentős bővítés egyszerűen határozottabb cselekvést követel meg.

4.15 A lisszaboni stratégia stratégiai fogalom. Ebben az értelemben összevethető azokkal a régebbi stratégiai elvekkel, amelyeknek köszönhetően az integráció meghatározó lépésekkel haladhatott előre. Ezek esetében az Európai Bizottság és a tagállamok szorosan együttműködtek annak érdekében, hogy határidőket és pontosan meghatározott szakaszokat tartalmazó tervet dolgozzanak ki. Jó példája ennek a hatvanas évek végén a szerződéshez csatolt vámunio. Az „Európa 92” sikere szintén hasonló terv eredménye volt. A 279 irányelvjavaslatot tartalmazó – és az 1987-es egységes okmányra alapozott – program lehetővé tette, hogy túljussunk a stagnálás időszakán és jelentős eredményeket érjünk el a belső piac megvalósítása terén. A monetáris unió is példa a sikeres cselekvésre. 1993-tól kezdve minden jelölt költségvetési hiánya folyamatosan csökkent. Ugyanígy történt az infláció, s ezzel együtt a kamatlábak tekintetében is. Így született meg – a terveknek megfelelően – az euró és a független központi bank által támogatott monetáris politika.

⁽¹⁾ A 2004. május 17-18-i „Versenytanács” következtetései.

⁽²⁾ Az EGSzB ezzel kapcsolatban közzétett egy jelentést: HL C 221, 2002.9.17.

⁽³⁾ Lásd Internal Market Scoreboard, Edition 13, 2004. július 13. http://www.europa.eu.int/ccomm/internal_market/score/docs/score13/score13-printed_en.pdf

4.16 Az említett esetekben vagy a közösségi módszer alkalmazása volt sikeres – mint a vámunió és az „Európa 92” projekt esetében –, vagy a tagállamok pozitív hozzájárulása tette lehetővé a sürgető célkitűzések – például az EMU-részvétel – elérését. A probléma az, hogy jelenleg a fenti két eset egyike sem áll fenn. A kielégítő előrehaladás teljes mértékben a politikai akarat függvénye.

4.17 A 2004. március 27-28-i Európai Tanács egyetértett a Bizottság elemzésével és következtetéseivel. Hangsúlyozta a költségvetési egyensúly – sőt megtakarítás –, valamint az árstabilitás fontosságát, és felhívta a figyelmet a növekedési és stabilitási paktum tiszteletben tartására. A szociális kohézió és a fenntarthatóság szempontjából a Tanács három prioritást emelt ki a „Versenyképességi” Tanács számára: ezek a versenyképesség, a belső piac dinamizálása és a törvényhozás javítása. Mindhárom esetben a tudásba kell befektetni. Ami a munkaerőpiaci politikát illeti, az Európai Tanács a KOK-féle Task Force jelentésének megvalósítása mellett tör lándzsát.

5. Európa újabb fordulópontra áll

5.1 Európa újra választás előtt áll. A gazdaság talpra állása még nem fejeződött be. A lisszaboni stratégia nem hozta meg a várt eredményeket. Az Európai Unió a lakosság 20 %-os növekedésével és a heterogeneitás erősödésével történetének új szakaszába lép. Ugyanakkor a bővítés újabb lehetőségeket és újabb távlatokat nyit meg a növekedés és a boldogulás irányába.

5.2 Jelenleg az Unió hitele forog kockán. A közvélemény fontossága és az integrációs folyamat támogatottságának csökkenése semmiképpen sem hagyható figyelmen kívül.

5.3 A bővítés nem vezethet az Unió önmagába zárkózásához. A cselekvés tere maga a tág világ. Az EGSzB úgy véli, hogy az Unió pozíciója a világméretű sakkasztán kiváló referencia. A globalizációs folyamatban nem csak az Egyesült Államok, hanem a földgolyó egésze – ide értve a felemelkedőben levő és hatalmas fejlődést felmutató olyan nagy piacokat, mint Kína, Délnyugat-Ázsia és India – részt kíván venni.

5.4 A Bizottság és a Tanács Elnöksége által a tavaszi csúcsra kiadott elemzések és ajánlások minden esztendőben ugyanazt tartalmazzák. Az intézmények szinte egyféleképpen vélekednek az Unió és a tagállamok feladatairól. A versenyképesség egyre inkább prioritást élvez. Ám a tagállamok mindannyiszor eltérnek a megfogalmazott ajánlásoktól, a megállapodások pedig nem vagy csupán részben valósulnak meg. A legnagyobb gondot az átvétel és a megvalósítás jelenti.

5.5 Ezért rendkívül fontos a lisszaboni stratégia tényleges megerősítése. Az EGSzB egyetért azzal, hogy ez a hosszú távú perspektíva kulcsfontosságú. Felsorakozik a Bizottság és az Európai Tanács által követett irány, illetve a régi és új tagállamok számára egyaránt érvényes közös cselekvési terv mellé.

5.6 Ennek a cselekvési tervnek feltétlenül az integráció erősítése irányában kell hatnia, aminek hiányában a 25-ök Európája egyszerű szabadkereskedelmi övezet marad. A kialakuló világméretű sakkasztán ez pedig nem lenne senki – sem az európai gazdaság, sem a vállalatok vagy a polgárok – számára kívánatos helyzet.

5.7 A lisszaboni folyamat „új kiadásának” Unió-szintű megvalósítása – a versenyképesség és a tudásalapú gazdaság erősítése, a fenntarthatóság, a társadalmi egyeztetés és a szociális párbeszéd előtérbe állítása – kedvező hatással lehet a tagállamok politikájának függetlenségére is.

5.8 A gazdaságpolitika irányai megmutatják, hogy a közpénzek, valamint a köz- és magánberuházások helyzetének rendbetétele érdekében koherens, átlátható és hiteles kereteket kell felállítani, amelyekért a Tanácsnak és a Bizottságnak kell felelősséget vállalniuk. Az Uniónak minél előbb harcosabb fellépésre kell vállalkoznia. Európa új fordulópontra áll.

6. Ajánlások és következtetések

6.1 Ezeket a folyamatokat illetően az EGSzB a következő elvekből indul ki:

- az elemzéskor és a célok meghatározásakor világosan meg kell határozni, hogy a döntéshozatali folyamatból mekkora részt kell Brüsszelnek, illetve a tagállamoknak vállalniuk;
- a hitelesség biztosítása és a csalódás elkerülése végett realista célokat kell kitűzni;
- a gazdasági növekedésnek és a lisszaboni határidők „új kiadásának” a célkitűzések középpontjában kell állniuk, mind a versenyképesség erősítése, mind a strukturális adaptáció támogatása szempontjából;
- a tagállamok ne vethessék Brüsszel szemére, hogy olyan célokat tűz ki, amelyeket nem együtt fogadtak el.

6.2 Az átláthatóság megköveteli az intézményi aspektus figyelembe vételét. A felelősségi területek eltérő megosztása a tagállamok és az Unió között még nem esett át alaposabb vizsgálaton. A polgároknak és a vállalatoknak nem szabad úgy érezniük, hogy nem törődnek velük.

6.3 A szigorúbb keretek mellesleg segítik a tagállamokat és az Európai Bizottságot is mind belső, mind külső tevékenységében. Márpedig a kibővült Unióban a Bizottságnak szilárd megalapozottsággal kell rendelkeznie.

6.4 Költségvetési és makrogazdaság-politikai téren a tagállamoknak alkalmazniuk kell a növekedési és stabilitási paktumban saját maguk által megfogalmazott szabályokat.

6.5 A kormányköziség irányába mutató reflexek kezdenek megerősödni. Az EGSZB erőteljesen figyelmeztet ennek veszélyeire. Egyetlen tagállam vagy tagállamok csoportja sem veheti magára az Európai Bizottság specifikus szerepkörét, ugyanis minden tagállam – a javasolt távolságtartás, az objektiváció és az óvatos nyomonkövetés ellenére is – saját szempontjaiból és saját prioritásaiból indul ki.

6.6 Az Alkotmányszerződés célul tűzte ki a 25 tagú Unió politikai vezetésének javítását. A jelen kulcsfontosságú periódusban a minősített többség elvének kiterjesztése kedvező hatással lenne. Ellenkező esetben a nemkívánatos akadályok továbbra is fennmaradnak. A vállalatok, a szociális partnerek és a civil társadalom más szereplői (egyetemek, kutatóintézetek stb.) kedvezően reagálhatnak a politikai irányítás javulására.

6.7 A szétdarabolódás veszélye továbbra is fennáll. Az EGSZB a globális megközelítés mellett teszi le a voksát. E célból erősíteni lehetne – az ECOFIN Tanáccsal együttműködve – a Versenyképességi Tanács hatékonyságát, s nagyobb publicitást lehetne neki adni. Az Európai Tanács következtetései szintén ebbe az irányba mutatnak, akárcsak az az érvelés, amelyet a kormányfők használnak a gazdasági szuperbiztos posztjának létrehozatala érdekében ⁽¹⁾.

6.8 Az EGSZB a maga részéről mindenképpen síkra száll a Versenyképességi Tanács nagyobb átláthatóságáért. Az utóbbi olyan konkrét támpontot jelent, amelyről elindítható az irányítás megjavítását célzó cselekvés. Annak nem sok haszna van, ha találkozókát szervezünk különböző biztosok és állandóan változó összetételű miniszteri grémiumok között igen változó politikai kérdések megvitatása végett. Az Európai Bizottságnak mindenekelőtt a Versenyképességi Tanács koordinációjának átláthatóságára és a közvélemény előtti – jól átgondolt – megjelenésére kell ügyelnie. A lisszaboni határidők fontossága miatt ennek felelősségében a Bizottság elnöke személyesen is osztozik. Ezenkívül a Versenyképességi Tanács működésének jobb megszervezése, valamint az EU szintjén megvalósuló racionalizálás szintén elősegíti majd a nemzeti vezetők nemzetközi szinten a mostaninál láthatóbb felelősségi körének kialakulását, ez pedig erősíteni fogja a közvélemény általi elfogadottságukat és a közösségi politikában megnyilvánuló, egymással szembeni felelősségérzetet is.

6.9 Az Unióban nem alakult ki a több sebességű Európa fogalmának semmilyen hivatalosan elfogadott meghatározása. Az EMU és a schengeni szerződés pozitív példát jelentenek. Ám a tagállamok egymástól eltérő – a politikai orientációkban megjelenő – helyzete és megközelítései nem teszik vonzóbbá a „több sebességű” helyzet rosszul definiált fogalmát, amely a versenyhelyzet torzulását eredményezheti. Az alkotmánytervezetben előirányzott eljárás figyelemre méltó kiindulópontokat tartalmaz.

6.10 Az integráció lényegi összetevője, a belső piac szempontjából a „több sebességű” helyzet nem jelent érdemi opciót, mivel egyes kérdések kapcsán változó összetételű szövetségek kialakulásához vezetne, és a vonakodó tagállamok számára könnyű megoldást jelentene a dilemmák megkerüléséhez.

6.11 A tagállamok számára fenntartott területeken nehéz általános intézkedés- és reformcsomagot javasolni. A probléma megoldásához – azaz az egyes országok helyzetének és a legjobb módszerek pontos leírásához – minden lehetséges támaszt igénybe kell venni. Még tovább kell finomítani a módszert, főleg a számszerű összevethetőség területén. Az Európai Bizottságnak olyan eszközökre is szüksége van, amelyek birtokában megfelelőbben értékelheti a közkiadások minőségét.

6.12 Az EGSZB továbbra is kitarat a versenypolitika és a koordináció nyitott módszere mellett az olyan jól meghatározott politikai kérdésekben, amelyekre a közösségi módszer nem alkalmazható. Az is meggyőződése, hogy ezek csak korlátozott eredményeket hozhatnak (legalább is rövid távon), mivel a tagállamok nem végzik el egymás értékelését. Egyesek közülük bevezetik a megfelelő reformokat, nevezetesen a nyugdíjszerű ellátások és a munkaerőpiac tekintetében. A külvilág felé való nyitottságon javítani kell.

6.13 Az Európai Tanács tudomásul veszi, hogy az Európai Bizottság „útlevelet” fog összeállítani a lisszaboni stratégia megerősítése és tényleges alkalmazásának garantálása érdekében. Ennek a „jobb kormányzás” lesz az egyik kulcseleme. A bizalom és a stabilitás megkövetelik az átlátható intézményi kereteket.

6.14 Az EGSZB szerint érdemes lenne a lisszaboni stratégia „új kiadását” összekötni az „Európa 92” esetében már bevált módszerrel. Ha a jelenlegi gyakorlatot vesszük alapul, akkor ez azt jelenti, hogy a gazdaságpolitikai irányokról, a belső piacról, a foglalkoztatottságról és a lisszaboni stratégiáról szóló jelentések olyan egységes progresszív programban öltönek formát, amely pontos határidőket is tartalmaz. A program világosan meghatározza, hogy az egyes akciókat mely döntéshozatali folyamat révén mely szervnek kell intéznie (Bizottság, Tanács, Európai Parlament, tagállamok), és azt is, hogy mikor. Ebben a tekintetben az EGSZB hangsúlyozza az Európai Bizottság szerepének és a közösségi módszerek fontosságát, hiszen mindkettőre szükség volt az „Európa 92” sikeréhez is. A Bizottság minden egyes esztendőben beszámolóban értékeli az elért eredményeket, amelyből kiindulva az Európai Tanács – az Európai Parlamenttel való tanácskozás után – meghatározza azokat a prioritásokat, amelyek alapján az Európai Bizottság javaslatokat fogalmaz meg.

6.15 A lisszaboni stratégia egyedül a belső piac vonatkozásában hozott eredményeket, legalább is a törvényhozást és a szabályozást tekintve. A megvalósítás ugyanis általában kívánnivalót hagy maga után. Az eredmények közvetlenül a közösségi módszereket köszönhetők. Az EGSZB szerint pontos határidőket kell kijelölni a belső piac olyan egyes elemei tekintetében, mint:

⁽¹⁾ BLAIR miniszterelnök, CHIRAC elnök és SCHRÖDER szövetségi kancellár 2004. február 18-i levele.

– az egységes piacra vonatkozó cselekvési terv meglevő elemei;

- a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó cselekvési terv meglévő pontjai;
- a tudásszektor azon elemei, amelyek érintettek a közösségi döntéshozatali folyamat által;
- a túl merev és túl részletes szabályozás felülvizsgálata és enyhítése;
- alkalmazás és végrehajtás.

6.16 Azokban a kérdésekben, amelyek esetén a döntések nemzeti szinten születnek meg – például szociális biztonság, munkaerőpiac (KOK-féle Task Force) és adózás –, az EGSzB azt javasolja, hogy a Tanács (a versenypolitika és a nyitott koordináció alapul vételével) szintén határozzon, az Európai Bizottság javaslatai alapján, az elérendő célokról és a megvalósításról. Ezzel párhuzamosan a határidők között szerepeltetni kell a nemzeti folyamatok nyomon követését is. Az ellenőrzés ugyan ezen a területen ütközik a legnagyobb nehézségekbe, de egy megállapodásnak csak akkor van értelme, ha meg is valósul.

6.17 Más kérdések – amelyek függetlenek a szabályozástól és a nemzeti vezetőktől is csak néha-néha és részlegesen függenek, ám amelyeknek közük van a versenyképességhez, a tudásalaphoz és a gazdasági teljesítőképességhez – szintén megérdemlik, hogy részévé váljanak a lisszaboni stratégia „új kiadásának”. Példaként említjük meg a következőket:

- az iparpolitika bizonyos, a vállalatok, az Európai Bizottság és az Európai Tanács közötti megegyezés alapján kialakult területeken (ilyen a szociális egyeztetés) ⁽¹⁾;
- az EU technológiai programjainak és platformjainak eredményei, a tudásalapú intézetek és a tudósok határokon átnyúló együttműködésének erősítése az Unión belül, valamint az

egyetemek és a piaci szereplők közötti együttműködés elősegítése;

- regionális politika, különös hangsúlyt fektetve a tudásalapra és a megújulásra.

6.18 Az Európai Bizottság és az Európai Tanács kedvezően viszonyulnak a „partnerség a változásért” (*partnership for change*) programhoz. Az EGSzB ezt az erőfeszítést – amelyből még meghatározó irányzat is lehet – teljes mértékben támogatja. A lisszaboni stratégiát soha nem tekintettük a folyamatoknak csupán irányt adó keretnek. A siker, a politikai forma, a végrehajtás és a megvalósítás számos szereplőtől függ: az (európai, nemzeti és regionális) vezetőktől, a minden szintű szociális partnerektől, a vállalatoktól, az egyetemektől és sok-sok más társadalmi szervezettől, valamint a civil társadalomtól. A célkitűzések világos bemutatása, amely az összes politikai és társadalmi szereplővel megérteti, hogy mit várunk tőlük, felszínre hozhatja azt az új energiát, amelyre szükségünk van.

6.19 A *Partnership for Change* erőteljes potenciállal rendelkezik, ám csak azzal a feltétellel, ha korrekt módon jelenítik meg. Ez a program újfajta kommunikációt és új szövetségek létrejöttét eredményezheti az európai integrációs folyamatban közreműködők között. Ez is része a jó kormányzásnak.

6.20 Az Európai Tanács felszólította az Európai Bizottságot, hogy hozzon létre egy magas szintű csoportot, amely november 1-jéig kidolgozza az Európai Bizottság számára a lisszaboni stratégia új megközelítését. Ez a dokumentum és a csoport álláspontja jelentős szerepet fog játszani a 2005-ös tavaszi csúcs alkalmával a lisszaboni stratégia félidős értékelését illetően. Az Európai Tanács ugyanakkor felkérte az EGSzB-t is, hogy tegyen javaslatokat a félidős értékeléssel kapcsolatban.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Lásd a „Versenyképességi” Tanács 2003. november 26-27-i következtetéseit.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: A Bizottságnak a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez címzett közleménye – Közös jövőnk építése: a kibővült Unió politikai kihívásai és költségvetési eszközei 2007-2013

(COM(2004)101 végleges)

(2005/C 74/07)

2004. március 18-án az Európai Bizottság állásfoglalásért fordult az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262 cikkelyének értelmében a fent említett témában.

A „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és szociális kohézió” szekció, amely felelős volt a Bizottság munkájának előkészítéséért az adott témában, véleményét 2004. július 13-án fogadta el. 2004. Az előadó **G. DASSIS** volt.

A 2004. szeptember 15-én és 16-án tartott 411. plenáris ülésén (a 2004. szeptember 15-i ülésén) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 143 igen szavazattal, 26 szavazat ellenében, 11 tartózkodással elfogadta a következő véleményt.

1. A vélemény hatóköre

1.1 2004. május 1-jén az Európai Unió hatalmas lépést tett az Európai Közösség 1952-es megalapítói által elképzelt célok megvalósításában. Ezek az emberek tudták, mi az a háború, katasztrófák és szerencsétlenségek; szegénységben és nyomorúságban éltek. Az európai integráció felé vezető út már nem ilyen hosszú. A 25 országot magában foglaló Európa már valóssággá vált, és a 27 országot magába ölelő Európáról is megszületett már a döntés.

1.1.1 Azonban ez nem jelenti azt, hogy a visszaesés veszélye, melynek következményei beláthatatlanok, elhárult volna. A közös európai szerkezet biztos háttért igényel. Ennek legjobb módja, ha Európa polgárai úgy érzik, hogy ennek a szerkezetnek ők is szerves részét képezik, és büszkék arra, hogy egy nagy földrajzi egységhez tartoznak, amely demokratikus, őrzi és garantálja a békét és az emberi méltóság tiszteletben tartását, és amelynek célja mindannyiunk boldogulása. E polgárok, akiket eltölt a hazafias érzés Európa iránt, és akik büszkék, hogy itt élhetnek.

1.2 Azonban mindezek érdekében fontos, hogy az Európai Unió megszilárdítsa a már létező közös politikáit, és demokratikus eljárásokon keresztül biztos ütemben haladjon a még hiányzó politika megalkotása és alkalmazása felé, annak érdekében, hogy a gazdasági és monetáris uniónál továbblépve egy szociális és politikai egységgé váljon.

1.3 Természetesen, ezen politikák megalkotásának és végrehajtásának ára van, amelyet igazságosan kell felosztani minden egyes ország és minden egyes polgár pénzügyi lehetőségei szerint.

1.4 Mivel részt kíván venni a 2007-2013 programozási időszakra vonatkozó költségvetés kidolgozásában, az Európai Bizottság által tett betervezésre válaszul az EGSZB kiadta jelen véleményét, melynek megfogalmazása során többek között az

alábbiakat is figyelembe vette: Az Európai Bizottság közleménye: Harmadik jelentés a gazdasági és szociális kohézióról⁽¹⁾.

1.5 Az EGSZB azonban nem szorítkozik csak a fenti két dokumentum kritikai elemzésére, hanem megvizsgálja a dokumentumok által nem érintett, de a közös európai jövő építésének és az Unió pénzügyi működésének szempontjából az adott időszakban lényeges politikai kérdéseket és dimenziókat is.

1.6 Következésképpen, az EGSZB jellegéből és tagjaiból adódóan, a fenti dokumentumok – különösen a Bizottsági közlemény a 2007-2013 közötti pénzügyi kilátásokról – figyelembevételével, nem szorítkozhatunk pusztán ezek kritikai elemzésére, hanem a közlemény által nem érintett politikai kérdéseket és dimenziókat is meg kell vizsgálnunk.

1.7 Más szavakkal, amellett, hogy véleményt nyilvánít az Európai Bizottság különböző álláspontjairól és javaslatairól (mellette vagy ellene), az EGSZB-nek segítenie kell az Európa jövőjét illető eszmecsere kialakításában, felhívva a figyelmet más fontos tényezőkre is.

2. Az Európai Bizottság közleményének általános áttekintése

2.1 A Tanácshoz és az Európai Parlamenthez intézett közleményében⁽²⁾, az Európai Bizottság lefekteti az Európai Unióra vonatkozó elképzeléseit, valamint a 2007-2013-ig tartó időszakra elkészített költségvetési tervét.

2.2 A bővítés előnyeinek teljes kiaknázása és Európa fejlődésének elősegítése érdekében három fő prioritásra tesz javaslatot: a fenntartható fejlődés, az európai polgárok érdekei valamint az Unió szerepkörének megerősítése globális partnereként.

⁽¹⁾ COM(2004) 107 végleges

⁽²⁾ COM(2004) 101 végleges, 2004. február 10.

2.3 Fenntartható fejlődés: növekedés, kohézió és foglalkoztatás

2.3.1 A 2000-ben megrendezett lisszaboni Európai Tanács ülésén az állam- és kormányfők elfogadtak egy programot, melynek célja egy olyan Európa építése, mely „a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává tud válni, amely több és jobb minőségű munkahely létrehozásával és nagyobb szociális kohézióval képes a fenntartható gazdasági növekedésre”.

2.4 Az Európai Bizottság úgy érzi, hogy ezt a folyamatot fel kellene élénkíteni és hiteles, közvetlen célokat kellene kitűzni mind nemzeti, mind pedig EU szinten: ezzel elősegítve a vállalkozások versenyképességét az egységes piacon, a kutatás-fejlesztés ösztönzését, Európa összekapcsolását hálózatokkal, az oktatás és szakképzés minőségének javítását az Európai Unióban, a szociálpolitikai menetrend további erősítését valamint a társadalom felkészítését a várható társadalmi változásokra és ezek kezelésére.

2.5 A növekedésnek és versenyképességnek, mint célkitűzésnek szintén a **regionális és kohéziós politikák** következő generációjának fő prioritásai között kell szerepelnie, különös tekintettel a fejlődésben elmaradt régióknak folyósított segélyekre. A növekedésnek és a kohézióknak még jobban ki kell egészítenie egymást, mint valaha.

2.6 A jövőben a kohéziós politikának szisztematikusan foglalkoznia kell a versenyképesség hiányának problémájával, annak érdekében, hogy az Uniónak minél több régiója hozzájárulhasson a növekedéshez és foglalkoztatáshoz.

2.7 Az Európai Bizottság javaslatában szintén kifejezetten megemlíti a Tanács 2003-ban hozott határozatát a **közös agrárpolitika** reformjáról, és a piaci intézkedésekre és közvetlen kifizetésekre folyósított agrárkiadások megszállásáról 2013-ig. A reform következtében az EU agrárpolitikájának középpontja radikálisan a fenntartható fejlődés felé tolik el azáltal, hogy a segélyek nem a termeléshez kapcsolódnak. **A jövő vidékpolitikája**, amely az átalakítás következtében egységes eszközzé válik, hozzá fog járulni a mezőgazdaság versenyképességének növeléséhez, valamint a vidéki környezet szépségének és változatosságának fokozásához. A gazdáknak folyósított közvetlen kifizetések részleges átcsoportosításával további pénzalapok kerülnek felszabadításra a vidékfejlesztési programok megerősítése érdekében.

2.8 **Az új, megreformált közös halászati politika** középpontjában továbbra is a források fenntartható kiaknázása áll. **A környezetvédelmi politikának** meg kell felelnie az európai közvélemény magasabb életszínvonal és generációk közötti szolidaritás vonatkozásában támasztott elvárásainak, valamint a nemzetközi kötelezettségeknek; továbbá elő kell segítenie a hatékonyságot és a versenyképességet. A környezetvédelmi politika eszközei ugyancsak átszervezésre kerülnek a rugalmasság és hatékonyság fokozása érdekében.

2.9 Állampolgárság

2.9.1 Az Amszterdami Szerződés óta a szabadságjogokhoz, a biztonságpolitikához és az igazságügyhöz kapcsolódó legtöbb

politika vonatkozásában a felelősség a Közösségre hárult. Ma már a bevándorlás, a menekültügy a bűnözés és terrorizmus elleni harc kihívásainak nem lehet csak nemzeti szinten hozott intézkedésekkel megfelelni. Ugyanez vonatkozik a természeti katasztrófák elleni védelemre, az egészségügyi és környezeti krízis-helyzetekre, a közszolgáltatások elérhetőségére valamint a fogyasztói és egészségvédelmi kérdésekre.

2.10 Az eszközök tökéletesítése és megfelelő finanszírozás segít mindezt lehetővé tenni.

2.11 Az Európai Unió a világban

2.11.1 A kibővített Uniónak nagyobb szerepet kell játszania, mind regionális vezetőként, mind pedig globális partnerként. Ennek érdekében az EU-nak egy politikailag felelős szereplővé kell válnia, aki képes érdekei érvényesítésére.

2.12 Az Uniónak teljes szerepet kell játszania a globális politika irányításában és a stratégiai biztonság területén. Ez magában foglalja a fenyegetések elleni védelmet, a polgári biztonságot, és az európai polgárok védelmét bármilyen kockázattal szemben.

2.13 Pénzügyi követelmények

2.13.1 Ezek a célkitűzések megvalósíthatók egy 27 tagállamból álló Unió vonatkozásában a kiadások jelenlegi felső határának felemelése nélkül.

2.14 Ha az Unió valóban egy hiteles politikai projektet kíván létrehozni, fel kell szerelkeznie a project végrehajtásához szükséges forrásokkal. Az Európai Bizottság a kérdéses időszakra átlagosan 1,14 %-os kiadási szinttel számolt. Az EU költségvetésében jelentős eltolódás lesz érzékelhető az új prioritások támogatása érdekében. Kezdetben a kiadási szintek megemelkednek a bővítési folyamat hatásainak köszönhetően, de az időszak végére megközelítik a kiindulási szintet. A kifizetések a jelenlegi plafon alatt, azaz a GDP 1,24 %-a alatt maradnak.

2.15 Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a jövőben, fontolóra kellene venni egy egész EU-ra kiterjedő módosító mechanizmus kialakítását, amely egy objektív, átlátható módszer életre hívását jelentené az adott ország viszonylagos prosperitásához mérten túl nagy költségvetési teher módosítására.

2.16 2004-ben az Európai Bizottság ki fogja dolgozni a megfelelő törvényjavaslatokat és határozott menetrendet fog készíteni a célkitűzések megvalósítása érdekében.

3. Az EGSZB megjegyzései a bizottsági dokumentumokhoz és javaslatokhoz

3.1 Az EGSZB általában véve támogatja az Európai Bizottság közleményét. Pontosabban, a közlemény egészében véve:

– következetes: különböző pontjai logikai összefüggésben állnak egymással, és ellentmondásoktól, következetlenségektől és kihagyásoktól mentes egységes egészet alkotnak;

- szilárd, előrettekintő politikai alapokon nyugszik: a politikai alapok széles körben, átfogóan és előrelátóan lettek kidolgozva, a közös jövőre való törekvést biztosító célkitűzések alapján;
- érthető és következetes gyakorlati politikai prioritásokat és lehetőségeket kínál: fellépéseket és meghatározott politikai célok logikáját követő intézkedések felállítását javasolja;
- kiegyensúlyozott: bár elfogad bizonyos kompromisszumokat illetőleg átértékel bizonyos tényezőket vagy struktúrákat, a közlemény megkísérli a rendelkezésre álló pénzügyi forrásokat konkrét gyakorlati politika alapján a politikai célkitűzésekből adódó szükségletekhez igazítani.

3.2 Az EGSZB értékesnek (sőt nagyon értékesnek) tart a közleményben kifejezett bizonyos határozatokat és álláspontokat, és támogatja ezeket, pontosabban:

3.2.1 A fenntartható fejlődés elképzelését és meghatározását valamint a gazdasági, szociális és környezeti tényezők összefüggéseit.

3.2.1.1 Egyetértve a Bizottság álláspontjával, az EGSZB megjegyzi, hogy a fenntartható fejlődés egy komplex fogalom, amely magában foglalja a következőket:

- az Unió természeti erőforrásainak védelmét (környezetvédelmi szempont);
- kedvező körülmények megteremtését:
 - 1) a versenyképesség fokozására (gazdasági-quantitatív szempont);
 - 2) a szolidaritás ösztönzésére (szociális-kvalitatív szempont) különös tekintettel a társadalmi kirekesztés veszélyével fenyegetett polgárokra; jólét és biztonság biztosítását minden európai polgár számára.

3.2.1.2 Így tehát, a fenntartható fejlődés nem csak kvantitatív (gazdasági) hanem kvalitatív (szociális és környezeti) tényezőket is magában foglal.

3.2.1.3 Az EGSZB bírálja, a fenntartható gazdasági növekedés és fenntartható fejlődés fogalmának más szövegekben fellelhető keveredését. „Az EU fenntartható fejlődés stratégiájának értékelése”⁽¹⁾ témában megalkotott véleményében az EGSZB megjegyzi, hogy a pénzügyi perspektívák lehetőséget kínálhatnak a fenntartható fejlődés erősítésére. Az EGSZB azt is megjegyzi, hogy nem elégséges a különböző, a fenntartható fejlődés szempontjából kérdéses politikák alkalmazásának folytatása, és ezen politikák besorolása „a fenntartható fejlődés” költségvetési kategóriájába. Az EGSZB hozzáteszi, hogy a gazdasági növekedés és a fenntartható fejlődés két különböző fogalmat takar, amelyek olykor egymással szembenállók is lehetnek.

3.2.1.4 Az EGSZB megismétli, hogy véleménye szerint, a fenntartható fejlődés eléréséhez a jelenleginél, és a 2007-2013 időszak pénzügyi perspektívájában előirányozottnál, nagyobb pénzügyi forrásokat kell biztosítani. Ezen túlmenően, mivel a pénzügyi források nem elégségesek és a környezet egyrészt része a határokon átvitelő közjavaknak, másrészt a fenntartható fejlődés stratégiájának alapvető részét is képezi, az EGSZB szerint kérdéses, hogy az ebbe a szektorba eszközölt befektetéseket mennyire tanácsos szétválasztani a Stabilitás és Növekedés Paktum feltételei szerint megvalósítandó⁽²⁾ költségvetési deficit tervezésétől.

3.2.1.5 Európa fontos szerepet játszhat az egész világ gazdaságában és befolyással bírhat a fenntarthatóbb fejlődés irányába vezető úton. Azonban az erre előirányozott pénzügyi eszközök nem elégségesek. Az Európai Uniónak egységesen kell fellépnie. A tagállamok azonban, bármilyen nagyok és jelentősek is, világszinten aligha befolyásolhatják egyedül az eseményeket. Sürgős szükség van erőfeszítéseik összehangolására az Európai Unió közös céljainak megvalósítása érdekében.

3.2.2 A társadalmi kohézió gazdasági hatáskörének nyilvánvaló feltétele, hogy társadalmi funkciókban és az egyenlőtlenségek kiegyenlítésében játszott szerepe mellett a kohéziós folyamat a gazdasági dimenziók tekintetében is javulásokat vonjon maga után.

3.3 Az átfogó politikai projekt megvalósításának teljes terve a fenntartható fejlődés gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi dimenzióinak összetett keretén belül meghatározott alapvető elképzelésén alapul.

3.4 A „Gazdasági és Szociális Kohézióról szóló Harmadik Beszámoló” elemzésével együtt, az Európai Bizottság a régiók közötti együttműködés megszervezésének és ösztönzési folyamatának vizsgálatára és megvitatására vonatkozó kérdéseket vet fel.

3.4.1 A közösségi támogatási keretterv (KTK) további programjainak, valamint magának a KTK-nek mint vezetési eszköznek a megszüntetése, és a Közösségi szinten méltányosabb, kohéziót elősegítő egyenértékű stratégiai eszközzel történő helyettesítése javasolt.

3.4.2 Továbbá, mivel ez mai napig tartó gyakorlat a korábbi rendelkezések 60-70 prioritásával nem bizonyult hatékonynak, azt javasoljuk, hogy országonként csak 3-4 prioritás kerüljön meghatározásra az irányítás tökéletesítésének közös prioritása mellett. Ezen túlmenően, a tagállamok jellegzetességeinek fokozott figyelembevételére az Európai Uniónak az átláthatóság és szigorúság megkövetelése mellett, az igazgatás rugalmasabb és decentralizáltabb formáit kellene alkalmaznia.

⁽¹⁾ CESE 661/2004, 2004. 04.28.

⁽²⁾ EGSZB Vélemény a Költségvetési politikáról és a befektetések típusairól című témában. HL C 110., 2004.4.30., 111. o.

3.4.3 A pénzügyi vezetés nyomon követésének módszerére irányuló javaslat elfogadása különösen lényeges: a projektenkénti nyomon követés helyett a nyomon követés alapját egy „bizalmi paktum” előzetes aláírása képezné, amelyben meghatározásra kerülne a vezetési szabályok. Ebben az értelemben a nyomon követési eljárásnak egy egységes keretben kellene történnie, és elfogadhatónak kellene lennie minden érintett intézmény számára.

3.4.4 Továbbá, az EGSZB fokozott aggodalmának adott hangot a hitelek és kifizetések közötti egyre táguló szakadék miatt. A 2007-2013-as programozási időszak végén a szakadék várhatóan eléri a 188 milliárd eurót, ami megegyezik az egyéves költségvetés összegével. Éppen ezért az EGSZB álláspontja szerint a pénzügyi perspektívát rugalmasabbá kell tenni. A Strukturális Alapok keretében bevállalt kötelezettségek kifizetési időszakának egy évvel történő meghosszabbítása jelentősen megkönnyítené a helyzetet, lehetővé téve a rendelkezésre álló pénzalapok nyugodtabb, a határidő nyomásától mentes, bölcsőbb és hatékonyabb felhasználását.

3.5 A vitát annak a felismerésnek kell alátámasztania, mely szerint a közösségi költségvetés és a pénzügyi források közvetlen összefüggésben állnak a tagállamok gazdasági növekedésével és a nemzeti GDP-jük nagyságával.

3.5.1 Következésképpen, a Közösség költségvetése azáltal, hogy ösztönzi a gazdasági növekedést a tíz új tagállamban, egyidejűleg hozzájárul az EU saját forrásait képező alapok erősítéséhez és kiszélesítéséhez. Valójában, a nemzeti gazdaságok erősítése és a nemzeti GDP növelése erősíti a Közösségi költségvetés azáltal, hogy növeli a tagállamok hozzájárulását (nagyobb összegre alapuló százalékszámítás).

3.5.2 Az EGSZB arra is rámutat, hogy az új országok piacának integrációja az Egységes Európai Piacba, garantálja a korábbi 15 tagállam növekedési kilátásainak javulását. Valójában nem is lenne túl nehéz annak a többletnövekedésnek az értékelése, amelyet a 15 ország mindegyike várhat az új országok növekedésének, valamint piacaik Egységes Európai Piacba történő integrálásának összetett hatásaként. Azonban, a 15 ország többletnövekedése a közösségi költségvetésből többletkiadást von maga után.

3.5.3 Ráadásul az EGSZB azon a véleményen van, hogy ahhoz, hogy az EU erőforrásait olyan módon osszuk el, hogy az megfeleljen a konvergencia fő céljának, az új tagállamok igényeinek kellene elsőbbséget adni, mivel ezekben az országokban található a legtöbb elmaradott régió, és mivel itt még nem fejeződött be az integrációs folyamat.

3.5.4 Az EGSZB álláspontja szerint, az európai költségvetés felső határának megemlése esetén, különös figyelmet kell fordítani a költségvetési előrejelzésekre. Valójában a költségvetés a bruttó közösségi bevétel alapul, melynek felbecsülésekor figyelembe kell venni a gazdasági növekedéshez kapcsolódó foglalkoztatási hipotéziseket, az euró és dollár közötti

átváltási árfolyamot, a nyersolaj árát, stb. Következésképpen az összes pénzügyi forrást befolyásoló bizonytalan tényezők száma igen nagy. Ebből következően, az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság dolgozzon ki alternatív forgatókönyveket az optimista és pesszimista feltevések alapján, annak érdekében, hogy meg tudja adni azokat a paramétereket, amelyekben belül a 2007-2013-as időszakra vonatkozó éves költségvetések számadatai megtalálhatók lesznek.

3.6 Az EGSZB véleménye szerint, a legfontosabb politikai célkitűzések árának összegegyeztetése a rendelkezésre álló (nem elegendő) gazdasági forrással megoldható annak meghatározásával, hogy a rendelkezésre álló források milyen mértékben elegendőek a célkitűzések megvalósításához.

3.7 Egyfajta kényszerhelyzet merül fel ezen tényezők egymáshoz igazítása során: vagy a politikai célkitűzéseknek kell felhívulniuk az általuk képviselt elképzelésekkel együtt a rendelkezésre álló forrásoknak megfelelően, vagy pedig meg kell kísérelni a forrásokat megnövelni, mígnem elérik azt a szintet, ahol a nagyra törő célkitűzésen nem kell változtatni. Ez a kényszer elméleti problémává szelődül, ha a rendelkezésre álló források a gyakorlatban elégségesnek bizonyulnak.

3.8 Mivelhogy ezek a célkitűzések fontos szerepet töltenek be Európa hatékony építésében, „megnyesésük” problémákat vet fel. Ebben az értelemben nem könnyű elfogadni, sem teljesen megérteni az Európai Bizottság próbálkozásait a szükséges egyensúly átalakítására, még abban az esetben sem, ha a politikai célkitűzések hígulása csak minimális.

4. Az előirányzatok felső határának lehetőségei

4.1 A közlemény rámutat, hogy mielőtt megfogalmazta volna kompromisszumos javaslatát, az Európai Bizottság három lehetséges felső határt vizsgált meg a közösségi költségvetés finanszírozására, a nemrégiben történt fejlemények figyelembe vételével.

4.2 Az első verzió szerint, az előirányzatok felső határát a GDP 1 %-ként kellett volna megállapítani, amely bizonyos tagállamok kifejezett preferenciáját tükrözte volna. Az Európai Bizottság határozottan kijelenti, hogy ez a felső határ a közösségi költségvetés számára nem elegendő.

4.3 A második változat a felső határt a GDP 1,30 %-ban állapította meg. Az Európai Bizottság megítélése szerint, bár ez a plafon mérsékelt, mégis lehetővé tenné az Európai Unió számára, hogy jobban megfeleljen az összes politikai célkitűzés által támasztott követelménynek.

4.4 A harmadik változat a felső határt a GDP 1,24 %-ban határozta meg, amely gyakorlatilag a jelenlegi pénzügyi keret. Az Európai Bizottság azonban megjegyzi, hogy amennyiben a végleges választás a GDP 1,24 %-ra esik, az EU-kiadások átalakítása válik kívánatossá, az új prioritások fedezetének biztosítására.

4.5 Végül, az Európai Bizottság a harmadik verziót választotta, amely nyilvánvalóan azt jelenti, hogy:

4.5.1 Először is, fenn kell tartani a jelenlegi pénzügyi kereteket: ez felveti a kérdést, hogy végül lehetséges lesz-e az új prioritások irányítása és finanszírozása a mostanáig használt előirányzatokkal kevesebb prioritás fedezése mellett. Meg kell jegyezni, hogy a tíz (és a jövőben tizenkettő) új ország többségének fejlettségi szintje jelentősen elmarad a korábbi 15 tagországtól, és hogy ennek eredményeképpen az új országok fejlődésének támogatásához nyújtandó hatékony pénzügyi támogatás jelentős mértékű új források kijelölését vonja maga után, melyek magas összegeket jelentenek. Az Európai Bizottság rámutat, hogy „a kibővült Unióban az egy főre jutó GDP több mint 12 %-al lesz alacsonyabb, mint a tizenöt korábbi tagország esetében, ugyanakkor a bevételi egyenlőtlenségek összességében megduplázódnak”.

4.5.2 Másodsor, ki kell igazítani, és módosítani kell a közösségi költségvetést: ez felveti a kérdést, hogy vajon a szükséges módosítások ismét a bizottsági közleményben meghatározott politikai célkitűzések „felhígulását” eredményezik-e, ami pedig aláaknázná Európa jövőjének építését.

4.5.3 Harmadszor, az alkotmányos charta elfogadásával és hatályba lépésével az EU egyre inkább szövetségi szerkezetűvé és működésűvé válik az addicionalitás csökkenésének és a közös európai politikák támogatásának vonatkozásában, és ebből következően a szükséges források tekintetében.

4.5.4 Az EGSZB felhívja a figyelmet a bizottsági közlemény bizonyos hivatkozásaira, melyek egyértelműen szemléltetik a 2007-2013-ig tartó programozási időszak valószínű pénzügyi hiányait, amelyek előfordulásuk esetén felboríthatják a politikai várakozásokat, és komolyan veszélyeztetnék a javasolt akcióterv megvalósítását.

4.5.5 A szöveget jellemző nyugodt hangnem, visszafogottság és kiegyensúlyozott logika ellenére, az Európai Bizottság nem kék hangsúlyozni, hogy „mivel a bővítésnek aszimmetrikus hatása lesz a közösségi költségvetésre – a kiadások nagyobb mértékben fognak nőni, mint a bevételek – még a közösségi vívmányok egyszerű megőrzéséhez is a pénzügyi erőfeszítések fokozására lesz szükség”. Ez az elegáns megfogalmazott megjegyzés nem hagy kétséget a közösségi vívmányok megőrzésének (nem beszélve erősítésének) lehetetlenségéről, amennyiben a finanszírozás összege nem emelkedik.

4.5.6 Az Európai Bizottság tovább erősíti ezt a megjegyzést, amikor az EU politikai elkötelezettségei és gyakorlati megvalósításuk között tátonóg szakadék további szélesedésére utal, és az EU által tett ígéretek megtartásának aláaknázását emlegeti számos új prioritás tekintetében - a politikai szándék hiánya és az elégtelen finanszírozás következtében. (Bevezetés).

4.5.7 A közleményben számos egyéb hasonló célzás található. Így a második fejezetben kimondja, hogy „az Unió igényei

és a rendelkezésére álló források közötti szakadék túlzottan is kiszélesedett”, melyet rögtön követ a figyelmeztetés, mely szerint „ha meghatározzuk az uniós célkitűzéseket, majd ezt követően megtagadjuk a megvalósításukhoz szükséges forrásokat, méltán számíthatunk a polgárok indokolt kifogásaira jogos elvárásaik megtagadása miatt”.

4.5.8 Az EGSZB úgy véli, hogy hasznos rámutatni az Európai Bizottság kijelentésére, mely szerint, ha nem születik megállapodás az európai terv célkitűzéseiről és az ezekhez szükséges források nem állnak rendelkezésre, „azzal minden tagállam veszíteni fog”.

4.5.9 A fentieket azzal a ténnyel együtt kell mérlegelnünk, hogy mivel az Európai Fejlesztési Alap az új 2007-2013-ig tartó programozási időszakban a közösségi költségvetés részévé válik, gyakorlatilag a közösségi költségvetés nem a korábbi szinten marad, hanem lecsökken.

4.5.10 A 2007-2013-as programozási időszakban a közös európai politikákat támogatni kell, míg az ezeknek megfelelő nemzeti politikákat pedig csökkenteni. Ezt a változást az magyarázza, hogy az EU nem válhat a nemzeti politikák egyszerű végrehajtójává. A közös érdek megkívánja közös európai politikák kidolgozását és kivitelezését.

4.5.11 A többletérték megerősítését nem hagyhatjuk a nemzeti politikákra. Az Európai Bizottság egyértelműen elmagyarázza, hogy a hatékonysághoz „nagy kritikus tömegek” szükségesek, mégpedig szupranacionális szinten, és hogy éppen ezért ezt leginkább közös politikákon keresztül lehet elérni (lásd az angol szöveg 4. oldalát).

4.5.12 A fentiekből következően hibát követünk el, ha a kérdést egyszerűen a források tagállamok közötti újrafelosztásaként kezeljük. Pont ellenkezőleg, a problémát az európai közös politikák optimalizálásának kérdéseként kellene felvetni, melynek célja a tagállamok rendelkezésére bocsátott közösségi források többletértékének további növelése. (lásd az angol szöveg 4. oldalát)

4.5.13 Ezen felül, a pozitív pontok felsorolásakor, az Európai Bizottság rámutat a Közösségi intézkedések hatókörére, és ebből következően az európai többletértékre minden egyes, az EU költségvetéséből kifizetett euró vonatkozásában.

4.5.14 Ehhez hasonló utalásokat találhatunk az európai bizottsági szöveg következő passzusában is:

– a bevezetésben, ahol azt találjuk, hogy „a cél a közkiadások hatékonyságának maximalizálása, és annak elérése, hogy a nemzeti és európai erőfeszítések együttesen többet jelentenek, mint a részek által alkotott egész”

– az első A fejezet 1.e) pontjában, ahol a közösségi politikák működése kerül nagyító alá, melyekre úgy tekint, mint a lisszaboni stratégia központi részét képező szociálpolitikai menetrend tagállamok általi megvalósításának katalizátorára;

- az I. A. fejezet 2. pontjában, ahol a politikai kohézió többlet-értéke kerül elemzésre;
- az I. A. fejezet 3. pontjában, amely megjegyzéseket tesz a közös agrárpolitika hatásairól a többletérték vonatkozásában;
- az I. C. fejezetben, ahol kimondja, hogy „a koherens külső kapcsolatok megnövelhetik [az Európai Unió] befolyását, amely így messze meghaladja, amit a tagállamok egyedül, vagy akár párhuzamos fellépésükkel elérhetnének”;
- az I. C. fejezet 2. pontjában, azzal a megjegyzéssel, hogy „az EU pénzügyi segítségnyújtásának és a kereskedelmi kétoldalú preferenciáknak kiegyenlítése nyilvánvalóan megnövekedne a többoldalú gazdasági irányításban való egységes jelenléttel az olyan szervek vonatkozásában, mint pl. a Világbank, a Nemzetközi Valutaalap, vagy az Egyesült Nemzetek gazdasági szervei: különösen, mivel az ebben az új környezetben elköltött minden egyes euró értéke alapvetően megnövekedne”;
- az I. C. fejezet 3. pontjában, ahol az EU által harmadik országoknak nyújtott támogatás kerül elemzésre (az Unió területén kívüli krízishelyzet közös európai megközelítésének előnyei)
- A III. B. fejezetben, amely az „új szomszédsági instrumentum” létrehozása és működése által nyújtott többletérték kérdését vizsgálja.

4.5.15 Az EGSZB úgy véli, érdemes rámutatni, hogy nincs értelme „még nagyobb Európára” vágni, miközben egyre kevésbé forrást biztosítunk számára. Továbbá, a saját források GDP 1 %-ra történő csökkentése végül a strukturális politikák és a kohéziós politikák finanszírozásának csökkentéséhez vezetne. Valójában, tekintettel a közös agrárpolitika finanszírozási kereteire 2013-ig, a közösségi költségvetés csökkentéséből adódó minden további megvonás a kohéziós politikát érintené, melynek drámai hatása lenne az EU kibővítéséből adódóan felmerülő szükségletek okozta kihívásokra. Mi több, egy ilyen tendencia tartalmától és értékétől megfosztana minden fejlesztési kezdeményezést vagy ösztönzést.

4.5.16 Ezen megjegyzések alapján, az EGSZB arra az álláspontra jutott, hogy túl kell jutni az Európai Bizottság fenntartásain, és törekednünk kell arra, hogy a közösségi költségvetés saját forrását a 2007-től 2013-ig tartó új programozási időszakban a jelenlegi költségvetési kereten túlmenően, a GDP 1,30 %-nak maximális szintjére emelje. Ezzel párhuzamosan ügyelni kell arra is, hogy ennek a plafonnak az éves költsége ne mutasson túl nagy különbségeket.

4.5.17 Ezt az álláspontot tovább erősíti, hogy azon országok esetében, amelyek a közösségi költségvetés tiszta befizetői, a strukturális alapok által rendelkezésre bocsátott forrásokon keresztül a források egy része az exportnak köszönhetően visszatér a gazdaságba. Ezt a kérdést már tanulmányozta a 15 EU-tagország, és várhatóan ugyanúgy fog működni 25 tagország esetében is. Ennek eredményeképp, a 10 új tagállam fejlődésére felszabadított pénzalapok jelentős része vissza fog áram-

lani a közösségi költségvetés tiszta befizetőihez (a technológiai vagy elektronikai berendezések piacán, különleges szolgáltatások területén, a szakértelem átadása során, stb.). Ezt a szempontot nem szabad figyelmen kívül hagyni az új közösségi költségvetés megalkotásakor. Az Európai Bizottság nem késlekedik közleményében utalni erre a kérdésre, rámutatva, hogy az egységes piac szabályainak alkalmazása a kohéziós politikára lehetővé teszi mérhető többletérték megszerzését a közösségen belüli, a kevésbé fejlett tagállamok és régiók és az EU többi része között folytatott kereskedelem fokozásán keresztül. A közösségen belüli kereskedelem növekedésének oka, hogy „az ezen területeket érintő programok kiadásainak kb. egynegyede a megnövelt export útján visszaáramlik az Unió többi részébe”.

4.6 Az EGSZB teljes mértékben egyetért az Európai Bizottság megjegyzéseivel, az „európai polgár” státusz megszerzésének következményeiről. Valójában, a státuszhoz kapcsolódó előnyöknek nem szabad csak a piac szabadságára korlátozódnuk: a szabadsággal, igazságszolgáltatással és biztonsággal párhuzamosan biztosítanunk kell minden polgár számára az alapvető közszolgáltatásokhoz való hozzáférést. Az Európai Bizottság jogosan jegyzi meg, hogy a határok nélküli Európa előnyeinek egyformán elérhetőnek kell lenniük. Az Uniónak ki kellene egészítenie a tagállamok erőfeszítéseit ebben a tekintetben, de az ilyen lépésnek megvan az ára.

4.7 Az EGSZB szintén egyetért az Európai Bizottság elemzésével, mely szerint szükséges hogy a pénzalapok mellett, az azokat kiaknázó források is rendelkezésre álljanak, ha Európa képes akar lenni vezető szerepet játszani (fejlesztési segélyek, kereskedelempolitika, külpolitika, biztonságpolitika, a többi politika külső szempontjai, stb. (lásd az angol szöveg 5. oldalát).

4.7.1 Ezen túlmenően, az Európai Unió alkotmányos chartája tervezetének előrelépései alapján, az európai polgári státusz védelmének felvállalása az EU által nem pusztán elismerés kérdése, hanem ennek garantálásával a megfelelő jogi felelősséget vonja maga után, továbbá kártérítési kötelezettségvállalást és kötelezettségeket (pl. abban az esetben, ha egy európai polgár terrorista akció vagy környezeti katasztrófa áldozatává válik).

4.8 Az EGSZB üdvözlöi a bizonyos költségvetési ételekben elért előrelépést. Azonban, a százalékos arányok megváltoztatásának fontosságától nem szabadulhatunk. Az állampolgárságról, szabadságról, biztonságról és igazságszolgáltatásról szóló fejezetre vonatkozólag 162 % növekedés lett betervezve a 2007-2013-ig tartó hét éves időszakra, bár ez összességében csak 2 239 000 000 eurót tesz ki. Ugyanebben az időszakban a mezőgazdasági kiadások 3 %-kal fognak csökkenni (1 442 000 000 euró). Az időszak végén ezen két költségvetési fejezet a költségvetés 2 %-át és 26 %-át teszi ki. Ami a mezőgazdaság részesedését illeti a költségvetésből, szem előtt kell tartanunk, hogy az EU kibővítése, és a további közös piaci szervezetek reformja új, lényeges kihívásokat fog jelenteni a közös agrárpolitika számára.

5. Külön megjegyzések

5.1 Sem a közlemény szövege, sem a harmadik beszámoló a gazdasági és szociális kohézióról nem foglalkozik azzal a kérdéssel, amely megoldásának kihatása lehet a közösségi költségvetésre. Ez a kérdés pedig a tíz új tagország munkavállalóinak szabad mozgása a korábbi tizenöt tagállam munkaerő piacán, valamint a kettő, öt, vagy hét évig tartó átmeneti időszak alkalmazása. Ezen a területen a legfontosabb kérdés az, hogy a tizenöt tagállam által, a tíz új tagállam munkavállalóira kiszabott megszorítások mennyire befolyásolják az új tagállamok várható gazdasági és társadalmi fejlődésének ütemét.

5.2 Az európai alapok hozzájárulása és a 10 új tagállam által már elfogadott és elősegített kötelezettségvállalás mérlege alkalthatja a vita témáját.

5.3 A gazdasági kilátások vizsgálata egy adott időszakra vonatkozóan a saját források és kiadások külön mérlegelését kívánja meg. Az Európai Bizottság közleménye ezt a gondolatmenetet követi: a 4. fejezetben a kiadások hangsúlyozásával megvizsgálja az új pénzügyi kereteket, míg az 5. fejezet a finanszírozási rendszerrel kapcsolatos gondolatokat tartalmazza.

5.4 Jelen vélemény a költségek vizsgálatát helyezi középpontba, mivel az EGSZB vissza fog térni a saját források kérdésére, amint az Európai Bizottság benyújtja az ebben a témában készült jelentését a Tanács elé.

5.5 Jelenleg azonban, az EGSZB hasznosnak véli kifejtetni véleményét a következő két témában:

- a közösségi adó szintjének meghatározása (amelyet közvetlenül az EU polgárai fizetnek a közösségi költségvetésnek) mindenképpen pozitív és érdekes javaslat. Mindazonáltal, nagyon óvatosan kell alkalmazni az Európa ellenes hatások elkerülése érdekében;
- kívánatosnak tűnik, a hozzájárulások egy igazságosabb alapon nyugvó rendszerének a kialakítása. A járulékok és haszon közötti kapcsolat egyszerű vizsgálata megmutatja, hogy a közösségi járulérendszer nem veszi figyelembe a tagállamokban az egy főre jutó jövedelmet, amely pedig jól jelzi az adott ország polgárainak anyagi helyzetét.

5.5.1 Másrészt, az EGSZB-nek komoly fenntartásai vannak az általánosított módosító mechanizmusokkal kapcsolatban, amelyek csak a „tisztességes bevallás” elvét intézményesítenék. Ez, a gazdag és kevésbé jómódú országok közötti szolidaritás elfogadhatatlan formáját képezi. Egy 1998-as beszámolóban az Európai Bizottság megkísérelte szimulálni egy ilyen mechanizmus jelentőségét. Kiderült, hogy 1996-ban, azt feltételezve, hogy az általános módosító rendszer öt ország vonatkozásában alkalmazásra került (UK, DE, NL, AT, SE; melyek a GDP 48,7 %-át adják), és feltételezve, hogy ezen országok nem vesznek részt a módosítás finanszírozásában, a teher az EU GDP-jének 48,9 %-át adó tíz másik ország között került volna

felosztásra. A legutóbbi bővítés, melynek során tíz, még alacsonyabb életszínvonalú ország csatlakozott, tovább rontotta volna ezt az igazságtalan helyzetet.

5.5.2 Mindenesetre, ha egy általános módosító mechanizmusra lenne szükség, az EGSZB úgy véli, hogy az egyenlőtlenségek korrigálása során nem kellene figyelembe venni a szerkezeti intervenció részeként felmerült költségeket, mivel ezek kifejezett célja az újraelosztás.

5.5.3 Az EGSZB azon a nézőpontra van, hogy – az általános módosító rendszer bevezetésének lehetőségét is figyelembe véve – a költségvetési mérleg kiszámítását kizárólag a működési kiadásokra kellene alapozni, ahogyan azt már 1999-ben, Berlinben is javasolták. Ezáltal elkerülhetőek lennének az Unió adminisztrációs kiadásainak és a közösségi politikák költségeinek felszámításával kapcsolatos torz hatások azokra az országokra nézve, ahol ezeket az összegeket valóban elköltötték. Ez jobban illeszkedne továbbá a „közvetlen költségvetési” módszerhez, ahol is (a) az adminisztrációs kiadások azokhoz a működési költségekhez kapcsolódnak, amelyekben felmerülnek, illetve (b) az adminisztrációs kiadási alapok a kategóriák között fel vannak osztva.

5.6 Ezen túlmenően, a közvetlen adózás vonatkozásában, az EGSZB megismétli javaslatát, amelyet „az elektronikus úthasználati díjszedő rendszerek széles körben történő bevezetéséről és együttműködtethetőségéről a Közösségben” tárgyban készített véleményében kifejtett⁽¹⁾, az európai infrastrukturális és közlekedési alap létrehozására vonatkozóan, melynek finanszírozása a járművek által fogyasztott minden egyes liter üzemanyag után fizetendő egy euró cent összegű adóból lenne megoldható.

5.7 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság javaslatával, a pénzügyi költségvetési időszak és az európai uniós intézmények (Európai Parlament és Európai Bizottság) hivatali időszakainak összhangba hozásáról.

5.7.1 Az EGSZB üdvözlöi, hogy a pénzügyi kilátások belekeleltek az alkotmányba. Ez nagyobb stabilitást fog kölcsönözni az EU költségvetési keretének.

5.7.2 Mindazonáltal, az EGSZB sajnálja, hogy az Európai Tanácsnak nem sikerült az Európai Konvent által elért előrehaladást gyakorlatba átültetnie, mely által a pénzügyi perspektívák középtávon minősített többséggel kerültek volna elfogadásra. Valójában, az Európai Tanács inkább az egyhangú döntés szabályát kívánta megtartani, jöhet meghagyta a lehetőségét a minősített többségre való áttérésnek, azzal a feltétellel, hogy az erre vonatkozó döntést az Európai Tanácsnak egyhangúlag kell meghoznia. Valójában az EGSZB attól tart, hogy az egyhangú döntés szabályának megtartása az Uniót komoly alkotmányi válságnak teszi ki, illetve, hogy az Unió politikai törekvéseit vissza fogja vetni.

⁽¹⁾ Az Európai Unió finanszírozása: az Európai Bizottság beszámolója a saját forrás rendszer működéséről.

5.8 Az EGSZB támogatja a javaslatot, hogy az Európai Parlament legyen a közösségi költségvetésért felelős legfontosabb szerv, abban az értelemben, hogy az Európai Parlament viselje a felelősséget a költségvetés egészéért (kötelező illetve nem kötelező részek).

5.9 Az EGSZB szintén fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy a lisszaboni stratégia által létrehozott egyértelmű kihívások és feltételezett szükséges stratégiák ellenére, nem úgy tűnik, hogy az Európai Bizottság szövege meghatározott intézkedéseket javasolna, amelyek gazdasági fejlődést elősegítő kezdeményezéseket hívnának életre az EU-ban. A szövegben felvetett egyetlen határozott elképzelés, hogy hozzanak létre egy speciális alapot a növekedés támogatására (IV. A pénzügyi keret: C. Rugal-

masság). Azonban az alapra előirányzott pénzforrások teljeséggel elégtelennek tekinthetők. A lisszaboni stratégia alkalmazásának alapját egy átlagosan évi 3 %-os gazdasági növekedés képezte, míg az elkövetkező évekre az előrejelzések mindössze 2,3 %-ot jósolnak a 27 tagállam vonatkozásában. Ezen túlmenően, a 2000 óta érzékelhető erőtlén gazdasági növekedés nem teszi lehetővé ennek a „gazdasági növekedési deficitnek” a pótlását.

5.10 Ebből következően, a lisszaboni stratégia sikerének és előmozdításának alapvető feltételeként szükséges az összegek áttekintése és felfelé módosítása, amely összességében azt jelenti, hogy a képzésbe és kutatásba történő befektetésre kell átállítani a rendszerünket.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „A nők szervezeteinek mint nem-állami szereplőknek a szerepe a Cotonou-i Egyezmény keretében”

(2005/C 74/08)

2003. július 17-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy döntött, hogy a Működési Szabályzat 2. cikke, 29. bekezdésének rendelkezései értelmében, véleményt dolgoz ki a következő témával kapcsolatban: „A nők szervezeteinek mint nem-állami szereplőknek a szerepe a Cotonou-i Egyezmény keretében”

A „Külkapcsolatok” szekció, melynek feladata az EGSZB munkáinak előkészítése e témában, 2004. július 7-én, S. FLORIO előadó által kidolgozott tervezet alapján elfogadta véleményét.

A 2004. szeptember 15-i, 411. plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 115 igen szavazattal, 8.nem szavazattal és 8 tartózkodással a véleményt elfogadta.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak lehetősége nyílt az EU együttműködési politikáját figyelemmel kíséreni, ami az Európai Unió politikai tevékenységét illeti a fejlődő országokban, különösképpen pedig az AKCS (ACP) országaiban. A fejlődés egyre inkább a részvételi megközelítés irányába tart, azaz megkísérlik felismerni a nem-állami gazdasági szereplők (NÁSZ) szerepét és bevonni őket e politikák meghatározásába és megvalósításába: az intézmények és a NÁSZ ily módon kiegészítő szerepet játszanak azon tevékenységek keretén belül, melyek célja a fejlődést elősegítő programok hatásának erősítése.

A Cotonou-i Egyezmény volt az egyetlen olyan eset, amikor ezt a részvételt intézményesítették, mivel abban a kormányoktól megkövetelik, hogy a nemzeti fejlesztési stratégiák kialakításának különböző szakaszaiban teljes mértékben bevonják a nem-állami gazdasági szereplőket.

1.2 Tisztában lévén ezen irányzatokkal, illetve a ténnyel, hogy a Bizottság már kifejtette véleményét egy előző véleményben „Az európai civil társadalom szerepe az európai fejlesztési politikában” témáról (REX 097/2003), fontosnak tűnik számunkra, hogy részletesebben is foglalkozzunk a nők részvételével, illetve alapvető és sajátos hozzájárulásukkal a fejlesztési politikák meghatározásában és megvalósításában a Cotonou-i megállapodásokban részt vevő AKCS országokban; továbbá fontos kiemelni, hogy szerepük igen fontos lehet, és hogy értékelnünk is kell szerepüket a Cotonou-i Egyezményen, illetve a fejlesztési politikák egészén belül.

1.3 A szervezett civil társadalmat képviselő EU-s szervként, a Bizottság különben már a múltban is megerősítette, „menyire fontos a nőknek, mint a fejlődés előterében álló aktív gazdasági szereplőknek a szerepe és (felhívta a figyelmet) annak szükségességére, hogy elősegítsük szervezeteiket, és hogy egyenlő részvételt biztosítsunk számukra a konzultációs és döntéshozó szervekben” (vélemény a „Zöld könyv az Európai Unió és az AKCS országok közötti kapcsolatokról a 21. század hajnalán, kihívások és lehetőségek egy új partneri együttműködéshez” témáról, előadó MALOSSE, EXT 152/1997).

A nem-állami gazdasági szereplők tényleges részvétele a döntési folyamatokban általában, közülük is a „női” gazdasági szereplőké pedig különösen nagyon messze van attól, hogy valószínűségi váljék.

2. Általános megjegyzések

2.1 A Világbank legutóbbi jelentésében (Jelentés a világ fejlődéséről, 2004) elismeri, hogy a világpiac már a gazdasági, társadalmi és foglalkoztatási fejlődést se képes biztosítani, különösen pedig arra képtelen, hogy elhárítsa azokat az akadályokat, melyek az egész világon minden országot, északról délre, megakadályoznak az egyenletes és fenntartható növekedésben. 2002-ben a világ népessége ötharminc lakosra jutó jövedelme 1 200 dollárnál alacsonyabb volt, a világ fennmaradó népességének fejenkénti több, mint 26 000 dollár átlagjövedelmével szemben, akiknek túlnyomó többsége a leggazdagabb országokban él.

2.2 Mind a mai napig nem létezik egyetlen olyan nemzetközi intézmény sem (FMI, BM, OMC, OIT, stb.), amely demokratikus szabályozó hatóságként tudna az egész világ szintjén működni, de arra sem képesek e szervezetek, hogy egyedül szorítsák korlátok közé az országok közötti és a társadalmi rétegek közötti fejlődési egyenlőtlenségeket.

2.3 Ráadásul, különösen, amikor az országok többsége egy gyenge gazdasági fejlődési időszakon megy át, a fejlődő országok kénytelenek a nemzetközi szervek által javasolt vagy kikényszerített struktúra-átalakító gazdaságpolitikát folytatni, amely nehezen felvállalható intézkedéseket hoz és elsősorban a lakosság szegény rétegeit érinti. Északról délre, mindenütt, ahol nem alakult ki megfelelő szociális védelmi politika, a strukturális változások a szegénység, a szűkölködés és a bizonytalanság növekedését vonták maguk után a lakosság legszegényebb rétegeiben.

2.4 A legutóbbi években a formális világgazdaság és az informális helyi gazdaság közötti szakadék tovább mélyült. Azoknak a személyeknek, akik az informális gazdasági szektorból élnek, semmiféle jogaik nincsenek, és egyáltalán nem részesülnek országuk gazdasági növekedéséből, pedig hatékonyan hozzájárulnak e növekedéshez.

2.5 A nők alkotják a lakosság e szegmensének legnagyobb részét, és ezért ők szenvednek leginkább ettől a helyzettől. Nem csupán a fejlődő országokban nem jutnak a javakhoz és a szolgáltatásokhoz hozzá a szegényebb rétegek asszonyai, hanem ezen túlmenően gyakran áldozatai emberi, társadalmi és gazdasági jogaik súlyos megsértésének is.

2.6 A szegénység, a munkanélküliség és az alulfoglalkoztatottság legfőképpen a nőket érintik.

2.7 Az Egyesült Nemzetek Ügynökségei és Bizottságai által szervezett különféle konferenciák eredménye nagyszámú – a nők érdekében hozott politikai döntésekre, projektekre és tevékenységekre vonatkozó – javaslat. A legutóbb két kulcsfontosságú dokumentumot hagytak jóvá azon a konferencián, melyen az ezredév fejlesztési céljairól tárgyaltak. Ebben a két dokumentumban a legfőbb megvitatott témák közé tartoznak a nőknek azon jogai, hogy a döntéshozatalhoz egyenlő módon és teljes mértékben hozzájuthassanak, illetve abban részt vehes-

senek, valamint a betegségek megelőzése és az egészség megőrzése.

3. Az európai intézmények és az esélyegyenlőség általános érvényesítésének elvét (*mainstreaming*) integráló politika

3.1 A Szerződés 3. cikkelye arról rendelkezik, hogy az EU minden tevékenysége során, beleértve a fejlődést elősegítő együttműködést is, igyekeznie kell a nők és férfiak közötti egyenlőtlenségeket kiküszöbölni, illetve elősegíteni közöttük az egyenlőséget.

3.2 Az EU és tagállamai aláírták a Pekingi Nyilatkozatot és Akciótervet, melyet a Nők negyedik világkonferenciáján fogadtak el (Peking 1995.), amely valóságos stratégiát dolgozott ki arra, hogy kiküszöböljék a nemek közötti egyenlőség összes akadályát és jóváhagyta az esélyegyenlőség általános érvényesítése elvének (*mainstreaming*) az integrálását. A nemeknek – fejlesztésben való együttműködése során kialakítandó – egyenlőségéről szóló kérdések bevonására vonatkozó rendeletet hagytak jóvá, amely egyes folyamánya a Közösségnek, – a Pekingi platform jóváhagyásával történő –, elköteleződésének.

3.3 Ezt a szöveget, mely 2003. decemberében vesztette érvényét, egy új szabállyal helyettesítették a 2004-2006-os időszakra vonatkozóan, amely lényegében megerősíti és jóváhagyja a korábbi célokat, azaz az esélyegyenlőség általános érvényesítése (*mainstreaming*) integrálásának az ösztönzését, de kiegészíti még a specifikusan a nők érdekeit szolgáló intézkedésekkel, mivel a nemek közötti egyenlőség elősegítése fontos szerepet játszik a szegénység csökkentésében is. A dokumentum ezen kívül megerősíti, hogy támogatni kell az állami és magán tevékenységeket azon fejlődő országokban, melyekben a cél a nemek közötti egyenlőség elősegítése.

3.4 Az Európai Parlament és a Tanács a „Nemek egyenlőségének elősegítése a fejlesztési együttműködések során” témájú rendelete úgy tekinthető, mint fontos referenciapont az együttműködési politikák számára. A tevékenységek prioritást élvező és figyelemre méltó szektorai a következők: a forrásoknak és a szolgáltatásoknak az ellenőrzése a nők érdekében, különösen az oktatás, a foglalkoztatás, valamint a döntéshozatalban való részvétel terén. A dokumentum célként tűzi ki a nem és kor szerint bontott statisztikák kidolgozását, hogy ezáltal új beavatkozási, elemzési, hatásvizsgálati módszereket alakíthassunk ki és terjeszthessünk el.

4. Cotonou: részvételi megközelítés és az esélyegyenlőség általános érvényesítésének elve (*mainstreaming*)

4.1 A Cotonou-i Egyezmény, melyet 2000. június 23-án írtak alá az AKCS országokkal, döntő fordulatot jelentett az Európai Unió kereskedelmi és fejlesztési politikájában. Most először garantálták a nem-állami gazdasági szereplőknek (NÁSZ) a **nemzeti fejlesztési stratégiák** kidolgozásában való részvételét, illetve, hogy elismerik az állami intézmények szerepét kiegészítő szerepüket. A következő gazdasági szereplőket nevezzük NÁSZ-nak: a magánszektort, a gazdasági és társadalmi partnereket, beleértve a szakszervezeteket, valamint a civil társadalmat annak minden formájában a nemzeti jellegtől függően.

4.2 Az Egyezményben leszögeztek, hogy a nem-állami gazdasági szereplőket megismertetik azokkal a konzultációkkal, illetve bevonják ezeket őket, melyek az együttműködési politikákkal és stratégiákkal, az együttműködés prioritásaival, – különös tekintettel az őket érintő területeken vagy, amelyek közvetlenül érintik őket –, valamint a politikai párbeszéddel kapcsolatosak. Az Egyezményben továbbá leszögeztek, hogy pénzügyi forrásokhoz juthatnak, ezáltal támogatván a helyi fejlesztési folyamatokat; hogy bevonják őket az őket érintő területeken a meglévő projektek és programok megvalósításába; és végül, hogy támogatást nyújtanak nekik azon képességeik megszilárdítása érdekében, melyekkel növelhetik szakmai hozzáértésüket, különösen, ami a konzultációs mechanizmusok megszervezésével, képviselésével és megvalósításával kapcsolatosak, beleértve az eszmecseréket és a párbeszédet is, aminek a célja a stratégiai szövetségek kialakításának elősegítése.

4.3 Az egyezmény kihangsúlyozza az EU politikájának megfelelően, hogy kapcsolat áll fenn a politikai, kereskedelmi és fejlesztési szempontok között. A partneri együttműködés valóban öt egymástól független pillérre támaszkodik: egy globális politikai dimenzióra, a részvételi megközelítés elősegítésére, a szegénység csökkentésének célkitűzésére, a gazdasági és kereskedelmi együttműködés új keretének a kidolgozására, illetve a pénzügyi együttműködés reformjára.

4.4 A szövegben továbbá azt is rögzítették, hogy a fejlesztési stratégiáknak rendszeresen figyelembe kellene vennie az esélyegyenlőség általános érvényesítése elvét (*mainstreaming*), amelyek az egyezményben a három átfogó jellegű téma egyikét alkotják. (8 és 31. cikk).

4.5 A Cotonou-i Egyezmény intézményesíti az EGSZB azon szerepét, hogy ő legyen az AKCS országok gazdasági és társadalmi csoportjainak fő tárgyalófele. Szándékosan ruhazza rá a civil társadalom szervezeteivel való konzultációk feladatát.

5. Az egyesületek, nem kormányzati szervezetek (ONG-k) és a nők szervezeteinek részvétele

5.1 Az EU-n belüli irányzatokkal számolva a részvételt és az esélyegyenlőség általános érvényesítése elvét (*mainstreaming*) illetően, valamint az EGSZB-nek az egyezményben lefektetett funkcióját illetően, szükségesnek látszik részletesebben is megvizsgálni a nők sajátos szerepét, valamint részvételüket a civil párbeszédben a Cotonou-i Egyezmény keretén belül.

5.2 Tekintettel a különböző régiókhöz tartozó érdekelt országok nagy számára, az AKCS országokban a nőket természetesen nem tekinthetjük homogén csoportnak. A régiók szerinti eltérések, ami a kulturális környezetet, a gazdasági és társadalmi kategóriákat, a jövedelmek szintjét és a vidéki vagy városi környezetet illeti, igen jelentősek. Mivel azonban kénytelenek vagyunk bizonyos általánosításokat tenni, fontos megértenünk, milyen módon lehet őket ténylegesen is bevonni a Cotonou-i megállapodások által elindított részvételi folyamatokba.

5.3 A legelső nehézség abban áll, hogy az „Útmutató a nem állami szereplők bevonásának elveiről és helyes gyakorlatáról a fejlődésről szóló konzultáció és párbeszéd terén” című szöveg a nemi kérdéseket csak futólag említi, valamint hogy a „A Cotonou-i Egyezménynek a nem állami résztvevők programalkotásában játszott szerepéről szóló rendelkezéseinek előzetes kiértékelése” (2004. 01. 23.) dokumentum nem tartalmaz sem minőségi, sem mennyiségi adatokat a nők szerepéről.

5.4 A különböző fórumokon és regionális szemináriumokon alapuló tapasztalatokból kiderül, hogy az egyesületeknek, nem kormányzati szervezeteknek és a nők szervezeteinek részvétele a nemzeti stratégiák meghatározási folyamatában igen korlátozott az esetek többségében.

5.5 Szakadék húzódik az Egyezményben megnyilvánuló és deklarált szándékok, és azok megvalósítása között. A nők részvételét megkönnyítő tevékenységek és rendelkezések, úgy tűnik, szintén nem túl számosak.

5.6 Ott, ahol már általánosságban is nehéz a civil társadalommal kialakítani és megszervezni egy párbeszédet, minden bizonnyal még több nehézségbe ütközne a nőknek nagyobb teret adni e téren. Ezenkívül az egyezmény részvételre vonatkozó rendelkezéseinek megvalósítása még folyamatban van, és része van benne az Európai Bizottságnak – amelynek szerepét potenciálisan alapvetőnek –; a kormányok támogatásának; valamint maguknak a NÁSZ-oknak, akiknek lehetőségei, hozzáértése és szervezetsége régióként változik.

5.7 A részvételi megközelítés megvalósításának útjába álló akadályok általában is számosak és különfélék. Ahogyan az EGSZB kihangsúlyozta egy előző véleményében (!), a következő szempontokat lehet kiemelni:

- a nem tagországok nemzeti kormányainak többsége erősen ellenáll annak, hogy párbeszédet folytasson a nem-állami gazdasági szereplőkkel;
- még ha van is arra valós lehetőség, hogy a NÁSZ-ok befolyást gyakoroljanak a fejlesztési programok és stratégiák meghatározására, ezek minimálisak;
- ezeket az országokat a rendkívül erős adminisztratív központosítás jellemzi, ami általában sem könnyíti meg a NÁSZ-ok részvételét, marginalizálja a külterületeket, különösen a vidéket, melyek rendszerint amúgy is a legnehezebben elérhetőek és gyakran a legszegényebbek;
- nem léteznek a NÁSZ-ok valóságos részvételére vonatkozó pontos szabályok és normák. A nem-tagországokban a civil társadalom legtöbbször nem eléggé szervezett. Gyakran a legnagyobb probléma abban áll, hogy még ki kell bontakoztatni a folyamatban résztvevő gazdasági szereplőkben rejlő lehetőségeket;
- a pénzügyi támogatáshoz való hozzájárulás, ami közvetlenül kapcsolódik az információkhoz való hozzájárulás és terjesztésük kérdéséhez. A nem-tagországokban a NÁSZ-ok gyakran panaszkodnak, hogy nincsenek információkat terjesztő rendszerek. A pénzügyi támogatáshoz jutás eljárásai legtöbbször túl fászsztóak és túl bonyolultak, ahogyan a NÁSZ-ok hangsúlyozták.

(!) A civil társadalom szerepe az európai fejlődési politikában (REX 097/2003)

5.8 Mivel a nők részvételéről van szó, ezeket az akadályokat nem csak a gazdasági-szociális, kulturális és vallási okokkal összefüggő objektív feltételek súlyosbítják, hanem az a tény is, hogy számos kormány számára ismeretlenek az alapvető jogok általában is, különösen pedig a nők jogai.

5.9 Ebben az összefüggésben a Cotonou-i Egyezményben foglaltak szerint az emberi jogoknak, a demokratikus elveknek és a jogállam elvének a tiszteletben tartása a partneri együttműködés lényeges elemei, és úgy rendelkezik, hogy súlyos jogsértés esetén intézkedéseket kell hozni, és a jogsértésre felhívni a másik fél figyelmét. Azonban, ahogyan az EGSZB jelezte az egyik jelentésében (partneri együttműködési megállapodás ACP-UE, 521/2002, előadó: Baeza SAN JUAN), kívánatos lett volna pontosabb kritériumok meghatározása ezen elvek betartására vonatkozólag.

6. A nők részvétele a fejlesztési folyamatokban és a beavatkozás elsőbbséget élvező területei

6.1 A civil társadalomból érkező nők részvétele valójában szorosan kapcsolódik ahhoz a szerephez, amelyet a döntési folyamatban és a fejlesztési folyamat egészében játszanak. Ebben az összefüggésben hasznos lehetne elmélyíteni az erről való elmélkedést.

6.2 A nők, nem elhanyagolható módon, hozzájárulhatnak a fejlesztési folyamathoz, ugyanakkor hasznat is kellene húzniuk a fejlődés által nyújtott előnyökből és lehetőségekből.

6.3 A nők, a fejlődő országokban, különösen pedig az AKCS országokban, a társadalom gyenge láncszemét alkotják, ők azok, akiket leginkább súlyt a szegénység és a szűkösség, mivel nem jutnak hozzá és nem ellenőrzik a forrásokat, pedig ezek tehetnék lehetővé, hogy javíthassanak életkörülményeiken, illetve hogy e nők hozzájárulhassanak országuk gazdasági fejlődéséhez.

6.4 Ezért elkerülhetetlennek tűnik, hogy a nők is hozzájuthassanak a forrásokhoz, illetve ellenőrizhessék azokat, ha valóban küzdeni akarunk a szegénység ellen, és ha be akarjuk indítani a fenntartható fejlődés folyamatát.

Ezen túlmenően, azok a gazdasági tevékenységek, melyekben a nők részt vesznek, legtöbbször az informális szektorban található, amely szektor a legérzékenyebb a strukturális átalakítás makrogazdasági politikájára

6.5 A „Fejlesztési célok a következő ezredévben” ellenére, amely célokhoz az Európai Unió is csatlakozott, és amely 2015-ig feléje kívánja csökkenteni a nyomorban élő emberek számát, félő, hogy a két tárgyaló fél csupán a makrogazdasági és politikai szempontok kérdéseire koncentrálnak majd, és nem veszi tekintetbe a tágabb célkitűzéseket, valamint a meghozandó intézkedéseknek a hatását a lakosság különböző rétegeire. Szükség van arra is, hogy támogassuk az Európai Bizottságnak arra irányuló tevékenységét, hogy ezen megállapodások hatását felmérő eszközöket hozzon létre.

6.6 Az Egyesült Nemzetek, a FAO és más nemzetközi szervezetek különböző dokumentumaiban kiemelt témák közül, leegyszerűsítve, a következő területek említhetők, melyeken a

beavatkozás elsőbbséget élvez (természetesen ez a lista nem teljes):

– Oktatás és képzés

Bizonyított tény, hogy az oktatás és a szakmai képzés elősegítése nem csupán az emberek életének javulásához járul hozzá, hanem az érintett közösségre is pozitív hatással van. Az oktatás és a gazdaság, illetve a társadalom egyéb szektorai közötti kapcsolatot, valamint hatását az (iskolázott) nők szerepére több tanulmány, kutatás és statisztika igazolja. Nagyon fontos elősegíteni az oktatást és a szakképzést a fejlődő országok vidéki területein és legszegényebb vidékein, illetve biztosítani, hogy ahhoz mind a nők, mind a férfiak ingyenesen juthassanak hozzá. A világon az iskolaköteles korú lányok 24 %-a még mindig nem jár általános iskolába (szemben a fiúk 16 %-ával). A fejlődő országokban a férfiak legalább 61 %-ának van alapfokú iskolai végzettsége, szemben a nők 41 %-ával.

– A forrásokhoz való hozzájutás

A pénzügyi forrásokhoz való hozzájutásnak, – különösen annak, hogy megkönnyítsék a nők számára a bankhitelekhez, mikro-hitelekhez, takarékbetétekhez és biztosítási szolgáltatásokhoz való hozzájutást –, a beavatkozások között elsőbbséget kell adni. Információkat nyújtani ezekről a szolgáltatásokról képezheti a cselekvés egyik eszközét. Az ENSZ keretén belül egy sor javaslatot nyújtottak be, elsősorban a nőknek a pénzügyi forrásokhoz való hozzájutásának javításáról. Számot vetve a világgazdaság és világpiac gyors változásaival, minden, a fejlesztésre szánt forrásokra vonatkozó, szempontot a nők szempontjából kellene elemezni. A gazdasági erőforrásokhoz, a javakhoz és közszolgáltatásokhoz, valamint a földtulajdonhoz való hozzájutással és ezek ellenőrzésével kapcsolatos különbségek a nők és a férfiak között megfosztották a nőket azon alapvető jogaiktól és gazdasági lehetőségeiktől, hogy joguk és lehetőségük legyen önálló módon hangjukat hallatni a politikai és döntéshozatali folyamatokban.

– A foglalkoztatást elősegítő politikák

Annak ellenére, hogy történt haladás e téren, mégsem lehet az AKCS országaiban esélyegyenlőségről beszélni, ami a nőknek a formális és egyenlően elosztott munka piacához való hozzájutását illeti. A fejlődő országokban az informális szektor jelenti a jövedelmek és foglalkozások elsődleges forrását. Számos AKCS országban a nők voltak a munkahelycsökkentések legfőbb áldozatai, és nem ritka, hogy munkanélküliekké váltak, vagy hogy olyan szociális szempontból nem védett, informális és átmeneti foglalkozásokat találtak, ahol a keresetük gyakran még arra sem elég, hogy fenntarthassák magukat belőle. A legtöbb férfi és nő számára az a lehetőség, hogy mikrohitelek bizonyos formáihoz hozzájussanak, hogy ezzel hozzájárulhassanak nők által vezetett mikrovállalkozások fejlődéséhez, valamint hogy földtulajdonossá váljanak, alapvető jelentőséggel bír ahhoz, hogy méltó életet élhessenek, ennek ellenére a FAO szerint ezt a jogot azonban gyakorlatilag elvitatják a nőktől számos fejlődő országban. Öt afrikai ország hitel-rendszerének a vizsgálatából kiderül, hogy a nők a kisföldtulajdonosok számára nyújtott hiteleknek csupán 10 %-át kapják, míg a férfiak a fennmaradó 90 %-át.

– A nők és az egészség

A reprodukív egészség és általában a nőknek az egészséghez való joga még számos fejlődő országban ismeretlen fogalmak, aminek katasztrofális következményei vannak nem csupán a nők számára, akiknek az élete forog veszélyben, hanem általában az egész társadalom számára. Ahhoz, hogy legalább szimbolikusan illusztráljuk, mennyire kritikus a helyzet, elég utalni a HIV/AIDS megelőzésének és gyógyításának nehézségeire, valamint a betegség elterjedésének hatására számos ország gazdasági és társadalmi rendszerére, különösen Afrikának a Szaharától délre eső területein.

A férfiak és nők közötti nemi és biológia különbségek megmutatkoznak az egészségügyi és az orvosi ellátás területén is. A nőkre ruházott szerepek nem felelnek meg az orvosi ellátásra és gyógyszerek iránti jogos igényeiknek, de e szerepek nem foglalják magukban a társadalomban rájuk háruló felelősséget sem. A nők különböző szükségleteit egyáltalán nem veszik tekintetbe, ami egész életük folyására negatív hatással van. A helyzet még felháborítóbb ott, ahol a szocio-kulturális környezet igazolást próbál találni a fizikai, pszichológiai és szexuális visszaélésekre.

– Harc a nőekkel szemben elkövetett erőszak minden formája ellen

A nőekkel szemben elkövetett erőszak elleni harc továbbra is az egyik legnehezebb dolog. E jelenség elterjedtségét nehéz számokban kifejezni. Elég, ha az otthon elkövetett erőszak problémájára gondolunk, amit még a nyugati társadalmakban sem könnyű feltárni, a nemi szervek megcsönkítésára, illetve az emberkereskedelemre. Ez utóbbi jelenség, melynek különösképpen ki vannak téve mind a nők, mind a gyerekek, szemmel láthatólag egyre terjed. Az áldozatok, akik sokszor rendkívül fiatalok, szexuális rabszolgák vagy egyéb módokon kényszerítik őket kényszermunkákra. Azok a nők, akik háborúk és konfliktusok sújtotta országokban élnek, különösképpen ki vannak téve az emberi jogok mindenfajta megsértésének.

7. Javaslatok

7.1 Szükséges világosabban és erőteljesebben megfogalmazni azokat a célokat, melyek a nők támogatására hívatottak, valamint a meghozandó rendelkezéseket, amennyiben az Európai Unió valóban pozitív módon szeretné befolyásolni a nők és a szegények életkörülményeit. Pontosabban fogalmazva, nagyon kell ügyelnünk a struktúra átalakító politikáknál, mivel azok hatásai büntették a nőket és általában a lakosság leghátrányosabb helyzetű rétegeit. Az ezekből a politikákból származó előnyöknek e társadalmi rétegek számára is nyilvánvalóknak kellene lenniük.

7.2 Ebben az összefüggésben szükségesnek látszik, hogy az EU-nak a nem tagországokkal, elsősorban az AKCS országaival, kötött kereskedelmi egyezményeit kiértékeljük, beleértve azokat a sajátos elemzéseket is, melyek az egyezmények hatására vonatkoznak a lakosság leggyengébb rétegeit, illetve az esélyegyenlőség általános érvényesítése elvét (*mainstreaming*) illetően.

7.3 Fontosak az olyan egyesületek és nem kormányzati szervezetek, – melyek a férfiak és nők közötti egyenlőségért, illetve

azért dolgoznak, hogy a nők nagyobb felelősséget vállaljanak –, támogatására szolgáló beruházások, mert ezek révén egészében javítani lehet a gazdasági, társadalmi és politikai feltételeken a fejlődő országokban és meg lehet szilárdítani a fenntartható fejlődéssel összeegyeztethető társadalmi és gazdasági növekedést.

7.4 Az előzőeket tekintetbe véve, a cél nem csupán abban áll, hogy a nőket egyszerűen jobban integráljuk a civil társadalomba, hanem hogy megteremtsük valódi részvételük, értékelésük és támogatásuk alapfeltételeit, annak érdekében, hogy a férfiakkal egyenlő feltételekből ők is hasznot húzhasanak az ország fejlődése érdekében. A nők szerepének felerősítése a részvételi folyamatban igenis meghatározó tényező a döntéshozói hatalomhoz jutásban.

7.5 A legfontosabb alapfeltétel ezért az, hogy a nőknek is ugyanakkora esélyük legyen a tanuláshoz és a szakképzéshez való hozzáféréshez. Ezt figyelembe véve fontos támogatni minden olyan programot, amelynek célja ennek megvalósítása – akár az alapvető írás-olvasástól kezdve a számítógép-használatig és a női szervezetek hálózatának szervezéséig – mivel ez a nők nemzeti fejlődésben játszott szerepe előmozdításának kulcsfontosságú pillére.

7.6 Az Európai Bizottság által célként kitűzött decentralizáló folyamat keretében a delegációknak a – nem-állami gazdasági szereplők részvételére vonatkozó jó gyakorlatokról és elvekről szóló irányvonalában rögzített – szerepe (2002. 02.24.) igen lényeges. Ezek a delegációk nagy rugalmassággal rendelkeznek, ami a legmegfelelőbb eszközök kiválasztását illeti, nekik kell szorgalmazniuk és ellenőrizniük a nem-állami gazdasági szereplőknek a lehető legszélesebb körű részvételét. Habár az irányvonalak nem tartalmaznak különleges javaslatokat a nők egyesületeinek részvételével és szerepével kapcsolatban, az EGSZB mégis úgy véli, hogy a delegációknak nagy befolyással kellene rendelkezniük, hogy ezáltal megkönnyítsék a civil párbeszédbe való bevonásukat, hogy hálózatokat hozzanak létre, és hogy megfogalmazzanak egy a kifejezetten a nők képességeinek megerősítését szolgáló stratégiát.

A delegációkra különleges felelősség hárul a nemi dimenzió bevonásának elősegítését illetően, és az Európai Unió legalább egy képviselőjét is különleges képzésben kellene részesíteni a nemekkel összefüggő kérdésekkel kapcsolatban.

7.7 Nagy figyelmet kell szentelni a nők egyesületei jelenlegi helyzetének és jellemzőinek, mivel a megfelelő információk sokszor hiányoznak róluk.

Az EGSZB a maga részéről hozzájárulhatna azon európai egyesületek és szervezetek beazonosításában, amelyek az AKCS országokban a nők részvételét támogatják.

7.8 Az országokra lebontott stratégiát tartalmazó dokumentumoknak kifejezetten tartalmazniuk kellene a nőknek a stratégiák kidolgozásában való részvételét, valamint azokat a pozitív tevékenységeket és rendelkezéseket, melyek a nők egyesületi tevékenységét hívatottak kialakítani. Véleményünk szerint az Európai Bizottság bizonyos befolyást gyakorolhatna ebben a tekintetben.

Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy hozzon létre külön pénzügyi keretet az AKCS országokban élő nők civil társadalmi szervezetei számára.

7.9 Általánosabban szólva, fontos volna létrehozni a nők egyesületei számára preferenciális információs csatornákat a nem-állami gazdasági szereplők választhatóságának kritériumairól, illetve a pénzügyi forrásokhoz való hozzájárásról.

7.10 A Cotonou-i megállapodások keretén belül hasznos eszköz volna ezen megállapodások megvalósítása érdekében az olyan képzési tanfolyamok létrehozása, melyek célja a nők helyi egyesületein és szervezetein belül folyó tevékenységek ösztönzése.

7.11 Az EGSZB szeretne olyan szemináriumokat is ösztönözni, melyek lehetővé teszik az AKCS országokban a nők

státuszával és részvételével összefüggő kérdések meghatározását, illetve elmélyítését.

7.12 Ügyelni fog arra, hogy biztosítsa a nők delegációinak a szemináriumokon és találkozókra való egyenlő jogú részvételét, amelyeket az AKCS országokban élő nőkkel és egyesületeikkel, illetve általában a nem-tagországokkal együtt fog megszervezni.

7.13 Az EGSZB elvállalta, hogy még 2005. első szemesztere előtt konferenciát rendez az AKCS országokban élő nők és civil társadalmi egyesületeik részvételével, melynek az lesz a célja, hogy felértékelje a nők szerepét a döntéshozatalban, beazonosítsa az akadályokat és meghatározza a stratégiákat, és ennek során a nők állásfoglalásaira fog támaszkodni, mivel ők a fejlesztési folyamatok elsődleges gazdasági szereplői.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témához: „7. Kutatási Keretprogram: Kutatási igény a demográfiai változás keretében – időskori életminőség és technológiai igény”

(2005/C 74/09)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. január 29-én úgy döntött, hogy a Működési Szabályzat 29. cikkének 2. bekezdése értelmében véleményt dolgoz ki az alábbi témáról: „A 7. Kutatási Keretprogramhoz: Kutatási igény a demográfiai változás keretében – időskori életminőség és technológiai igény”

A munkák előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2004. július 14-én fogadta el véleményét. Az előadó HEINISCH asszony volt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. szeptember 15-én tartott, 411. plenáris ülésén 144 igen szavazattal, 1 szavazat ellenében és 2 tartózkodással a következő véleményt elfogadta.

1. Összefoglaló

Indoklás:

1.1 Az európai demográfiai változásokra és az idős emberek növekvő számának az életminőséggel kapcsolatos esélyekre és kockázatokra gyakorolt hatására való tekintettel a bizottság kérelmezi

- (a) a 7. Kutatási Keretprogramba ehhez a témához egy vezérakció felvételét és
- (b) kísérő intézkedések megtételét, hogy a kellő időben elvégzendő politikai tervezéshez, döntéshez és cselekvéshez kellően alátámasztott döntési alapot teremtsenek mind európai, mind nemzeti szinten.

Az öregedés biológiai, pszichológiai, társadalmi, kulturális, technológiai, gazdasági és strukturális vonatkozásai szoros kapcsolatban állnak egymással. Ezen kívül, az emberek mindig egy adott fizikai és társadalmi környezetben öregednek meg. Európában ez a környezet széles körben változik a környezeti, kulturális és társadalomszerkezetei szempontokat illetően. Az előbb említett két tény – azaz az öregedési folyamat különböző dimenziói, illetőleg az, hogy a folyamat különböző feltételek mellett játszódik le – egyike sem tükröződik megfelelően a jelenlegi kutatási programokban. Azonban, tekintettel a népesség életkori szerkezetében beállt változásokra, csak az ilyen kiterjedt és hosszú távú kutatás szolgáltathat biztos alapot a társadalom számos érintett területén szükséges tervezéshez és döntéshozatalhoz, valamint a döntéshozatal minden egye rétege számára.

Az (a) ponttal kapcsolatban: Kutatási igény különösen az alábbi területeken áll fenn:

- Gazdaság- és pénzügypolitika (4.1)
- Munka és foglalkoztatás (4.2)
- Az idős emberek élete a valóságban (4.3)
- Társadalmi-térbeli környezet (4.4)
- Élethosszig tartó tanulás (4.5)
- Az egészség megőrzése és karbantartása (4.6)
- Új technológiák (4.7)
- A meglévő tudásállományok feldolgozása, összekapcsolása és kiegészítése (4.8).

Az öregedési folyamat sokdimenziós jellege, valamint a különféle kulturális, gazdasági és szerkezeti feltételek, amelyek között lezajlik, hosszú távú, sok tudományágat érintő és interdiszciplináris kutatást tesznek szükségessé.

A (b) ponttal kapcsolatban az alábbi kísérő intézkedések különösen fontosak az Európai Alkotmány 85. cikkelyének betartását biztosítandó, amely minden idősödő EU polgár számára garantálja a jogot, hogy méltóságban élhessen, és hogy polgárként aktívan részt vehessen a döntéshozatali eljárásban:

- nyílt koordinációs rendszer alkalmazása az Európa országokban élő idős emberek életminőség indikátorainak egységes osztályozása és egységes megközelítése érdekében, a tapasztalatcsere, az Európa-közi összehasonlítás és a kölcsönös tanulás megkönnyítésére; a szervezett civil társadalom képviselői és az Európai Bizottság illetékes főigazgatóságai közötti párbeszéd előmozdítására, valamint az idősödő társadalomra vonatkozó értékekről alkotott közös elképzelések kialakítására;
- egy közös megfigyelő állomás (Európai Observatórium) létrehozása az Európai Öregedésügyi Hivatal felállításának érdekében, és adatbank létrehozása a tudás összegyűjtésére, csoportosítására és továbbadására, a koordináció nyílt módszereinek tökéletesítésére, valamint a gyakorlati és politikai vonatkozású következtetések levonására;
- „demográfiai statisztika” kategória létrehozása az EGSZB-ben; és
- munkaértekezletek és konferenciák rendezése abból a célból, hogy növeljük a demográfiai változás ismertségét és annak ismeretét, hogy megelőző és kísérő intézkedések meghozatalára van szükség, erősítsük a tudatosságot, lehetőség szerint széles körben ismertessük a kutatási eredményeket és támogassuk a cserét a „rég” és az „új” tagállamok között.

Cél:

Egy átfogó tudásalap létrehozása:

- olyan politikák érdekében, amelyek megtartják, illetőleg ha kell, növelik a jelen vagy jövő idősebb generációinak életminőségét; valamint;

- Európa gazdasági fejlődésének és versenyképességének fokozása érdekében tekintettel a demográfiai változás okozta lehetőségekre.

2. Bevezetés

2.1 A népesség szerkezetének demográfiai változása a nagy történelmi sikerek egyike, egyúttal pedig korunk egyik időszerű kihívása. Még sohasem tudták teljes generációk ennyire joggal úgy, mint ma, azt remélni és elvárni, hogy egy sok évet felölelő életszakasként éljék meg az öregkort. Ez az újonnan létrejött életszakasz sokrétű, pozitív dolgok kialakulására ad lehetőséget, viszont egészen új egyéni és társadalmi feladatok is származnak belőle. A legtöbb európai országban sok idős ember rendelkezik elegendő jövedelemmel és a szükséges fizikai és megítélőképességgel ahhoz, hogy az így nyert éveket önállóan és kielégítően alakítsa. Ez új lehetőségeket nyit meg a gazdasági és társadalmi fejlődés vonatkozásában. Az emelkedő életkorral mindazonáltal nő a fizikai, érzékelési és megítélőképesség csökkenésének, ezáltal a funkcionális korlátoknak a kockázata. Emellett vannak a társadalomnak olyan csoportjai, amelyek nem rendelkeznek a tisztességben való megőregedést lehetővé tevő, elegendő anyagi, társadalmi és személyes tartalékkal. Az utóbbi különösen a nagyszámú egyedül élő, idős asszonyra vonatkozik. Az európai országok között is nagy különbségek vannak ebben a tekintetben. Ráadásul az életkorszerkezet eltolódása révén az összes országban szükség van a rendelkezésre álló eszközök újraelosztására és az egészségügyi és társadalombiztosítási rendszerek ehhez való hozzáigazítására. A lakosság előregedése – ha időben valamennyire eltérő lefolyással is – az Európai Unió minden országát érinti. Az EGSZB 2000. és 2002. közötti tevékenységéről szóló jelentésében az elnök a következőt írja (69. oldal):

2.2 „A bizottság továbbá rámutatott arra az aggodalmat keltő, előrelátható népességalakulásra, amely mindenekelőtt a foglalkoztatásra, az egészségre és a nyugállományra van hatással.”

2.3 Ez a fejlemény a kiindulási pontja ennek a „Demográfiai változás – időségi életminőség és technológiai igény” területére vonatkozó kutatási igényhez készült saját kezdeményezésű jelentésnek, amellyel azt kérjük, hogy egy ilyen témájú vezérakciót vegyenek fel a 7. kutatási keretprogramba. Ez két különálló, viszont egymással szorosan összefonódott rész kérdést tartalmaz: Egyrészt a demográfiai változást, amelyet egyrészt a születésszám csökkenése és a családszerkezet ezzel összefüggő változása, másrészt a lakosság emelkedő várható élet-tartama okoz. Másrészt az öregedést és az öregkort mint különálló életszakaszt, annak társadalmi, kulturális, szervezeti, technológiai és gazdasági innovációival, viszont kockázataival is. Mindkét rész kérdés esetében fennáll a kutatási igény mind az össztársadalmi következmények és a megfelelő politikai kezelés szükségessége (makroszint), mind az idősebb polgárok életminőségének biztosítására ható következmények és a megfelelő kezelés szükségessége tekintetében, amelynek mindig figyelembe kell venni a nemekre jellemző, eltérő élethelyzeteket (mikroszint).

3. A kezdeményezés háttere és indoklása

3.1 A demográfiai változás történelmi újdonsága és a népesség és a társadalom szerkezetének ezzel összefüggő változásai alapján megnőtt az ismeretigény abból a célból, hogy az össztársadalmi fejlődésre várható következményeket fel lehessen mérni és kellően alátámasztott döntési alapokat lehessen teremteni a kellő időben való politikai tervezéshez, döntéshez és cselekvéshez, mind nemzeti, mind európai szinten. Az EGSZB állásfoglalásai és a Bizottságnak a foglalkoztatáspolitikáról⁽¹⁾, társadalmi integrációról⁽²⁾, egészségvédelemről, élethosszig tartó tanulásról⁽³⁾, stb. szóló közleményei ugyancsak ebbe az irányba mutatnak.

3.2 Egy ilyen tudásállomány ugyanakkor előfeltétele annak a társadalmi, kulturális, szervezeti, tudományos és technológiai innovációnak, amely egyrésztől meg tudja őrizni az idős emberek életminőségét, másrésztől hozzá tud járulni az egészségügyi és szociális ellátórendszerek tehermentesítéséhez. Különösen a nagyon idős emberek gyorsan növekvő száma és – részben ennek következtében – több időskorú generáció egyidejű léte egészen újfajta szolgáltatásokat és foglalkozásokat tesz szükségessé.

3.3 Az 5. kutatási keretprogramban „A népesség öregedése” (6. vezérfunkció) vezérfunkcióban „Az életminőség és az élet tartalékaival való gazdálkodás” témájú program keretében támogatott projektek egy sor fontos részeredményt már hoztak ebben a témakörben. A Kutatási Főigazgatóság nemrég publikált egy féldős értékelést ennek a multidiszciplináris vezérfunkciónak a felismeréseiről és tapasztalatairól. Ugyanígy a Telematik-program projekt-eredményeinek a megvalósítása hozzájárulhat az idősebb emberek és a fogyatékos személyek életminőségének a javításához. Ugyanakkor az a teljességre törekvő kiindulási mód, amelyet a Telematik-program az 1990-es évek végén képviselt, mégsem terjedt el általánosan.

3.4 A 6. kutatási keretprogramban folytatódik a kutatás támogatása a népesség öregedésének és ennek a folyamatnak az egyénre és a társadalomra gyakorolt hatásával kapcsolatban, legalábbis az olyan súlyponti témák néhány alárendelt területén, mint az „Élettudományok, genomika és biotechnológia az egészségért” (1. prioritás), „Információs társadalom-technológiák” (2. prioritás), „Polgárok és kormányzat egy tudásalapú társadalomban” (7. prioritás) és „FTE (Kutatási téma: Európa)

(1) COM(2004) 146 végleges; a Tanács 2000. november 27-i 2000/78/EK irányelve a foglalkoztatás és hivatás területén az egyenlő elbánás megvalósítása általános kereteinek lefektetéséről (2000.XI.27.); a Bizottság közleménye az európai foglalkoztatási stratégia hatékonyabb megvalósításáról, 1. függelék, 2004.III.26. COM(2004) 239 végleges; http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/legis/legln_en.htm.

(2) A Tanács 2000/750/EK sz. határozata a hátrányos megkülönböztetések elleni küzdelem közösségi cselekvési programjáról (2001-2006.) (2000.XI.27.); http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm; az EGSZB véleménye, 1998.IX.14-i HL C 284; 2000-018 sz. „Állások, tanulás és társadalmi beilleszkedés” c. CESE füzet; „Az Európai CESE munkája”.

(3) A Tanács 2002. június 27-i, 2002/C 163/01 sz. döntése, 2002.VII.9-i HL C 163; COM(2002)678 végül. (2001. november); vö. COM(2004)156 végül. is.

a politika támogatásához és tervezéséhez, elébe menve a jövő tudományos és technológiai igényének” (8. prioritás), vagy az ERA-NET.

3.4.1 A politikára vonatkozó fontos felismerések várhatók különösen a jelenleg a 8. prioritás címszó alatt futó, az öregedés szempontjából a demográfiai előrejelzéssel és egészségügyi költségekkel és kiadásokkal foglalkozó projektektől. Az IST (Információs-társadalmi technológiák)-program különleges stratégiai célja az idősebb embereknek és a fogyatékosoknak az információs társadalomba való beilleszkedésének a támogatása. Már ezen a területen is van egy sor hasznos eredmény és sokat ígérő projekt nagy konzorciumok és iparvállalatok részvételével. Ennek ellenére még nagy erőfeszítések szükségesek ahhoz, hogy a még meglévő lyukakat befoltozzuk. „A népesség öregedése” viszont saját súlyponti kérdésként már nincs megjelölve a kiemelt témák között.

3.5 Várható, hogy az 5. és 6. kutatási keretprogram keretében támogatott orvosi-biológiai irányú projektek nagy tudásbeli előrehaladást fognak elérni a fiziológiai és biológiai öregedési folyamatok, a betegségek leküzdése és az egészség előmozdítása és megőrzése terén.

3.6 Az ismeretek ezen a területen kétségtelenül fontosak. Ezek viszont mégsem képesek sem az idős emberek előtt álló problémákat megoldani, sem ahhoz nem járulnak hozzá, hogy a közeljövőben megbirkózzunk azokkal a társadalmi feladatokkal, amelyek az idősebb emberek növekvő száma, különösen a magas életkorú személyek egyre nagyobb száma miatt az egész európai társadalomra hárulnak. A viszonylag alacsony születésszám miatt a (20 év alatti) fiatalok hányada az EU népességén belül 1960. és 2001. között 32 %-ról 23 %-ra csökkent, míg az idős (60 év feletti) embereké 16 %-ról 22 %-ra nőtt ugyanazon idő alatt. Az idősek hányadosa, vagyis a 60 éves és afölötti korú népességnek a 20–60 éves közötti népességre vetített százalékos aránya, ez alatt az idő alatt 29,5 %-ról 38,9 %-ra emelkedett. Az elkövetkező években az idős emberek részaránya az elmúlt harminc év születésszám-csökkenése miatt tovább fog nőni, és 2020-ban a lakosság 27 %-át fogja majd kitenni. Ez azt jelenti, hogy akkor az európai polgárok több mint egy negyede 60 éves vagy ennél öregebb lesz⁽⁴⁾. Ezen belül különösen gyorsan nő a magas korúak száma (lásd a 4.5.1. pontot is). A népesség előregedésének a legkülönbözőbb társadalmi területeken várható, nagy hatósugarú és jelenleg még beláthatatlan következményeit szem előtt tartva egyértelműen bővíteni kell a kutatások távlatait. Mint ahogy az öregedés maga nemcsak biológiai folyamat, hanem sok különböző síkot fog össze egy sok évig tartó folyamat során, úgy a korral és az öregedéssel foglalkozó kutatásnak is hosszú távúnak, sok tudományágot érintő és interdiszciplináris megközelítést kell követnie. A kutatás célja nemcsak az egészség javítása és az életkor meghosszabbítása lehet. Sokkal inkább arról kell szólnia, hogy a kutatás járuljon hozzá az így nyert évek életminőségének a javításához.

(4) Európai Közösségek (2002). Európai társadalomstatisztika: Népesség, Eurostat 3. témakör, Népesség és társadalmi feltételek. Luxemburg: Az Európai Közösségek Hivatalos Közleményeinek Hivatala.

3.7 Ezért a 7. kutatási keretprogramba fel kell venni egy a demográfiai változás kihívásaival foglalkozó olyan vezérakciót, amely az eddigi – inkább orvosi-biológiai irányú – kutatást kiegészíti egy társadalom- és magatartástudományi, kulturális, társadalmi-gazdasági irányú és az élet során való megelőzésre irányuló perspektívával. Ennek a teljességre törekvő kutatásindításnak mind az alap kutatásra, mind az alkalmazott kutatásra és fejlesztésre ki kell terjednie ⁽¹⁾. Ezen kívül be kell vonni ebbe az idős emberek legrepresentatívabb európai szervezeteit, mint ahogy azt az Idősek 2. Világterve, amelyet a 2002. áprilisi madridi Második Világértekezlet az Öregedésről elfogadott, és az ENSZ EGB (Egyesült Nemzetek Európai Gazdasági Bizottsága) a 2002. szeptemberi berlini miniszteri értekezlete alkalmából elfogadott stratégia ajánlotta. A hosszú és összetett politikai döntéshozatali folyamatokra való tekintettel ez a kutatástámogatás rendkívül sürgős. A következőkben néhány területre vonatkozóan közelebbről bemutatjuk ezt a kutatási igényt.

4. A kutatási igény részletesen

A jelen kezdeményezés különösen arra a kutatási igényre irányul, amely az élni érdemes élet és az európai polgárok elöregedése a demográfiai változás viszonyai között témával kapcsolatban fennáll. Ebbe beletartozik egyrészt maguknak az érintetteknek az öregedési folyamata és életkörülményei, amelyek Európa különböző országaiban nagyon különbözően alakulhatnak. Másrészt beletartoznak a mindenkor fennálló társadalmi keretfeltételek, amelyek az egyes országokban ugyancsak nagyon különbözőek.

Azon számos terület közül, amelyeket a népegy szerkezet változásai érintenek, itt csak azokat nevezzük meg, amelyek esetében különösen nagy az innovációs igény, és ezáltal a különböző tudományágak együttműködésében is megnövekedett kutatási igény áll fenn.

4.1 Kutatási igény a tudomány- és pénzügypolitika területén

4.1.1 A 6. kutatási keretprogramban rövidre fogott egyik első központi rész kérdés egy társadalmi-gazdasági kitekintés a demográfiai változás hatásaira, amelyek a Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság vizsgálatai szerint súlyosak lesznek. Ezért egy olyan szilárd tudásállományra van szükség, amely lehetővé teszi a jövedelmi és foglalkoztatási adatoknak az egészséggel és a társadalmi magatartásra vonatkozó adatokkal való összekapcsolását. Annak érdekében, hogy megalapozott előrejelzések készülhessenek, a statisztikákat folyamatosan és hosszabb időtartamokat átfogóan kell készíteni (jó példák erre az angol „English Longitudinal Study of Ageing” [ELSA] az egészségre vonatkozóan és az amerikai Retirement Survey” [HRS]). Ebből a következő kutatási kérdések adódnak:

- A demográfiai előrejelzések nagymértékben bizonytalanok, a politikusoknak viszont az egészségügyi ellátást, a társadalom- és nyugdíjbiztosítást konkrétan kell tervezniük. Milyen adatok szükségesek, és milyen adatokat kell gyűjtenünk ahhoz, hogy az ilyen politikákat támogassuk?
- Mi a jelentősége a demográfiai változásnak a fogyasztói és megtakarítói magatartás területén? Milyen magatartási módok várhatók, és melyek célszerűek a magasabb várható élettartamot tekintetbe véve?
- Milyen módon függ össze az elöregedő népesség és a termelékenység? Milyen következmények adódnak ebből a termelékenységre, az innovációs képességre és a vállalkozói szellemre nézve?
- Mit tehetünk a demográfiai változások által kínált potenciális előnyök kihasználásáért – az új termékek és szolgáltatások vonatkozásában – annak érdekében, hogy ez javára váljon a ma és a jövő idősebb korosztályának, valamint, hogy felerősítsük Európa gazdasági fejlődését (a tudásalapú gazdaság zászlaja alatt)?
- Milyen gazdasági magatartás várható el a jövőbeli idősebb emberektől, akik sokkal egészségesebbek, jobban képzettek és mozgékonyabbak lesznek, mint az idős emberek mai generációi, de akik ugyanakkor szegényebbek is lehetnek, különösen, ha a társadalom egy hátrányosabb helyzetben lévő csoportjából származnak? (vö. ehhez a 4.2.1. és 4.3.6. pontot)

4.2 Kutatási igény a munka és a foglalkoztatás területén

4.2.1 A népesség korszerkezetének eltolódása és a nem megfelelő arányban gyarapítható szűkös tartalékok ezáltal szükségessé váló újraelosztása láttán a jövőben mind a vállalatok és a társadalombiztosítási rendszerek, mind a korosodó emberek maguk arra vannak utalva, hogy az idősebbek munkaerejét és tudását tovább hasznosítsák, mint ahogy ez jelenleg történik ⁽²⁾. Ismeretes, hogy az idősebbek általánosságban nem kevésbé teljesítőképesekek, mint a fiatalabbak, viszont egyes képességeik gyengülnek, míg mások gyarapodnak. Ebből adódik a következő kutatási igény:

- Milyen munkaterületeken tudják az idősebb munkavállalók a képességeiket idősödő koruk mellett is különösen jól kamatoztatni?
- Milyen választható munkalehetőségeket és struktúrákat kell létrehozni, hogy a kereső tevékenység magasabb életkorban is vonzó maradjon? Járható út lenne-e például a részmunkaidő?

⁽¹⁾ COM(2004) 9 végl.; vö. COM(2002) 565 végl., különösen a 3.3. és a 4.2. bekezdést.

⁽²⁾ Vö.: ehhez az EGSZB „Innovációs politika” c. véleményét is, HL C 10, 2004.01.14 (COM(2003)112 végl.), 4. pont: „Általános megjegyzések”, 7. bekezdés.

- Hogyan lehet a munkahelyen javítani az egészséget és a biztonságot úgy, hogy lehetővé váljon a dolgozóknak a kereső tevékenységben való hosszabb aktív részvétele?
- Hogyan kell a munkahelyeket és a munkakörnyezetet kialakítani és a munka ritmusát és szervezetét szabályozni ahhoz, hogy ezek az idősebbek számára optimális munkavégzést tegyenek lehetővé? Mennyire tud ebben az alkalmazott technika segíteni?
- Hogyan lehet különösen a hosszú ideje munkanélkülieket és azokat a személyeket, akik más okokból (pl. gyermeknevelés vagy hozzátartozók ápolása miatt) hosszabb ideig nem álltak munkában, újra visszavezetni a munka világába?
- Milyen okokból válnak meg a cégek idősebb munkavállalóiktól? Miért nő különösen az idősebb nők körében a munkanélküliség?
- Mi az akadály a idősebb munkavállalók hosszabb idejű foglalkoztatásának vagy újonnan való felvételének, és hogyan lehet ezeket kiküszöbölni?
- Mennyire rugalmasan lehet és kell a teljes idejű kereső tevékenységről a nyugdíjas létbe való átmenetet alakítani ahhoz, hogy az az idősebb munkavállaló, az üzemek és az illetékes társadalombiztosítási rendszerek számára egyaránt hasznos legyen?
- Hogyan lehet és kell végbemennie a tudás átadásának annak érdekében, hogy az idősebb munkavállalók által sok év alatt megszerzett tudást és nagy tapasztalatot úgy lehessen a fiatalabbaknak átadni, hogy azok a „rég” tudást szívesen magukévá tegyék, beépítsék saját „fiatal” tudásállományukba, és így a maguk és egy vállalat javára hasznosíthassák?
- A továbbképzési intézkedésekről vö. 4.5. bekezdést.

Az idősebb embereknek az össznépszerűség belüli emelkedő aránya ezen felül szükségessé teszi mind a fennálló munkakörök bővítését, mind újak létrehozását. Hiányoznak viszont az információk arról, hogy milyen területeken különösen sürgős a szakmai képességek növelése annak érdekében, hogy ezek megfeleljenek az idősebb emberek követelményeinek és szükségleteinek, és milyen területeken van szükség új munkaterületekre, és ezáltal hol adódnak új esélyek a foglalkoztatásra.

Elemezni kell ezeket a fejleményeket:

- tekintettel a jövedelmi és fogyasztási szerkezetnek azokra a változásaira, amelyek a demográfiai változással vannak összefüggésben (vö. a 4.1.1. és a 4.3.6. pontot is);
- tekintettel a korral csökkenő mozgékonyaságra: itt az újonnan kialakuló házi szolgáltatásokra gondolnánk, mint például a házhoz járó fodrász és pedikűrös valamint távolsági szolgáltatásokra mint pl. telefonos vásárlás, telefonos konzultáció és más ehhez hasonló szolgáltatás;
- A kimondottan az egészség és ápolás területén felmerülő foglalkoztatáspolitikai kérdésekkel kapcsolatban vö. a 4.6. szakaszt.

4.3 Az idős emberek hétköznapi valós életének kutatási igénye

4.3.1 Az öregedés nemcsak biológiai, hanem elsősorban társadalmi folyamat is. Ezek a társadalmi keretfeltételek nagyon eltérőek Európa különböző országain belül és azok között is. Ez egyrészt a történelmileg kialakult politikai és társadalmi rendszerek makroszintjére, másrészt az egyéni életpályák és tartalékok mikroszintjére vonatkozik. Ennek megfelelően eltérőek a megöregedés és az öregkor feltételei az egyes népességcsoportokban. Ezeket a különbségeket, amelyek vonatkozhatnak a nők és férfiak eltérő feltételeire, az élet- vagy szakmai tapasztalatokra, anyagi életkörülményekre, stb. figyelembe kell venni az idős emberek valós hétköznapi életének a felmérésekor.

4.3.2 Az európai országok között nagy különbségek vannak az éghajlatot, helyrajzot, településsűrűséget és formákat, a közlekedési infrastruktúrát, az állami jóléti szabályozást és sok további tényezőt illetően, amelyek a saját döntésen alapuló életvezetés lehetőségét és az aktív társadalmi részvételt befolyásolják. Egyes országokban olyan minimál-nyugdíj van, amely megfelelő anyagi alapot biztosít egy kielégítő öregkori életvezetéséhez, más országokban viszont a nyugdíj még az alapszükségleteket sem fedezi. Mind az egyes országokon belül és között, mind az idős emberek nagy csoportján belül nagy különbségek léteznek.

- Milyen befolyásuk van az európai országok eltérő jóléti rendszereinek saját idősebb polgáraik életminőségére?
- Milyen megelőző intézkedésekkel lehet azokat a hátrányokat ellensúlyozni, amelyek megnehezítik az idős emberek számára a kedvező lakáshoz, kényelmes közlekedési eszközökhöz, kulturális kínálatához, egészséges táplálkozáshoz és/vagy új technológiákhoz való hozzájutását, és ezáltal hátrányosan befolyásolják életminőségét?
- Hogyan lehet a szociális juttatások és az egészségügyi szolgáltatások megszorításaira tekintettel különösen azoknak az idős embereknek az életminőségét szavatolni, akiknek a fizikai és társadalmi létét a szegénység, a krónikus betegség, az alacsony fokú képzettség, az elégtelen nyelvismeret vagy más források hiánya fenyegeti?
- Hogyan élnek azok az emberek, akik nem tudnak – vagy már nem tudnak – saját erőből független életvitelt fenntartani? Milyen intézkedéseket foganatosítottak az EU tagállamok és milyen lépések szükségesek ahhoz, hogy ezeknek az embereknek az érdekeit meg tudjuk védeni?
- Mi a helyzet az idős emberek életkörülményeivel az otthonokban és intézményekben? Hogyan képviselik az érdekeiket?

– Mit tesznek az EU tagállamokban az Alzheimer és az elme-zavar egyéb formáiban szenvedő betegek esetében a prevenció, kezelés és kezelési környezet vonatkozásában? Milyen lehetőségek állnak fenn, és milyen tapasztalat gyűlt össze az elhelyezés különböző módjai során?

4.3.3 Az önállóság, az önrendelkezés és a társadalmi integráció fontos személyes és társadalompolitikai célok. Ezeknek a céloknak a megvalósulása magasabb és különösen nagyon magas életkorban több okból is veszélybe kerül. Egyrészt az emelkedő életkorral nő az egészségkárosodások kockázata. A kedvezőtlen környezeti feltételek és a hiányzó gazdasági források megnehezítik ebben az esetben az önállóság és a társadalmi részvétel fenntartását. Éppúgy az olyan társadalmi normák és elképzelések, mint például az idősekről alkotott, hátrányos megkülönböztetést jelentő képek, gátként hatnak, és fontos társadalmi területek kizárásához vezetnek. Az öregkorról alkotott negatív képpel szemben áll az, hogy az idősebb emberek túlnyomó többsége sok éven keresztül önállóan és önmaga iránti teljes felelősséggel tudja vinni az életét. Ráadásul fontos hozzájárulást nyújtanak a családnak és a társadalomnak korosztályok közötti (szociális és pénzügyi) támogatásukkal és a politikai, szakszervezeti és egyházi testületekben végzett társadalmi munkájukkal.

4.3.4 A sok kedvezőtlen külső körülményre és az egészségi korlátokra tekintettel is az idős emberek magas szintű pszichológiai rátermettséggel rendelkeznek ezeknek a nehézségeknek a leküzdéséhez. Ez a belső egyensúly azonban veszélybe kerül, ha a problémák halmozódnak.

– Mikor és milyen fajta beavatkozásra van szükség ahhoz, hogy elkerüljük az idősebbek túlterhelését, ehelyett támogassuk őket kritikus élethelyzeteikben való helytállásukban?

– Milyen intézkedések szükségesek ahhoz, hogy az alapszükségletek kielégítésén túl olyan vonatkozásokat, mint a lelki igényt a biztonságra, a családi és egyéb emberek közötti kapcsolatokra és a társadalmi integrációra teljesítsük?

4.3.5 Az idősödő emberek nagy többsége a körülbelül 20-30 évig tartó, öregkort jelentő életszakaszt viszonylag egészségesen és aktívan éli le. Ennek történelmi újdonsága folytán viszont eddig még csak kevés minta létezik ennek a szakasznak a kialakítására. Azokról a területekről, ahol az idősebbek manapság ténykednek, és fontos szerepet játszanak társadalmi, szociális és gazdasági téren – többek között fizetett és/vagy társadalmi munkában a politikai, szakszervezeti és egyházi szervezetekben, a fiatalabbak támogatásában, képzésében és nevelésében, stb. – alig vannak megbízható és európai szinten összehasonlítható adatok.

– Mit lehet tenni a tevékenységi területek, továbbképzési ajánlatok, részvételi módok és találkozási lehetőségek terén ahhoz, hogy hozzájáruljunk az ezekben az években rejlő pozitív lehetőségek minden egyén számára értelmesen és a társadalom számára termékenyen való kihasználásához?

– Mennyire térnek el az idősebb férfiak és nők érdekei, tapasztalatai, igényei és képességei egymástól? Milyen úton és módon lehet és kell ezeket a különbségeket számításba venni?

– A Nizzai Karta 25. cikkelyének megvalósítása érdekében, hogyan vehetnek részt az idősebbek a különböző nemzeti és európai szinteken – közvetlenül vagy képviselői szervezeteik útján azokban a döntési folyamatokban, amelyek kihatással vannak a jogaikra, hogy emberi méltóságban és függetlenül éljenek, valamint, hogy részt vegyenek a társadalmi és kulturális életben?

– Mennyire igénylik az idős emberek – különösen az idősebb migráns személyek – a régiók közötti és határokon átnyúló mobilitást, és mit lehet tenni, ahogyan a munkavállalók esetében is, az ilyen igények kielégítésére?

4.3.6 A társadalom öregedését messzemenően csak problémaként, tehertételként és a növekvő szociális és egészségügyi költségek szempontjából tárgyalják. Ezzel szemben viszont vannak pozitív tényezők is, amelyekre alig gondolnak, és amelyekről csak kevés ismeret áll rendelkezésre. Ide tartozik például, hogy az idős emberek a munkaerőpiacra már nem jelentenek terhet, viszont mint fogyasztók továbbra is hozzájárulnak a gazdasági fejlődéshez.

– Hogyan tér el az idősebb emberek jövedelmi és fogyasztási szerkezete és fogyasztói igényei a fiatalabbakétól?

– Milyen változások várhatók a következő korosztályok fogyasztói magatartásában?

– Mely területeken létezik olyan különleges innovációs képesség, amellyel jobban számításba lehet venni az idősebb emberek igényeit a jövőben?

– Vö. ehhez a 4.1.1. és a 4.2.1. bekezdéseket is.

4.3.7 Az egészségügyi ellátás, a nyugdíjfinanszírozás és – egyes országokban – a temetési segély problémájáról folyó időszerű viták következtében sok idős ember most inkább tehernek érzi magát, mint a társadalom megbecsült tagjának.

– Hogyan lehet az idős emberek által a legkülönbözőbb társadalmi területeken nyújtott eszmei és anyagi teljesítményeket láthatóbbá tenni, és jobban méltányolni?

- Milyen társadalmpolitikai intézkedéseket kell meghozni ahhoz, hogy az idősebb embereknek ne legyen okuk többé azt feltételezni, hogy már csak tehernek számítanak?
- Hogyan lehet az öregkorral szembeni negatív beállítottságot általánosan úgy megváltoztatni, hogy lehetővé váljon az öregkor jobb elfogadása, és létrejöjjen az öregedés pozitív kultúrája? Hogyan lehet a fiatalabbakban nagyobb megértést ébreszteni az idősebbek iránt, és támogatni a párbeszédet mind a korosztályokon belül, mind azok között? (vö. a 4.5.2. pontot is).
- Hogyan lehet elérni, hogy a médiumokban differenciáltan ábrázolják az öregkort?
- A halál és a meghalás témája messzemenően tabunak számít, egyúttal viszont nem csekély gazdasági tényezőt képvisel. Hogyan lehet elkerülni a halál puszta üzletté silányítását, ehelyett a meghalás etikailag felelős kultúráját kialakítani?
- Általánosságban mire kellene tekintettel lenni a lakások korszerűsítésekor ahhoz, hogy lehetőleg hosszú ideig lehetséges legyen a saját lakásban maradás?
- Milyen építészeti vagy műszaki alkalmazásokkal lehet hozzájárulni az egyes képességsökkenések (nagyothallás, látásromlás, mozgáskorlátozottság, elbutulás) fennállása esetén az önállóság megtartásához?
- Milyen módon járulhatnak hozzá különösen az „intelligens otthon” területén felmerülő újító elgondolások a hosszabb önálló élet- és háztartásvezetéshez?
- Milyen pozitív tapasztalatok vannak már erre ezeken a területeken Európában? Milyen tanulságok vonhatók le ezekből?

4.4 Kutatási igény a társadalmi környezet területén

4.4.1 Az idősebb emberek társadalmi környezete drámaian meg fog változni az elkövetkező években: Az alacsony születésszámok, a késői családalapítás és a válások magas száma miatt zsugorodik a családi kapcsolatok hagyományos hálója. Ugyanakkor a hosszabb várható élettartam miatt mind gyakrabban él egy családban egyidejűleg akár öt korosztály („babkarócsaládok”).

- Hogyan hatnak ezek a változások az idősek társadalmi beilleszkedésére és a társadalomban való részvételére?
- A felnövő korosztályok fokozottabban vissza tudnak-e nyúlni a nem családi kapcsolatokra, és ezek a szükséges támogatók esetében is teherbíróak-e?
- Milyen szociálpolitikai intézkedések és/vagy szervezési és műszaki innovációk járulhatnak hozzá a családi és nem családi hálózatok támogatásához a terhelhetőség és a tartósság elősegítése céljából?

4.4.2 Az időfelhasználás és a mozgékony életmód tanulmányozásából kiderült, hogy a növekvő életkorral mind hosszabb időt töltenek az emberek a lakásukban, és ennek megfelelően csökken a házon kívüli tevékenység.

- Hogyan lehet – különösen a nagyobb, régi építésű bérlakásokat, de családi házakat is – lehetőleg költségtakarékosan úgy felszerelni, hogy az idősebb emberek szaporodó testi, érzékszervi vagy felfogóképességbeli hátrányaikkal együtt továbbra is önállóan tudjanak lakni, és szükség esetén gondozásban részesülni?

4.4.3 A szaporodó képességsökkenések miatt ápolási otthonba való költözés szükségessége a legtöbb idős ember számára borzalmas elképzelés.

- Milyen vonzó és mégis megfizethető választási lehetőségek vannak arra az esetre, ha a saját lakás teherre válik, és az önálló életvezetés abban már nem tartható fenn?
- Milyenek az eddigi tapasztalatok az új lakhatási formák, pl. „lakás ellátással” esetében? Mely keretfeltételek vezetnek az ilyen és hasonló választási lehetőségek sikeréhez vagy sikertelenségéhez?

4.4.4 Idős korban a műszaki berendezések, rendszerek és szolgálatok nagy segítséget nyújthatnak a mindennapi problémák megoldásához. Ezek azonban gyakran nem igazodnak az idősebbek szükségleteihez. A készülékeket viszont a „mindenkinek tervezz” elvei alapján kellene kialakítani, és úgy, hogy rugalmasan alakíthatóak legyenek a különböző használói csoportokhoz. Ez azt jelenti, hogy feltétlenül szükséges bevonni a jövőbeli felhasználókat a fejlesztési folyamatba a termékek és szolgáltatások minőségének emelése céljából. Ebben az esetben az Európai Bizottság ajánlja a legrepresentatívabb európai idősszervezetekkel, és magukkal az idősek emberekkel történő konzultációt, és azok aktív részvételét az állandó kölcsönös kapcsolat biztosítása érdekében az idősek valódi szükségleteinek meghatározására („társadalmi felülvizsgálat”).

- Mit kell a gyártóknak és a tervezőknek tudniuk a „Mindenkinek számára tervezés” szemléletmódjáról és módszertanáról, és az idősebb emberek képességeiről, korlátjairól, szükségleteiről és beállítottságáról ahhoz, hogy a műszaki cikkek jobban alkalmazkodjanak az idősekhez, és ezeket ők jobban elfogadhassák és használhassák?
- Mi változik meg az öregkorral, és mi változik meg esetleg az idős emberek új generációival?

– Hogyan lehet az idősebbek változó képességeit és szükségleteit az eddiginél erősebben bevonni az esélyegyenlőség általános érvényesítését segítő (mainstream) technológiák kialakításába? Milyen erre alkalmas politikákat kellene fogantatni az ipar és kereskedelem nagyobb részvételének biztosítására, a „Mindenki számára tervezés” célkitűzésének megvalósítására?

– Hogyan lehet hatékonyan megszervezni a felhasználók részvételét a műszaki berendezések fejlesztésében?

Ezen felül pontosabban ki kell kutatni, hogy mely technikai segédeszközöket használják valóban, és milyen keretfeltételek szükségesek ahhoz, hogy ezek hozzá tudjanak járulni az idősebb emberek életminőségéhez:

– Milyen módon tudják ezek az idősebb embereket hétköznapi követelmények mellett támogatni? Milyen módon tudják ezek gondozásra szorultság vagy szellemi leépüléssel járó betegségek esetén mind a formális, mind az informális gondozókat és szolgáltatásokat támogatni?

– Milyen etikai szempontokat kell ezzel kapcsolatban (pl. zavart személyeknél) figyelembe venni, hogy kizárjuk a magánszféra megsértését, például műszaki figyeléssel?

– Milyen újítási lehetőségeket kínálnak az új technológiák, és ezek alkalmazásának milyen hatása van hosszú távon? Milyen társadalmi kísérő intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy ezek hozzájáruljanak az idősebb emberek életminőségének és a társadalomban való részvételének növekedéséhez, és ne vezessenek társadalmi elszigetelődéshez és hátrányhoz?

4.4.5 Mint ismert, a fizikai, társadalmi és kulturális tevékenységek hozzájárulnak az egészséges és elfogadható öregedéshez. Gyakran viszont a természetes és/vagy épített környezet akadályai vagy a hiányzó közlekedési eszközök megakadályozzák az eljutást a megfelelő intézményekbe. Ezek a problémák messzemenően ismertek⁽¹⁾, mégis sokszorosan hiányzik a megoldásuk.

– Milyen intézkedéseket lehet és kellene a szociális, város- és közlekedéstervezésben rendkívüli sürgősséggel meghozni, hogy a lakókörnyezet, az utca, a közlekedési eszközök, a szolgáltató intézmények, stb. a növekvő számú idősebb polgár követelményeinek megfeleljenek, és azok önállóságát támogassák?

– Milyen módon járulhat hozzá kimondottan a lakókörnyezet minősége – például találkozóhelyek és alkalmas közlekedési eszközök segítségével – az idősebb emberek társadalmi integrációjához?

– Mely országokban és mely területeken vannak már pozitív tapasztalatok, és hogyan lehet ezeket más országokra és területekre alkalmazni?

⁽¹⁾ Az Európai Közlekedési Miniszterek Konferenciája (ECMT), (2002.). Közlekedés és korosodó népesség, Párizs, Cedex: OECD-kiadványok.

4.4.6 Gyakran az egyénileg hiányzó társadalmi és pénzügyi eszközök és/vagy fizikai vagy érzékszervi károsodások akadályozzák meg a házon kívüli tevékenységekhez való hozzáférést és az azokban való részvételt. Pedig éppen ezeknek az embereknek – gyakran egyedül élő idős nőknek – lenne különösen fontos a társadalmi és kulturális tevékenységekben való részvétel, hogy ne magányosodjanak el.

– Milyen szociálpolitikai intézkedésekkel és/vagy szervezési és műszaki újításokkal lehet a rászoruló idős emberek közösségi részvételét támogatni?

4.5 Az élethosszig tartó tanulásra vonatkozó kutatási igény

4.5.1 A gyors társadalmi, kulturális és műszaki változás társadalmában az élethosszig tartó tanulás egyre fontosabbá válik. Ez különösen azokra az idősebb munkavállalókra vonatkozik, akiknek a korábban megszerzett tudása már nem felel meg a korszerű munkahelyi követelményeknek. Az Élethosszig Tartó Tanulás Európai Térségének a létrehozására irányuló célt már az Oktatási és Kulturális Főigazgatóság és a Foglalkoztatási és Szociális Főigazgatóság közös közleménye, valamint a Tanács 2002. június 27-i döntése is hangsúlyozta⁽²⁾. Ebben a tekintetben is további sürgős kutatási igény áll fenn:

– Az idősebb munkavállalók számára milyen típusú továbbképzési intézkedések a leginkább kedvezőek tartalmilag és a módszert tekintve?

– Hogyan lehet azt biztosítani, hogy az alkalmas intézkedések kortól és nemtől függetlenül azonos mértékben minden munkavállalónak a hasznára váljanak?

4.5.2 Az élethosszig tartó tanulás szükségessége azonban azokat az embereket is érinti, akik már nem vesznek részt a kereső tevékenységben. Számukra is biztosítani kell annak lehetőségét, hogy saját személyes hasznukra és a társadalom hasznára továbbfejlődjenek.

– Hogyan jön létre, és hogyan terjed a tudás a tudásalapú társadalomban?

– Hogyan lehet az idősebb emberek élethosszig tartó tanulását a kereső tevékenységben való részvételüktől függetlenül támogatni? Milyen lehetőségek vannak már ma a szakmai és kulturális témákra vonatkozó képzésekben és tájékoztató programokban való részvételre a tagállamokban, és milyenek a tapasztalatok például a 3. életkor egyetemén vagy a különböző témakörök összefüggéseiben?

⁽²⁾ COM(2001) 678 végül.; a Tanács 2002. június 27-i, 2002/C 163/01 sz. döntése, 2002.VII.9-i HL C 163.

- Van-e összefüggés a korábbi munkavégzés és a későbbi továbbképzés típusa között? Lehet-e következtetéseket levonni az aktív keresőképes korszak alatti képzésben való részvételből arra, hogy mennyire kaphatnak kedvet az idősebb emberek a tanuláshoz, a képzéshez és a kultúrához?
- Hogyan lehet az eddig részarányán alul képviselt csoportok esetében is javítani a tanulási lehetőségekhez való hozzájutást és szavatolni a kulturális sokszínűséget?
- Milyen szerepet játszhatnak idős korban a közszolgálati médiák, az új technológiák és az elektronikus tanulás a társadalmi részvétel megtartásában, a tudás és az információ közvetítésében és a személyes továbbképzésben?
- Milyen alapkészségek különösen fontosak öregkorban? (vö. ehhez a 4.6.1. pontot is).
- A másik oldalról nézve az idősebb emberekkel foglalkozó személyeknek és szervezeteknek milyen alapismeretekkel kellene rendelkezniük az időskorról és az öregedésről? És milyen képzési kezdeményezések alkalmasak arra, hogy növeljék a fiatalok megértését az idősebbek iránt? (vö. ehhez a 4.3.7. pontot is).
- Milyen módon lehet a korábban elhatározott intézkedések végrehajtását ellenőrizni és a pozitív tapasztalatokat továbbadni?

4.6 Az egészségmegőrzés és az ápolásra szorulás kutatásának igénye

4.6.1 A magas életkorúak gyorsan növekvő száma miatt a társadalom- és egészségbiztosítási rendszerekre háruló költségterhet a demográfiai változás egyik különösen súlyos következményének tekintik. Az elkövetkező 15 évben Európa-szerte a nyolcvanévesek számának 50 %-os emelkedését várják 20 millió fölötti létszámmal⁽¹⁾. Eközben a százévesek száma exponenciálisan emelkedik⁽²⁾. Ezért van központi jelentősége annak a kutatásnak, amely kifejezetten a megelőzéssel, valamint a funkcionalitás és önállóság öregkorban való megtartásával és helyreállításával foglalkozik.

- Hogyan hatnak ki bizonyos életstílusok hosszú távon az egészségi állapotra általában, és külön is egyes megbetegedésekre? Hogyan lehet elősegíteni az egészséges magatartási módokat?
- Milyen módon kell az egészségmegőrzésre irányuló intézkedéseket és ajánlásokat, mint pl. a sport- és zenei-esztétikai

tevékenységet vagy az egészséges táplálkozást közelebb vinni az idősekhez ahhoz, hogy azokat hasznosítsák?

- Milyen további intézkedések járulhatnak hozzá a fizikai, érzékszervi, felfogóképességbeli és társadalmi képességek megtartásához?
- Különösen az időskor-függő betegségek epidemiológiája és etiológiája területén van kutatási igény, hogy javíthatók legyenek a megelőzés lehetőségei (pl. az agyi leépülésekre vonatkozóan, különösképpen az Alzheimer-kórra, vagy az olyan esések megelőzésére vonatkozóan, amelyek combnyaktöréshez vezethetnek).
- Sürgős szükség van a megelőző intézkedések, valamint a munkahelyi egészségmegőrzés kutatására (lásd 4.2.1).
- Továbbá kutatási igény van az idős emberek kezelési lehetőségei tekintetében, éspedig mind az időskori jellegzetességeket mutató általános megbetegedések, mind az időskorra jellemző megbetegedések esetében. Sokszorosan hiányoznak ehhez a terápiás alapok, mivel a klinikai vizsgálatokat és gyógyszerészeti tesztek elsősorban fiatal felnőttek bevonásával végzik. Az idős emberek egészségi állapota nem összehasonlítható, mivel gyakran nem egy bizonyos betegségben szenvednek, hanem különböző súlyosságú funkcionális romlást tapasztalnak több területen egyszerre.

- (vö. a 4.6.3. pontot is).

4.6.2 A magas életkorú emberek növekvő részaránya miatt az elkövetkező években hatalmas ápolási igény várható, amely a magán- és az államháztartások számára növekvő költségterherrel jár. Ebben a tekintetben is további többszörös kutatási igény áll fenn:

- Hogyan lehet és kell az ápolással foglalkozó munkaerő képzését és munkafeltételeit úgy megjavítani, hogy az ápolói hivatás tartósan vonzó maradjon?
- Milyen külső és milyen személyes feltételeknek kell adottnak lenni ahhoz, hogy az ápoló és az ápolandó személy viszonya minden résztvevő számára kielégítően alakuljon?
- Hogyan lehet az ápolási ajánlatokat jobban az ápolásra szoruló idős emberek szükségleteihez és követelményeihez igazítani, és az otthoni ápolást az eddigieknél jobban támogatni?

⁽¹⁾ EUROSTAT (2002). Társadalmi helyzet az Európai Unióban, 2002. Luxemburg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala.

⁽²⁾ vö.: Robine, J.M. és Vaupel, J. (2001). A százévesnél idősebbek megjelenése az alacsony halálozási arányú országokban. *The Gerontologist*, 41 (II. különszám), 212.

– Milyen módon tudnak az ápolást végző hozzátartozók és a hivatásos ápolók terhének csökkentéséhez a műszaki megoldások úgy hozzájárulni, hogy az ápolandó személyek integrációja és méltósága ne sérüljön?

– Milyen gazdasági támogatásra és társadalmi elismerésre van szükség a gondozók terhének enyhítésére – mind a családtagok, mind a hivatásos gondozók vonatkozásában? Mit lehet tenni különösen a családtagok, mint gondozók megsegítésére, azáltal, pl. hogy biztosítjuk nekik a saját nyugdíj fedezetet?

– Hogyan lehet az ápolást, a fájdalmas terápiát és a halálba kísérést úgy kialakítani, hogy az élet méltó módon érjen véget?

4.6.3 Európában az ápolás területén nincs tartalmilag egyeztetett fogalom-meghatározás (pl. a „nem önmaga által meghatározott”, „házi ápolási szolgálat”, stb.), a különböző szolgáltatóknak nincs egységes szerkezete, és nincs a személyzet szakképzésére vonatkozó irányelv.

– Milyen intézkedésekkel lehet elérni a szóhasználat egységes szabályozását, és ezáltal a nagyobb átláthatóságot az ápolás területén?

– Milyen programtervezői, műszaki, geriátriai és társadalomlélektani tudás és képesség kívánatos Európa-szerte az orvosi és ápolói szolgálatok képzéséhez?

4.7 Kutatási igény és új technológiák

4.7.1 A technológia köztudottan gyors és folyamatos térhódítása, különös tekintettel az új információs és kommunikációs technológia (ICTs) használatára, kihatással bír a fenti 4.1 és 4.6 pontokban említett minden területre. A munkahelyek tekintetében például, ezek a technológiák gyakran indokul szolgálnak az idősebb dolgozók kirekesztésére. Pedig tanulmányok igazolják, hogy az új feltételek mellett még az idősebb dolgozók termelékenysége is fokozódik. Ezt a tényezőt tehát minden kutatási területnek magába kell foglalnia. Különös figyelmet kell fordítani az etnikai szempontoknak és az idősebb emberek integrációjának, akik nem képesek átvenni vagy alkalmazkodni az új technikai innovációkhoz.

4.8 A meglévő tudásállományok feldolgozása, összekapcsolása és kiegészítése

4.8.1 Már sokrétű tudásállomány létezik nemzeti és európai támogatású kutatásból. Ez a tudás viszont többnyire egyes rész-kérdésekre vonatkozik, és az egyes tudományágak szempontjából halmozták fel azt. Széles körben elszórtan és gyakran csak

a mindenkori nemzeti nyelven áll rendelkezésre. A kutatási eredmények gyakran eltérő szűrőpróbák alapján és eszközökkel jöttek létre, és nem összevethetők más kutatások eredményeivel.

– Nyereséget jelentene, ha ezeket a tudásállományokat úgy dolgoznák fel, hogy azok egymással összekapcsolhatók, szisztematikusan összehasonlíthatók és kiértékelhetők, és végül általánosan hozzáférhetővé lennének.

– További lépések lennének az így feldolgozott anyag másodlagos elemzésének az elvégzése, valamint a vizsgálati módszerek és eszközök összeegyeztetése a tovább folytatandó közös és a több tudományágat érintő, bővített kutatáshoz. Az ilyenfajta tudásgenerálás, -integráció és továbbfejlesztés támogatására ajánlkoznak a 6. kutatási keretprogramban újonnan létrehozott eszközök, az ún. „Kiválóság-központok”, „Kiválóság-hálózatok” és a „Tematikus Koordinációs Akciók”⁽¹⁾.

– Kívánatos lenne továbbá az európai országokban élő idős emberek életminősége jelzőszámainak egységes szemléletmódja és rögzítése, valamint ezek hosszú távú megfigyelése és dokumentálása egy európai adatbankban. Ezen belüli feltételül szükséges a nemek, a különböző kor- és jövedelemcsoportok, valamint régiók szerinti differenciálás, mivel az idős emberek életkörülményeinek meghatározására idáig alkalmazott indikátorok nem elégségesek. További indikátorokra van szükség, köztük az egészségi állapotot, és az egészségi állapot romlását jelző indikátorokra, valamint az ellátó rendszerre és az adott ország igényeire vonatkozó információra. Meg kell vizsgálni az EUROSTAT-tal való együttműködés lehetőségét

– Úgy a nemzeti, mint az európai szinten már sokszorosan rendelkezésre álló statisztikai és más erre vonatkozó tudásállományok sürgős kötegelésre és integrációra szorulnak. Az 5. és 6. kutatási keretprogram különböző területeiről származó kutatási eredmények is integratív szemléletmódot követelnek meg, hogy azokból gyakorlati és politikára vonatkozó következtetéseket lehessen levonni. Az ilyen módon integrált és előkészített tudás lehető legkorábbi terjesztése szükséges.

– Annak érdekében, hogy a kutatás és a politika ne csak az idős emberekért, hanem velük együtt folyjon, a jövőbeli projektekbe az eddiginél jobban be kell vonni az idősek szervezeteit.

5. Célok és követelések

5.1 Ezzel a saját kezdeményezésű jelentéssel azt a követelést indokoljuk meg, hogy a „Demográfiai változás – életminőség öregkorban és technológiai igény” című témakörhöz egy vezérfunkciót vegyenek fel a 7. kutatási keretprogramba.

(1) Vö. ehhez „A Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a Bizottságnak a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, a Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához intézett „Egyetlen európai kutatási térség felé, c. közleményéről”, 2000.07.18-i HL C 204.

5.2 Az a cél, hogy a multi- és interdiszciplináris, valamint társadalmi részvételű öregedés-kutatás támogatásával egy széles témaválasztékhoz

- a) olyan tudásalapot hozzunk létre a politikai tervezéshez és cselekvéshez, amely szükséges ahhoz, hogy az európai korszerkezet átalakulásának hatásaival innovatív, társadalmilag igazságos és költséghatékony módon birkózzunk meg, és
- b) bocsássuk rendelkezésre az alapokat és eszközöket ahhoz, hogy a társadalomban az öregkor számára méltányosabb látásmódot és megbecsülést érjünk el.

5.3 A felmutatott kutatási területek és az ezekhez példaként adott kérdések azt kívánták bemutatni, milyen szorosan összefüggnek egymással a biológiai, pszichológiai, társadalmi, kulturális, technológiai, gazdasági és strukturális vonatkozások, ha öregedésről és öregkorról van szó. Egyúttal az öregedés mindig egy konkrét térbeli és társadalombeli összefüggésben megy végbe. Ezt az összefüggést Európában erős földrajzi, kulturális és társadalom-szerkezeti, valamint az egyes országok közötti és azokon belüli ellentétek is jellemzik. Mindkettő – az öregedési folyamat sokoldalúsága, valamint a különböző feltételek, amelyek között végbemegy – elengedhetetlenné teszi, hogy az öregedést multi- és interdiszciplináris módon kutassák. Ezen felül hosszú távú kutatási perspektívára van szükség ahhoz, hogy a változás folyamatait rögzíteni és megfelelően feldolgozni lehessen ⁽¹⁾.

5.4 Csak egy ilyen széleskörűen és hosszú távon megalapozott kutatás képes azokat az indokolt tervezési és döntési alapokat biztosítani, amelyekre a legkülönbözőbb társadalmi területeken és minden döntési szinten a népesség korszerkezetének változásait látva szükség van. Az öregedés nemcsak egy biológiai-orvosi és műszakilag-gazdaságilag megoldandó kérdés, hanem egy társadalmilag, szociálisan és kulturálisan megoldandó feladat is.

5.5 A megnevezett kutatási tevékenységek kiegészítéseként a bizottság a következő kísérő intézkedéseket kéri:

- az EGSZB keretein belül egy, a demográfiai változásokról és az idős emberek életminőségéről szóló meghallgatás megrendezése, többek között azért, hogy javaslat készüljön egy alkalmas szervezet megvalósíthatósági tanulmányának elvégzéséről, és bármely egyéb kezdeményezésről, amelyet szükségesnek ítélnék meg.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

- Egy közös, tudatos és előrettekintő megfigyelőhely (Európai Observatórium) berendezése az európai országokban élő idős emberek életminősége jelzőszámainak rögzítéséhez, valamint ezek hosszú távú megfigyelése és dokumentálása egy európai adatbankban, ilyen jellegű tapasztalati alapú előrejelzések készítéséhez; a tudás és a gyakorlatra és politikára vonatkozó következtetések kötegeléséhez és továbbadásához;
- Munkaértekezletek és konferenciák szervezése abból a célból, hogy növeljük a demográfiai változásról összegyűjtött tudást és annak ismeretét, hogy megelőző és kísérő intézkedések meghozatalára van szükség; hogy erősítsük az öregkor pozitív lehetőségeinek tudatát és dolgozzunk a kor miatti hátrányos megkülönböztetés ellen; hogy lehetőség szerint széles körben ismertessük a kutatási eredményeket; és támogassuk a cserét a „régí” és az „új” tagországok között.
- A tematika további követése a „Koordináció nyílt módszerrel”. A népesség öregedésének összetettségét és horderejét és az ezzel kapcsolatos különböző esélyeket és kihívásokat tekintetbe véve, a bizottság ezt a módszert alkalmasnak tartja arra, hogy:
 - kezdeményezze a tapasztalatcserét, az Európa-közi összehasonlítást, valamint kölcsönös tanulást,
 - támogassa a párbeszédet a szervezett civil társadalom és a Bizottság illetékes főigazgatóságai között ⁽²⁾,
 - meghatározza a közös célokat,
 - az Idősek 2. Világterve megvalósítását (amelyet 2002. áprilisában fogadtak el Madridban) és az ENSZ EGB végrehajtási stratégiáját (amelyet 2001. szeptemberében fogadott el a berlini miniszteri nyilatkozat) ellenőrizze, és
 - teret biztosítson az idősödő társadalomra vonatkozóan az értékekről alkotott közös elképzeléseknek.

5.6 Végző célja ezzel EURÓPÁBAN EGY ÉLNI ÉRDEMES ÉLETET ÉS MEGÖREGEDÉST lehetővé tenni nemcsak a jelenlegi idős és magas életkorú emberek, hanem az idős és fiatal emberek őket követő generációi számára is.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Vö. ehhez még egyszer az EGSZB véleményeit, 2003.IV.23-i HL C 95 (COM(2002) 565 végül).

⁽²⁾ A Bizottság COM(2002) 277 végleges közleménye.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Javaslat a 66/401/EGK, 66/402/EGK, 2002/54/EK és 2002/57/EK irányelveket módosító tanácsi irányelvre a külső országokban termesztett vetőmagok hivatalos felügyelet mellett végzett vizsgálatáról és egyenértékűségéről”

(COM(2004) 263 végleges – 2004/0086 CNS)

(2005/C 74/10)

2004. április 29-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 37. cikkelye alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció, amelynek az volt a feladata, hogy a Bizottság munkáját előkészítse ezzel a témával kapcsolatban, 2004. július 6-án fogadta el véleményét. A munkacsoport nélküli előadó **Gilbert BROS** volt.

A 2004. szeptember 15-16-án tartott, 411. plenáris ülésén (szeptember 15-i ülés) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 85 szavazattal, 1 ellenében és 3 tartózkodás mellett az alábbi véleményt elfogadta.

1. Bevezetés

1.1 Az 1998-2003 közötti időszakban az Európai Bizottság felhatalmazta a tagállamokat, hogy a vetőmagok értékesítéséről szóló közösségi jogszabály alapján végezzenek ideiglenes kísérletet a vetőmagok mintavételezéséről és vizsgálatáról. Az eredmények elemzésekor a következőkre derült fény:

- adott körülmények között egyszerűsíteni lehet a vetőmagok hivatalos minősítési eljárását anélkül, hogy jelentősen csökkenne a magvak minősége a vetőmagok hivatalos mintavételezési és vizsgálati rendszerében elérhető képest;
- a hivatalos felügyelet mellett végzett szántóföldi fajtavizsgálatot a minősített magvak termesztésével kapcsolatban ki lehetne terjeszteni minden terményre;
- a hivatalos felügyelők által ellenőrzött és megvizsgált területek arányát csökkenteni lehetne.

1.2 A nemzetközi kereskedelemben (OECD-rendszer) forgalmazott vetőmagokra alkalmazandó szabályok módosításait elfogadták. A vetőmagok közösségi egyenértékűségét a külső országokban betakarított magvakhoz képest minden olyan magfajta ki lehetne terjeszteni, amely megfelel a vetőmagok értékesítésére vonatkozó különféle közösségi irányelvekben lefektetett jogi és vizsgálati követelményeknek.

1.3 Az EGSzB az Európai Bizottság javaslatát nemcsak a javasolt jogszabályok fényében kívánja vizsgálni, de a vetőmagvak magas minőségi követelményeire és a növényegészségügyi kérdésekre is tekintettel.

2. A Bizottság javaslata

2.1 Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a hivatalos felügyelet mellett végzett vizsgálati kísérletek idejét 2005. március 31-ig hosszabbítsák meg (98/320/EK határozat) annak érdekében, hogy az ennek a határozatnak megfelelő módon termesztett vetőmagok értékesítésének közösségi feltételei megmaradjanak, mialatt az új rendelkezések alkalmazása (az irányelvek megvalósítása) folyik.

2.2 Ugyanakkor a 66/401/EGK (a takarmánynövények vetőmagjainak értékesítése), a 66/402/EGK (a gabonamagvak értékesítése), a 2002/54/EK (a cukorrépa-félék magjainak értékesítése) és a 2002/57/EK (az olaj- és rosttartalmú növények magjainak értékesítése) irányelveket a kísérletek végkövetkeztéseinek megfelelően kell igazítani, és az alábbi módosításokat kell beiktatni:

- a különféle vetőmag-kategóriák hivatalos felügyelet mellett végzett vizsgálatának bevezetése;
- A hivatalos felügyelet mellett végzett vizsgálat (a szántóföldön vagy egy magvizsgálati laboratóriumban, a vetőmagok minősítéséért felelős nemzeti szervezet engedélyével végzett vizsgálat) fogalmának meghatározása;
- minősítési célból végzett mintavételezés hivatalosan vagy hivatalos felügyelet mellett végezhető. A magvak mintavételezésének körülményei meg vannak határozva (képesítés, a mintavételezési gyakorlatok ellenőrzése és szankciós szabályok);
- az egyenértékűség elvét ki lehet terjeszteni a külső országokban termesztett vetőmagokra, amelyek megfelelnek a közösségi feltételeknek és követelményeknek (vizsgálati és minősítési rendszer).

3. Általános megjegyzések

3.1 Az Európai Bizottság javaslatának fő célja a felügyeleti eljárások egyszerűsítése a vetőmagtermesztésben. A felügyeleti küldöttség már számos tagállamban bejártatott gyakorlat. Az EGSzB ezért támogatja az Európai Bizottságnak ezt a kezdeményezését. Szeretné azonban hangsúlyozni, hogy az Európai Bizottságnak új irányelvet kellett volna benyújtania, amely a négy szóban forgó irányelv lényeges részeit tartalmazza, ez érthetőbbé tette volna a módosításokat, és gondoskodott volna arról, hogy a kérdéses intézkedések összehangolása is következetesen történjen.

3.2 Az Európai Bizottság határozata a hivatalos felügyelet melletti vizsgálat kísérletéről 2004. július 31-én hatályát veszti. A Bizottság jogszabályjavaslatának együttdöntési eljárása alatt tehát erről nincs érvényben jogszabály. Az EGSzB ezért felkéri az Európai Bizottságot, hogy módosítsa 98/320/EK határozatát úgy, hogy ilyen jogi űr ne keletkezhesen.

3.3 Az Európai Bizottság azt is javasolja, hogy a kísérleti szakaszt 2005. március 31-ig hosszabbítsák meg annak érdekében, hogy a kérdéses irányelvek módosításait meg lehessen valósítani. Az EGSzB hangsúlyozni szeretné, hogy ez a határidő túl rövid, mivel a megvalósításhoz körülbelül tíz hónap szükséges. Az EGSzB ezért azt javasolja, hogy a határidőt 2005. július 31-ig hosszabbítsák meg.

3.4 Az EGSzB nincs abban a helyzetben, hogy kifejtse nézetét a szántóföldi fajtavizsgálatok technikai adatainak (pl. a mintavételezési arány változásának) vagy a szükséges laboratóriumi minták számának helyénvalóságáról. Hangsúlyozza viszont, hogy az összes tagállammal közös nevezőre kell jutni. A tartományként megadott adatokat ezért inkább minimális mintavételezési százalékként kellene meghatározni.

3.5 Ha a hivatalos felügyeletet arra felhatalmazott személyekre bízják, az hatékonyabbá teheti az eljárást. Az Európai Bizottságnak gondoskodnia kell arról, hogy a minősítés felügyeleti rendszere továbbra is hatékonyan működjön. Az Európai Bizottság jelenleg közösségi szinten összehasonlítási tesztek végzését és gyakorlatokat cserél. Az effajta tevékenységekre elkülönített összeg (5–600 000 EUR) a célkitűzések fényében nem elegendő. Az EGSzB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy további pénzügyi forrásokat bocsásson ezeknek a – felügyeleti rendszerek harmonizálására irányuló – intézkedéseknek a rendelkezésére.

3.6 Az EGSzB arra kíván rámutatni, hogy az EU az új tagországokkal folytatott csatlakozási tárgyalások során a jegyzékben nem szereplő fajták esetében – mivel azok nem felelnek meg a Közösség kívánalmainak – átmeneti időszakokban állapodott meg. Az EGSzB felhívja az Európai Bizottság figyelmét ezekre a fajtákra, amelyeket csak az érintett országokban szabad forgalmazni (Ciprus, Lettország, Málta és Szlovénia). Ezt a mentességi

időszakot további biztosítékokkal kell kiegészíteni, például a minta méretére vagy a hélazab (*Avena fatua*) jelenlétére vonatkozóan.

3.7 Az EGSzB felhívja az Európai Bizottság figyelmét a gyenge minőségű vetőmagszállítmányok értékesítéséről folyó, tagállamok közötti vitákra. Az Egységes Piac megvalósításának befejező szakasza ezenkívül biztosítja a termesztoők számára a vetőmagszállítmányok nyomon követhetőségét, valamint a minősítő intézetek és a vetőmagtermesztés közötti hatékony koordinációt.

3.8 Az egyenértékűség hatókörének külső országokra való kiterjesztésével – és ezáltal az OECD-szabályok betartásával – kapcsolatban az EGSzB rámutat, hogy az Európai Bizottságnak kölcsönös egyenértékűségről kell tárgyalnia a külső országokkal. Az egyenértékűséget egyező szabványokra kell alapozni. Hasonlóképpen a minőségmegtartási felügyeleti rendszerek egyenértékűségét is meg kell követelni ahhoz, hogy a minőség szintje mindenütt azonos legyen.

4. Következtetések

4.1 Az EGSzB támogatja az Európai Bizottság javaslatát, amely afelé vezet, hogy a felügyeleti eljárások egyszerűbbek legyenek, ugyanakkor a vetőmagtermesztés megkövetelt minőségi szintje nem csökken. Az EGSzB azonban hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottságnak továbbra is elemeznie kell a felügyeleti rendszerek teljesítményét.

4.2 Jogi szempontból nézve az EGSzB hangsúlyozza, hogy az Európai Bizottságnak ki kellett volna használnia az alkalmat egy olyan jogszabály előterjesztésére, amely az összes olyan irányelvet egyesíti, amely a gabonafélék, a takarmánynövények, a cukorrépa-félék és az olajtartalmú növények magjainak értékesítésével foglalkozik.

4.3 Az EGSzB úgy véli, hogy a kért, 2005. március 31-i hosszabbítás nem hagy elegendő időt az irányelvek nemzeti törvények általi megvalósítására. Azt javasolja ezért, hogy a határidőt 2005. július 31-ig hosszabbítsák meg.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „A Bizottságnak a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz intézett következő közleményéről: A környezeti szempontok figyelembevétele az európai szabványosítás során”

(COM(2004) 130 végleges)

(2005/C 74/11)

2004. február 25-én, az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett közleményről.

A Bizottság munkájának előkészítéséért felelős „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2004. július 6-án elfogadta véleményét. (Előadó **A. PEZZINI**).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. szeptember 15-én tartott 411. plenáris ülésén a következő véleményt fogadta el egyhangúlag:

1. Bevezetés:

1.1. Az európai szabványosítási folyamatba beágyazandó környezeti szempontokra vonatkozó problematika az Európai Unió azon stratégiájában leírt elsődleges célok közé tartozik, amely stratégiát az Európai Bizottság 2001-ben a fenntartható fejlődésre vonatkozóan elfogadott ⁽¹⁾, és amelyről az EGSzB-nek alkalma volt 2001 novemberében véleményezni, illetve legutóbb mérleget készíteni. ⁽²⁾ Ez a stratégia arra irányul, hogy kiegyensúlyozott viszony alakuljon ki a gazdasági, társadalmi és környezeti szempontok között, és hogy megerősítse az EU-szerződésben ⁽³⁾ megfogalmazott elvet, miszerint integrálni kell a többi közösségi politikába a környezetvédelmi követelményeket. A Közösség hatodik környezetvédelmi cselekvési programjában ⁽⁴⁾ ezzel összefüggésben kiemelik, hogy a műszaki szabványok megállapítása során figyelembe kell venni a környezetvédelem követelményeit.

1.2. A műszaki szabványok megállapítása ezenkívül lényegesen hozzájárulhat a környezetet védő haladás távlatába teljesen integrálódó belső piac megvalósításához. Ez a folyamat összhangba hozza azt a célt, hogy 2010-re a gazdasági térség legversenyképesebb gazdasággá váljék azzal a céllal, hogy egy jobb minőségű és új munkahelyeket teremtő fenntartható gazdaság jöjjön létre, egy olyan kibővített Európa keretén belül, melyet az egyre nagyobb gazdasági és társadalmi kohézió jellemez, ahogyan azt a 2000-ben az EU állam- és kormányfői által elfogadott Lisszaboni Stratégiában áll.

1.3. Másrészt a műszaki szabványosítás, amely minden résztvevő közös megegyezésén alapul, lényeges eleme az EU politikák, különösen pedig a termékek integrációs politikája megvalósításának, amellyel kapcsolatban az EGSzB már többször nyilatkozott ⁽⁵⁾, mivel számára a szabványosítás lehetséges eszköz a termékek és szolgáltatások környezetre gyakorolt káros hatása csökkentéséhez.

⁽¹⁾ COM(2001) 264 végleges.

⁽²⁾ A GSzB 1494/2001 sz. 2001. 11. 29-i véleménye és az EGSzB 661/2004 sz. 2004. 04.29-i véleménye.

⁽³⁾ EU-szerződés 2. és 6. cikk (egybefoglalt változat).

⁽⁴⁾ 2002.07.22-i 1600/2002/EK határozat.

⁽⁵⁾ A Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az „Integrált termékpolitika zöld könyvről” (2001.IX.17-i HL C 260) és az EGSzB 2003. XII. 10-ei 1598/2003 sz. véleménye az „Integrált termékpolitikát – az ökológiai életciklus-kiindulópontjára építeni”.

1.4. A 2002. március 1-i Szabványügyi Tanács megerősítette az összehangolt szabványok célszerűségét azokon a területeken, amelyekre az „Új megközelítés” vonatkozik, aláhúzta az összes érdekelt csoport hatékony részvételének jelentőségét a szabványosításban, és üdvözölte az Európai Bizottság szándékát arra vonatkozólag, hogy dokumentumot dolgozzon ki a szabványosítás és a környezetvédelem témákról.

1.5. Ehhez a Tanácsi üléshez kapcsolódva az Európai Bizottság „Az európai jogalkotást és közösségi politikát támogató szabványosítás szerepe” című munkaokmányban egy sor fontos pontot dolgozott ki, többek között a következőket:

1.5.1. Az európai szabványosítás fokozottabb alkalmazása az Európai Unió politikájában és jogalkotásában annak érdekében, hogy ilyen módon, a társadalom és a vállalatok igényeivel összhangban, elősegítsük a műszaki szabványok új területekre, például a szolgáltatásokra, adatfeldolgozásra és telekommunikációra, közlekedésre, fogyasztó- és környezetvédelemre való kiterjesztését;

1.5.2. A vállalatok vezetőiben és a többi érdekelt félben tudatosítani kell, hogy a szabványosítás nagy előnyökkel jár az üzleti világban, különösen olyan tevékenységeknek köszönhetően, amelyek lehetővé teszik és megkönnyítik a szabványok kidolgozásában való részvételüket, mindenekelőtt a kis- és közepes vállalkozások képviselőinek fokozottabb bevonásával;

1.5.3. A szabványosítás jogi keretfeltételeinek átdolgozása, hogy jobban megfeleljenek az európai műszaki szabványok területén végbement legújabb fejlődésnek és kihívásoknak, a jogi előírások egyszerűsítésének és a „jobb jogalkotásra” ⁽⁶⁾ irányuló elvnek, a kibővített Európa iparpolitikai irányelveinek megfelelően ⁽⁷⁾, valamint a 2003-tól 2006-ig terjedő időszakra vonatkozó belső piaci stratégia ⁽⁸⁾ elsődleges céljainak;

⁽⁶⁾ Az Európai Bizottság COM(2002) 278 végleges közleménye.

⁽⁷⁾ A COM(2002) 714 sz. „Iparpolitika a kibővített Európában” c. közlemény.

⁽⁸⁾ „Belsőpiaci stratégia – elsőrendű feladatok 2003–2006.” c. COM(2003) 238 sz. közlemény.

1.5.4. Egy szilárd és jogilag biztos alapokkal rendelkező pénzügyi keret létrehozása az európai szabványosítás támogatására, amely biztosítja az európai szabványosításnak az Európai Bizottság és a tagállamok általi együttes finanszírozását, az európai infrastruktúrákat, valamint a CEN, CENELEC és az ETSI közötti mélyebb együttműködést;

1.5.5. Az európai szabványügyi szervezetek támogatása annak érdekében, hogy növeljék azok hatékonyságát a műszaki szabványok létrehozásával, és a nemzetközi szabványok megállapításának és alkalmazásának elősegítésével kapcsolatban, ezzel könnyítve a nemzetközi piacokhoz és a világkereskedelemhez való hozzáférést, kiküszöbölve a felesleges kereskedelmi akadályokat, illetve a szabványosítás egyetemességének szavatolásával.

1.6. Ráadásul egy európai műszaki szabványosítási kultúra kialakítása a 25-tagú EU belső piaca hatékony és kiegyensúlyozott működésének lényeges előfeltétele. Különösen a környezetvédelem területén kell ezért intézkedéseket hozni a szakemberek képzésére és megfelelő adatbankok létrehozására és alkalmazására, hogy ezzel biztosítsák, az európai szabványosítási rendszerben figyelembe veszik a környezeti szempontokat, és hogy az új tagállamokat szabványügyi szervezeteik részvétele révén teljes mértékben bevonják őket ebbe a folyamatba. Tekintettel ezen országok vállalatainak szerkezetére és nagyságára, az EGSzB feltétlenül szükségesnek tartja, hogy a kibővített EU kis- és középvállalatait (KKV) teljes mértékben bevonják a szabványosítási munkába, és a meglévő európai műszaki szabványok alkalmazását konkrét intézkedésekkel támogassák.

1.7. Az európai műszaki szabványosítási rendszer, amely az összes, az új szabványok kidolgozásában résztvevő fél közös megegyezésének és a felállított szabványok önkéntes átvételének elvén alapul, működőképesnek bizonyult, és oly hatékonyak és rugalmasnak, hogy mind több szabványt lehetett felállítani. Az európai szabványok teljes száma így 2003-ban elérte a büszke 13 500-as kerek számot, amely rendkívül pozitív hatással volt a gazdaságra. Konkrétan csökkentek az üzleti tranzakciók költségei, könnyebb lett a kereskedelem és az árucseré, nőtt a versenyképesség és fokozódott az innováció. További fontos része a szabványosításnak a kereskedelmi akadályok csökkentése a belső piacon és gyakran már a világpiacon is.

1.8. Ezeket a sikereket az EGSzB nézete szerint nemcsak teljes egészében meg kell őrizni, hanem fokozni kell, amint azt már a Szabványügyi Bizottság 2002 márciusában a szabványosításról írt végkövetkeztetéseiben hangsúlyozta. A gazdasági, társadalmi vagy környezeti szempontoknak a szabványosítás során való mindenkor figyelembevétele ugyan kívánatos, viszont az EGSzB felfogása szerint semmi esetre sem szabad ennek károsan befolyásolnia a szabványosítás lényegét és fő vonásait, amelynek továbbra is szabad, önkéntes és közös megegyezésen alapuló eljárásnak kell maradnia, ugyanis ezek a vonások tették a szabványosítást nemzeti és nemzetközi szinten sikeres eszközzé.

2. A közlemény lényeges elemeinek összefoglalása

2.1. Az Európai Bizottság közleményének **céljai** lényegében az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- A közvélemény figyelmének felhívása arra, hogy szükséges a környezeti szempontok figyelembevétele az európai szabványosításnak, az érintettek által irányított és önkéntes megközelítés szerinti, folyamatában;
- Folyamatos viták indítása a szabványosítást végző szektor gazdasági szereplőivel annak érdekében, hogy kidolgozzanak egy konkrét akciótervet, mely a következőkre vonatkozik: 1) továbbképzési és figyelemfelhívó akciók; 2) az összes érdekelt fél részvételének megszervezése és támogatása a szabványosítási folyamatban; 3) minden olyan rendelkezésre álló eszköz rendszeres használata, amelyek révén figyelembe vehetőek az ökológiai megfontolások a szabványosítás terén; 4) a szabványosítási megbízásokra, a környezeti intézkedésekkel, illetve a termékek ökológiai szempontjaival kapcsolatos sajátos megbízásokra vonatkozó keretfeltételeknek az Európai Bizottság általi újra-meghatározása;
- A fent nevezett négy területen elérendő eredmények fényében környezeti szempontok integrációs folyamatának állandó értékelése és ellenőrzése az európai szabványosítás során.

2.2. Az Európai Bizottság a következő akciókat javasolja ezen célok elérése érdekében:

- **az érdekelt gazdasági szereplők szintjén:** javaslatokat tenni a figyelem felkeltésére; a bevált gyakorlatok kicserélése a továbbképzés és a figyelemfelkeltés terén; tágkörű konzultációk a szabványosítási megbízások meghatározása során; meghatározni a prioritásokat a környezeti szempontoknak az európai szabványokba való konkrét integrálása során; kidolgozni a környezetvédelmi követelményeknek a szabványokba történő integrációjának fokát mérő mérőszámokat; az európai szabványosító szervek által kezelt szabványosítása ökológiai kérdéseinek azonosítása és összehangolása; EU-támogatás azoknak az európai érdekcsoportoknak, amelyek az ilyenfajta akciókat végrehajtják; időszakonkénti jelentéskészítés az ökológiai követelményeknek a szabványokba történő integrációjához rendelkezésre álló különböző eszközök felhasználásáról;
- **a tagállamok és különösen az újonnan csatlakozott államok szintjén:** intézkedéseket hozni a továbbképzés és a figyelemfelkeltés támogatására; összegyűjteni és terjeszteni az információkat a különböző szabványügyi szervezetek segítségével; az összes érdekelt gazdasági szereplő, különösen pedig a civil társadalom képviselőinek és a környezetvédelem területén tevékenykedő állami intézményeknek a támogatása és segítése, hogy ezek teljes mértékben bekapcsolódjanak a szabványosítási folyamatba; jelentés készítése az elfogadott támogatási intézkedésekről, hogy ezzel is elősegítsük a tapasztalatok és bevált gyakorlatok cseréjét;

– **közösségi szinten:** Az európai szabványügyi szervezetek által létrehozott figyelemfelkeltő és továbbképzési akciók támogatására, pénzügyi jellegű közösségi intézkedések bevezetése; a végrehajtott továbbképzési és figyelemfelkeltő intézkedések folyamatos ellenőrzése; a szabványosítási megbízások meghatározásakor beilleszteni a környezeti szempontokat, ha kell, az érdekelt csoportokkal való konzultáció után; támogatás nyújtása az európai szintű érdekcsoportoknak az európai szabványosítás ökológiai elemeinek értékeléséhez és összehangolásához; rendszeres találkozók szervezése a tapasztalatok és a bevált eljárások kicserélésére, illetve elfogadni olyan az európai szabványosítás előrehaladását mérő jelzőszámokat, amelyek különösen az ökológiai dimenziót mérik; egy a fent említett szektorokban megvalósított előrehaladást állandóan értékelő rendszer felállítását, amelyet az érdekcsoportokkal közösen legalább évente egyszer felül kell vizsgálni.

3. Általános megjegyzések

3.1. A Bizottság üdvözlözi az Európai Bizottságnak azt a kezdeményezését, amely arra irányul, hogy **behatóan megvizsgálja azokat a lehetőségeket, alkalmakat és módozatokat**, hogyan lehet az európai műszaki szabványok meghatározásába integrálni nem csupán a környezetvédelem, hanem – a termékek előállításához, gyártásához, terjesztéséhez, karbantartásához és hulladékká válásához szükséges – természetes erőforrásoknak és nyersanyagoknak a tartós felhasználása által is ösztönzött megfontolásokat

3.2. Ezzel összefüggésben a Bizottság nagy súlyt fektet arra, hogy **műszaki téren saját európai szabványkultúráját** alakítsa ki, amely garantálja a **25-tagú EU** belső piacának hatékony és kiegyensúlyozott működését, különösen a környezetvédelem terén kell a szakemberek továbbképzésére és megfelelő adatbankok létrehozására és használatára olyan intézkedéseket hozni, amelyek lehetővé teszik annak felmérését, hogy a környezeti szempontokat hogyan lehet az európai szabványosítás rendszerébe integrálni, tekintettel az új tagállamokra is.

3.3. Mindenesetre a Bizottság nézete szerint elengedhetetlen, hogy az érintettek által és saját maguk számára szabadon megvalósított eljárások önkéntes, megegyezéses, nyitott és átlátható jellege, amely tulajdonságok **az európai szintű műszaki szabványosítás tétjét jelentik**, ne csorbuljanak, sőt ellenkezőleg, megszilárduljanak a társadalmi-gazdasági és ökológiai szempontok figyelembevétele során is.

3.3.1. A Bizottság rámutat arra, hogy **már jelenleg is számos olyan európai műszaki szabvány létezik, amely vagy közvetlenül a környezetre vonatkozik**, vagy figyelembe veszi a környezeti szempontokat. Ezzel összefüggésben gondoljunk elsősorban a termékek életciklusának lényeges elemeire vonatkozó szabványokra és a szabványosított mérési és vizsgálati eljárásokra, vagy a környezeti technológiák és a környezetgazdálkodás olyan műszaki szabványaira is, mint például az EMAS környezetgazdálkodási rendszer, amely a 14001-es sorozat EN/ISO szabványain alapul.

3.3.2. A Bizottság ezenkívül meglepődéssel mutat rá arra, hogy az európai szabványügyi szervezetek **megfelelő eszköztárral rendelkeznek** ahhoz, hogy **a környezeti szempontok optimálisan kerüljenek figyelembevételre** a műszaki szabványok megalkotásakor. Példák erre az IEC 109 útmutatása ⁽¹⁾ az elektrotechnikai és elektronikus termékek műszaki szabványainak területén, amelyet 1995-ben sikeresen vezettek be, és csak nemrégiben dolgoztak át; a 2002-ben aláírt ISO/TR 14062-es szabvány ⁽²⁾ a termékefejlesztés területén; az ETSI/CENELEC több mint 100 „Minőségi szabvány a kibocsátások és a zavartűrési terén”, végül a CEN környezetvédelmi honlapja (Environment Help Desk) által kezdeményezett ISO/64 magatartási kódex.

3.4. A Bizottság meggyőződése szerint a fenti megállapítások annak igazolása, hogy könnyebben megvalósítható a környezeti szempontoknak a műszaki szabványosítás folyamatába történő hatékony integrálása – különösen a kis- és középvállalatoknál – **magatartási kódexekkel és műszaki jegyzőkönyvekkel, valamint rugalmasabb eszközökkel** vagy pedig olyan ismeretterjesztő továbbképző tanfolyamokkal és kézikönyvekkel, amelyek révén a környezeti kérdések már az új termékek, gyártási eljárások és szolgáltatások kifejlesztésének a szakaszában tudatosulnak. Ennek érdekében egyszerűsített eljárásokat kell használni, melyeket az EMAS-ügyben már elfogadtak; vagy higiéniai és biztonsági normákat a kisvállalkozóknak, melyekre az EGSZB már többször utalt a véleményében ⁽³⁾.

3.5. A Bizottság hangsúlyozza, hogy **ennek során meg kell akadályozni a szabványosítási eljárás akadályozását vagy lelassítását. A magasabb költségek és a nagyobb közigazgatási ráfordítások sem** egyeztethetők össze a közösségnek a szabványosítás egyszerűsítésére vonatkozó alapelveivel. Ezzel összefüggésben a Bizottság teljes mértékben osztja a 2002. március 1-ei **Szabványügyi Tanácsnak** azt a végkövetkeztetését, miszerint „messze nincs biztosítva, hogy Európa teljes szabványosítási rendszere életképes lesz tekintettel a gyorsan változó európai és nemzetközi környezetre és a szokásos bevételi források változásaira” ⁽⁴⁾. A Bizottság felfogása szerint a szabványosítást a vállalatok és szakemberek számára vonzóbbá és hasznosabbá kell alakítani, mert ők azok, akik rendelkeznek azzal a műszaki szakmai hatáskörrel, amellyel a környezeti szempontokat elfogadható áron, integrálhatják a termékgyártásba.

3.6. A meglévő mechanizmusokat, tekintettel a vállalatok optimális teljesítőképességére, tovább kell fejleszteni, amelyek során **tökéletesíteni kell minden gazdasági szereplő környezeti szaktudását**, és biztosítani kell a szabványosítási folyamat kezdetétől fogva minden érintett **aktív részvételét**. A műszaki, tudományos és társadalmi szempontok mellett az egészségvédelem, a biztonság és a vevő elégedettségének szempontjait is figyelembe kell venni. Különösen az utóbbi években kerültek olyan kérdések fokozottabban a figyelem középpontjába, mint a természeti erőforrások és az energia felhasználásának csökkentése és racionalizálása, a hulladék mennyiségének és a károsanyag-kibocsátásnak a csökkentése és mindenekelőtt az önkéntes szabványok megalkotási eljárásának **minősége** tekintettel azoknak nemzetközi szinten való egyszerű alkalmazására.

⁽¹⁾ IEC-Vezérfonal 109 „A környezeti szempontok bevonása az elektrotechnikai termékszabványokba”.

⁽²⁾ ISO/TR 14062 „A környezetgazdálkodás - a terméktervezés és fejlesztés környezeti szempontjainak integrációja”.

⁽³⁾ 560/1999 sz. GSZB-velemény, 1999. május 29. (HL C 209, 1999. július 22.)

⁽⁴⁾ 2002. március 15-i HL C 66.

3.7. A Bizottság nézete szerint és arra a jelenlegi demokratikus folyamatra való tekintettel, amely messzemenően épít a nemzeti struktúrákra, célszerű lenne **azt a kérdést, hogy miként lehetne a környezeti szempontokat konkrétan integrálni a szabványosításba, átengedni az érintetteknek (érdekcsoportoknak)**, elkerülve ezzel a „fentről lefelé” elv szerinti eljárást.

3.8. A Bizottságnak az a véleménye, hogy a műszaki szabványok kialakításának nem szabad gyorsabb ütemben történnie, mint a a különböző szektorokban végbemenő **kulturális változásoknak**, annak érdekében, hogy **tudatossá váljék a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos szerepük. Itt az Európai Bizottságnak az a különleges feladata van, hogy járuljon hozzá a tudatosításhoz, és a szaktudás és a bevált gyakorlat terjesztésével indítson el egy kulturális átalakulást.**

3.9. Az önkéntes műszaki szabványok jó minősége lényeges eleme **európai szintű többletértéküknek**. A Bizottság nézete szerint e minőséget csak az összes a szabványosítási folyamatban érdekelt fél, vagyis az ágazati képviselők és a kis- és közepes vállalkozások képviselőinek, a munkavállalóknak, fogyasztóknak és nem-kormányzati szervezeteknek az aktív részvételével lehet garantálni. A szereplők magas száma a biztosítja **a termelés, az egészségvédelem, a biztonság és a környezetvédelem követelményei közötti kiegyensúlyozott viszonyra.**

3.10. A **szubszidiaritás elvét** alkalmazva ennek a részvételnek **elsősorban az egyes államok szintjén** kell megtörténnie, különösen az új tagállamokra vonatkozólag. Nem csak a **nem-kormányzati szervezeteket** kell támogatni, hanem és **mindenekelőtt a KKV-kat**, és különösen a KKV-knak a szabványosítási folyamathoz való szükséges hozzáférését, **tekintettel szerkezetükre és nagyságukra**. Ezzel összefüggésben emlékeztetnünk kell arra, hogy a **kifejezetten a KKV-k számára létrehozott európai grémiumokat, mint pld. a NORMAPME-t** meg kell erősíteni és optimálisan használni.

3.11. A Bizottság kiemeli **az új tagállamokban** a szabványügyi szervezetek és a nem kormányzati szervezetek általi **kapacitás-építés** EU-intézkedésekkel és **olyan projektekkel** való támogatásának szükségességét, amelyek a szakemberek képzését és egy a **végfelhasználókhöz lehetőleg közel álló interoperábilis (több irányból működtethető) és decentralizált adatbanki hálózat** gyors létrehozását célozzák. Itt elsősorban az a cél, hogy az információkhoz állandó és jobb legyen a hozzájutás, és szavatoljuk az összes vállalat tudatos részvételét a szabványosítási folyamatban.

3.12. A szabványosítási munka során a **prioritások** megállapítására vonatkozóan a Bizottság azt az álláspontot képviseli, hogy ennek a továbbiakban **az összes érdekcsoporthoz bevonásával egy egyetértő és önkéntes eljárásban** kell végbemennie. El kell kerülni a tisztán politikai indíttatású prioritásokat, amelyek elhanyagolják a termékek és előállítók sajátosságait.

3.13. Az „új megközelítés” keretében a Bizottság által alkalmazott kötelező szabványosítási megbízásokra vonatkozóan a Bizottság azt a nézetet képviseli, hogy **a környezettechnikai szabványok alkalmazását** nem fentről kellene döntésekkel ösztönözni, hanem **annak a környezetet nem terhelő termékek szélesebb körű elfogadásán és a piaci keresleten kell alapulnia.**

3.14. A Bizottság meg van győződve arról, hogy az új megközelítés megvalósítása folyamán a jól megfogalmazott szabványosítási megbízások hozzájárulnak a belső piac sikeréhez, ezt a sikert azonban nem szabad azzal semmissé tenni, hogy politikai jellegű, nehézkes döntési eljárásokat visznek bele a műszaki szabványügyi szervezetekbe.

3.15. **Az európai műszaki szabványok nemzetközi szinten történő alkalmazásának** a Bizottság meglátása szerint nagy jelentősége van termékeink teljes piaci jelenlétének és a világpiacon való versenyképességének garantálásában. A drezdai és bécsi megállapodásoknak köszönhetően a CENELEC-szabványok több mint 83 %-át és a CEN-szabványok kb. 40 %-át közvetlenül a nemzetközi szabványügyi szervezetek, az ISO, IEC és az ITU szabványaiból vezették le. A Bizottság felfogása szerint **meg kell akadályozni, hogy a környezetvédelmi szabványok követelményeit a Világkereskedelmi Szervezet TBT-megállapodása értelmében kereskedelmi akadályokként értelmezzék**, vagy hogy azok az európai vállalatok számára a világpiaci versenyben hátránnyá váljanak. Ebben a vonatkozásban mind a Transzatlanti üzleti párbeszédben (TABD), mind a Japánnal folytatott párbeszédben (EJBD), mind a Mercosurban (MEBF) való aktív fellépés szükséges ahhoz, hogy az európai és a nemzetközi szabványok között fennálló szakadékot ne mélyítsük tovább.

4. Külön megjegyzések

4.1. Részvétel: El kell kerülni, hogy a szabványok elfogadásának és átdolgozásának eljárása, amely most már átlagosan háromtól öt évig tart, a szélesebb körű részvétel miatt még tovább húzódjon. **Ennek során teljes körűen alkalmazni kell a szubszidiaritás elvét. Nemzeti szinten** garantálni kell az összes érdekcsoporthoz részvételét, különösen a munkáltatókét és a dolgozókéét, míg az **európai szintre** a nemzeti szabványügyi grémiumok képviselőinek egy már előzőleg egyeztetett véleményét kellene vinniük. Szintén ezen a szinten kell a kis- és közepes vállalatok és az érintett nem-kormányzati szervezetek európai szövetségeinek képviselői számára a részvételt szavatolni, ahová az egyes szervezetek előzőleg egyeztetett álláspontjait kellene továbbvinniük.

4.2. Együttműködés: A Bizottság különös jelentőséget tulajdonít a **műszaki szakismeretek szervezett cseréjének és a viselkedési kódok fejlődésének, melyek önkéntes alapon szerveződnek**. Ennek során viszont használni kellene a már meglévő eszközöket (vö. 3.3.2. bekezdés), amelyeket különösen az új tagállamok tekintetében meg kell erősíteni, és ki kell építeni.

4.3. Kultúra: A társadalmi-gazdasági és ökológiai szempontokat is felölelő **európai szabványosítási kultúrának a kialakítása műszaki területen** elsőrendű célja a vállalatoknak és szövetségeiknek, különösen a KKV-knak, valamint a munkavállalók és érdekcsoportok szervezeteinek. A fogyasztóknak és környezetvédő szervezeteknek mind nemzeti, mind európai szinten megfelelő pénzügyi támogatásra van szükségük ahhoz, hogy bővítsék ismereteiket a műszaki szabványosítás területén, és minőségi, illetve hozzáértő képviseletet biztosítsanak.

4.4. Finanszírozás: **Több éves, nemzeti és közösségi költségvetési tételre lenne szükség továbbképzési és tudatfejlesztő intézkedésekre.** Ezekből a hitelekkel részesíteni kellene a nemzeti és európai szabványügyi szervezeteket, a szociális partnereket és a civil társadalom különböző elemeit képviselő szervezeteket.

4.5. Prioritások: Az új műszaki szabványok megalkotásánál a **prioritások kijelölését** át kell engedni az összes résztvevő egyetértő választásának, hiszen ők a közvetlen szereplői a szabványosítási folyamatnak, és ezért nekik kellene a teljes felelősséget vállalniuk; a prioritásokat semmi esetre sem szabad fentről érkező döntéssel megállapítani. Eszközök: A például a 3.3.1.–3.3.2. pontokban megnevezett **eszközök** rendszerszerű alkalmazása a környezeti szempontoknak a szabványosítás során való figyelembevételére csak a technikai szabványosítási folyamat szereplőinek tett **ajánlatnak és nem kényszernek** tekintendő, önkéntes alapon.

4.6. Értékelés: Azoknak **az eredményeknek a feldolgozása és értékelése**, amelyeket a tudatalakításra és továbbképzésre, valamint a nemzeti és európai szabványügyi szervezeteknek a megerősítésére a nem-kormányzati szervezetek és KKV-képviselek szakértő részvételével az intézkedések elértek, alapul szolgálhat ezen a területen a Bizottság, a Tanács, az Európai Parlament és a Gazdasági és Szociális Bizottság számára a tervezett **kétéves jelentésekhez** és az intézkedéseknek és a közösségi stratégiának **az ötévenkénti felülvizsgálatához.**

5. Véggöveztetések

5.1. AZ EGSzB meg van győződve, hogy szükség van a szabványosítás felgyorsítására, anélkül, hogy nehezebbé tennék a folyamatot, ezzel biztosítván, hogy minden szempontból, beleértve a környezeti szempontot is, magas szintű belső piacot hozunk létre. A cél, hogy a szabványosítási folyamatot hatékonyra, olcsóbbá és bürokrácia mentessé tegyék, illetve, hogy a tagállamok intézményes képességeit előzetesen ehhez igazítsuk.

5.2. Az EGSzB szerint, a környezeti szempontoknak a szabványosítás európai rendszerébe történő integrálásának a szubsidiaritás elvének teljes betartása mellett kell végbemennie,

mert ez az elv biztosítja, hogy teljes mértékben részt vesz minden gazdasági szereplő e folyamatban, különösen a KKV-k és a nem kormány szervezetek, mind a nemzeti, mind pedig a regionális szinten, mivel köztudottan az érdekelt felekhez ezek a szintek vannak a legközelebb.

5.3. A globális piac kifejlesztése és az olyan újabb nagy egységeknek, mint Kína, India és Oroszország megnyitása a világkereskedelem előtt, elsődleges feladattá teszi a jelenlegi európai szabályozás nemzetközi szintre történő átvitelét, a drezdai és bécsi megállapodásoknak megfelelően, azzal a céllal, hogy a szabványosítási megoldásokat kereskedelmi előnyökké alakítsuk át az európai vállalatok számára.

5.4. Az EGSzB szerint az a cél, hogy optimális kölcsönhatás jöjjön létre a kényszerítő környezeti szabályok, illetve az önkényesen kialakított műszaki normák között, mely utóbbiak a környezeti és minőségi problémák iránti nagyobb érzékenységből erednek.

5.5. Az EGSzB határozottan kiáll amellett, hogy az olyan szociális partnerek között, mint amilyenek az európai és nemzeti szabványügyi szervezetek, az ipar, a KKV-k, a dolgozók képviselői, fogyasztók, nem kormányzati szervezetek, megszilárdítsák a bevált gyakorlatok kicserélésének és a párbeszéd programjait, ezzel fejleszve az ismereteket, azon célból, hogy, a lisszaboni stratégia és a fenntartható és versenyképes növekedés elveinek megfelelően, a szabványosítási eljárás kialakítását támogassuk.

5.6. Ezért a következőkre lenne szükség:

- elősegíteni egy európai műszaki szabványosítási kultúrát az EU számára;
- intézkedéseket hozni arra, hogy a szakemberek számára képzést biztosítsunk, illetve megfelelő és széleskörűen felhasználható adatbankot kifejlesztteni;
- nagyobb mértékben integrálni az európai szabványosítási rendszert és a környezetvédelmet;
- a kereslet oldaláról ösztönözni a reakciókat (más szóval felhívni a fogyasztók figyelmét), azon célból, hogy a természetes erőforrások, a nyersanyagok és a késztermékek tartós felhasználására törekvő piaci keresleten javítsunk
- megfelelő egyensúlyt teremteni a Kiotói Jegyzőkönyv figyelembevételével a biztonság, higiénia és az egészség elsődleges szempontjainak védelme, illetve a globális környezeti szempontok között;
- teljes mértékben alkalmazni kell a szubsidiaritás elvét, az összes érdekelt fél részvételének ösztönzésével mind nemzeti, mind regionális szinten;

- olyan rugalmasabb magatartási kódok elfogadását ösztönözni, melyek a környezettel egyezőbb szabványosítási folyamatokhoz vezetnek, annak érdekében, hogy különösen a KKV-kat segíthessük az új termékek, új folyamatok, új szolgáltatások létrehozatala során abban, hogy e műszaki folyamatok gazdasági szempontból is érvényesek legyenek;
- kialakítani eszmecsere fórumokat, a belső piacot illető lisszaboni stratégia, és a környezetet és az egészségügyet illető 2004-2010 akcióterv között, annak érdekében, hogy az

- összes a szabványosítási folyamatban érdekelt fél – CEN, a CENELEC, ETSI, KKV-k szabványosítás, ANEC (fogyasztók), TUTB (a dolgozók képviselői), ECOS (környezetvédelmi szervezetek), ipar, elosztás és szolgáltatások –, között a szakemberek közti párbeszédet kiterjeszthessük;
- támogatni az alap műszaki szabványosítás fejlesztését a termékek minőségére és az eljárásokra vonatkozó szabályozásokat illetően a mezőgazdasági és az élelmiszer termelés terén.

Brüsszel, 2004. szeptember 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Városkörnyéki mezőgazdaság”

(2005/C 74/12)

2003. július 17-én, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elhatározta, hogy saját Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdésében foglaltak értelmében, saját kezdeményezésű véleményt bocsát ki „A városkörnyéki mezőgazdaság”-ról.

A „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció, amely a tárgyi bizottsági munka előkészítésének felelőse, a véleményét elfogadta 2004. július 6-án. A téma előadója: **J. CABALL i SUBIRANA** volt.

A 2004. szeptember 15-én és 16-án megtartott plenáris ülésén (szeptember 16-i ülésen), az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a jelen véleményt 132 igen szavazattal és 3 tartózkodással elfogadta.

1. Bevezetés

1.1 Termelő tevékenység a városi környezetben

1.1.1 A városkörnyéki területek kérdése különböző európai vitafórumokon érdekütközés és vita tárgya, köztük az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságban is. Egy olyan valósággal kell egyre inkább szembenézni, amely az EU számos közösségében jelen van a városiasodás, az iparosodás, a tercier szektor, a kommunikációs és szállítási, stb. infrastruktúra fejlődése következtében, amely felfalja a területet a mezőgazdasági termőföldek kárára, miatta egyre több mezőgazdaságilag művelhető terület válik jelentéktelenné, vagy versenyképtelenné.

1.1.2 A városkörnyéki térségben folytatott mezőgazdasági termelést az a városi környezet befolyásolja, amelyben kifejlődött, s amely negatívan hat rá és korlátozza gazdaságosságát. Ezek a negatív kihatások a fő okai annak, hogy a terület a káros környezeti kihatások következtében leromlik, és a város és falu közti társadalmi viszonyok megromlanak. A város és falu közti egyetértés hiánya olyan probléma, amely kezelésétől és megoldásától függően, akár jelentősen veszélyeztetheti magának a mezőgazdasági tevékenységnek a túlélését is.

1.1.3 A mezőgazdasági és városi területek hagyományos problémái mellett, egy új probléma merült fel, mégpedig, a városok körüli szabad területek védelme, ám mezőgazdasági

tevékenység nélkül. Ez az új probléma gyakorlatilag abból az elképzelésből származik, hogy az ilyen területeket „tematikus parkokká” kívánják alakítani, ahol minden mesterséges, és természetes környezetéből kiragadott lenne. Az elképzelés háttérében álló esztétikai kritériumokat tévesen a biodiverzitás megőrzését előíró jogszabályokkal próbálják igazolni, vagy olyan tájvédelmi koncepcióval, amely a mezőgazdasági tevékenységet megkísérelné a társadalom perifériájára küldeni, vagy néprajzi kirakat-tevékenységgé lezüllesztetni.

1.1.4 Az EU közös agrárpolitikája (KAP) kiemelten fontosnak ítéli meg az agrárgazdasági vállalkozások diverzifikálását olyan tevékenységek által, amelyek új jövedelmet termelnek a gazdák számára. Meg kell jegyezni, hogy mezőgazdasági művelés nélkül nem létezne falusi táj, vagyis a megművelt földek, állatok, rétek látványa, az ott tevékenykedő gazdákkal.

1.1.5 Mindez (a városi környezet nyomása, a mezőgazdasági termelők nélküli mezőgazdaság koncepciója és a KAP reformja) komoly problémákat vet fel a városkörnyéki mezőgazdaság folyamatosságát és stabilitását illetően. (Az ilyen jellegű problémák sokkal élesebben jelentkeznek itt, mint hasonló mezőgazdasági területeken, ami a mezőgazdasági tevékenység megszűnésének nagyobb kockázatára utal.)

1.1.6 A megművelhető területek visszaszorulása mellett, néhány tagállamban a gazdálkodás további nehézségekkel küzd, az ingatlanpiacot és a földbérletet szabályzó egyértelmű jogszabályok hiánya miatt. Mivel a termőföld piacon nem kapható áru, nehezebb a fiatalok számára a gazdálkodás megkezdése és a gazdaságok területének növelése. Számos állami, és magántulajdonos akadályozza a termőföld piacát, azáltal, hogy nem adja bérbé termőföldjét hivatásos mezőgazdasági termelőnek. A spekulatív folyamatok egyik formájáról van itt szó, amely számos városkörnyéki mezőgazdasági térség jövőjét teszi kilátástalanná, és amellyel az EU tagállamainak megelőző jogszabályok segítségével kell megbirkóznuk.

1.1.7 Ezeket a mezőgazdasági térségeket, melyeket nem kerültek el, az utóbbi évek falusi világát érintő változások sem, bizonyos érték és funkció jellemzi, amely meghatározza, hogy alkalmasak-e, az ott folytatott tevékenységre, vagy sem.

1.2 Sokkal több, mint pusztán egy gazdasági tevékenység

1.2.1 Az EGSZB, úgy is mint a vidékfejlesztési ügyek illetékes és közvetlenül érintett az európai vidéki területek fenntartható gazdasági, környezetvédelmi és szociális fejlődésében, felhívja a figyelmet arra, hogy a környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági szerep, amelyet a mezőgazdasági területek betöltenek, sokkal fontosabb a városkörnyéki területeken, mint az ország többi területén. Ennek egyik oka, hogy ezek a területek a zöld „tüdő” szerepét töltik be a nagyvárosok számára. Ezen túlmenően, ezek a mezőgazdasági területek a regionális tervezés kulcsfontosságú elemei, mivel megakadályozzák a városok mértéktelen túlnövekedését, alakítják a táj képét, és emberközeli szabják a városi környezetet. Azonban gazdasági szerepük, amely lényeges a megművelt földterület, és a jövő kilátásainak megőrzése végett, egyre csökken a rájuk nehezedő urbanizációs nyomás, és a városkörnyéki negyedek gazdasági életében a mezőgazdasági termelésnek tulajdonított csekély jelentőség következtében.

1.2.2 A Salzburgi konferencia első alapelve szerint: nincs mezőgazdaság élő vidék nélkül, sem élő táj mezőgazdaság nélkül⁽¹⁾. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a városkörnyéki mezőgazdasági területek igazi főszerplői a főállású mezőgazdasági termelők, ugyanakkor elismeri, hogy a mezőgazdasági termelést másodállásban végzők szerepe is jelentős, számos városkörnyéki negyedben.

1.3 Határok és lehetőségek: mezőgazdaság egy heterogén és állandóan változó térben

1.3.1 Az EGSZB tudatában van, hogy nem könnyű feladat a városkörnyéki térség fogalmának egyértelmű meghatározása, mivel ezek a területek rendkívül heterogének és állandó változás alatt állnak. Az ilyen területek a szigorú értelemben vett falusi területek, és a városi környezet ütközőpontjai;

⁽¹⁾ Szó szerint: „Nincs mezőgazdaság élő vidék nélkül, sem élő táj, mezőgazdaság nélkül”. A második európai vidékfejlesztési konferencia zárószava, Salzburg, 2003. november 12-14. MEMO 03/236

megőrzik az első alapvető jellegzetességeit, ugyanakkor magukba foglalják a második bizonyos jegeit is.

1.3.2 A városkörnyéki negyedek közös pontja a területi, környezetvédelmi és szociális bizonytalanság, és az a tény, hogy a városok perifériáján helyezkednek el. Egészen pontosan az ezeken a területeken folytatott hivatásos mezőgazdasági termelést nevezzük „városkörnyéki mezőgazdaságnak”. A nagy agrár-vállalkozások együtt élnek a növénytermesztéshez társuló rekreációs, gyógykezelési, pedagógiai tevékenységekkel, illetve tájrendező és védő tevékenységekkel (tájvédők, kertészek, stb.). Ezek a tevékenységek különös fontosságra tettek szert egyes tagállamok bizonyos régióiban.

1.3.3 A városkörnyéki területek olyan vidéki területek, amelyeket a rájuk nehezedő sajátos és jellegzetes kötöttségek különböztetnek meg más vidéki területektől, és amelyek fennmaradása veszélyeztetett.

1.3.4 Másrésztől, a városkörnyéki mezőgazdaság az esetek legnagyobb részében olyan előnyökkel is rendelkezik, amelyeket a lehető legnagyobb mértékben ki kell használnia: a fogyasztói piac közelsége által felkínált lehetőségek, e közönség egyre növekvő érzékenysége a minőség, az élelmiszerbiztonság és az új tevékenységek társadalmi igényei iránt (szabadidő, környezetvédelmi oktatás, képzés, ökoturizmus, stb.). Ezek az új, kiegészítő tevékenységek lehetővé teszik a vállalkozói kockázatok megosztását, és javítják a mezőgazdasági jövedelmet.

1.3.5 A Tanács 1257/1999. (EK) sz. rendelete, amely a vidékfejlesztés támogatásáról rendelkezik az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap (EAGGF) segítségével, a 20. cikkelyben kimondja: „a hátrányos természeti adottságú térségekkel azonos megítélés alá esnek azok a különösen hátrányos helyzetű területek, ahol a mezőgazdasági művelési tevékenység fenntartása különböző feltételektől függhet, de feltétlenül szükséges a környezet megőrzése, vagy feljavítása, a természetes táj védelme, a turisztikai hasznosítás, vagy a strandolásra alkalmas tengerpart védelme érdekében”. Ez alátámasztja azt az álláspontot, amelyhez az EGSZB ragaszkodik, vagyis, hogy a városkörnyéki, mezőgazdasági művelés alatt álló területeket úgy tekintsék, mint „különleges nehézségekkel küzdő térségeket”.

1.3.6 A 2000-es menetrend és a KAP időközi felülvizsgálata új lökést adott ezeknek az iránymutatásoknak.

1.3.7 A Salzburgi konferencia zárószavának előszavában kiemelték, hogy „az európai mezőgazdasági termelőket segíteni szükséges többfunkciós szerepük ellátásában, mert az Unió egész területén egyszerre őrzik a falusi táj képét és termelnek a piaci viszonyok között”⁽²⁾. Ezt ismételte meg az EGSZB „A KAP második pilléréről: kilátások a vidéki területek fejlesztési politikájának változásaira” (a Salzburgi konferencia nyomán)⁽³⁾ témában megfogalmazott saját kezdeményezésű véleményében (előadó G.Bros).

⁽²⁾ Lásd az 1-es lábjegyzetet.

⁽³⁾ CESE 961/2004-NAT/243

2. A városkörnyéki mezőgazdaság megőrzésének és fejlesztésének célkitűzései

2.1 Az EGSZB véleménye szerint, a városkörnyéki mezőgazdasági művelés vitathatatlanul sajátos feszültségekkel terhes, melyek közvetlen kiváltó okai jól behatárolhatók. Konkrét intézkedésekre van szükség, a mezőgazdaságilag művelt, városkörnyéki területek fenntartásához, rendezéséhez és gazdálkodásuk irányításához. Ennek érdekében, az EGSZB javasolja, hogy támogassák azokat a mechanizmusokat és eszközöket, amelyek alkalmasak a városkörnyéki, mezőgazdaságilag művelt földterületek védelmére és fejlesztésére.

2.2 1. Célkitűzés: a városkörnyéki, mezőgazdasági művelés alatt álló földterületek társadalmi, politikai és közigazgatási elismerése különleges nehézségekkel küzdő vidéki térségként

2.2.1 A „közbenső városok” aktív és erős hálózatának támogatása

2.2.1.1 Az EGSZB megállapítja, hogy az európai földterület „nagyvárosiasodása” olyan jelenség, amely a nagyvárosok növekedését, és a termékeny földterületek folyamatos, és visszafordíthatatlan elvesztését vonja maga után, és ez a fő, és lényegi feszültség okozója a városkörnyéki térségekben, ahogyan erre a „Európai nagyvárosi térségek: társadalmi-gazdasági kihatások Európa jövőjére”⁽⁴⁾ című saját kezdeményezésű vélemény (előadó: Van Iersel) is rámutat.

2.2.1.2 A mezőgazdasági tevékenység elhalása nemcsak a mezőgazdasági szektorra hat vissza, hanem a természeti erőforrások megőrzésére, a városi lakosság életminőségének védelmére, és a földekkel való kiegyensúlyozott gazdálkodásra is.

2.2.1.3 Az európai földek kiegyensúlyozott és fenntartható fejlesztési távlatait szem előtt tartva, az EGSZB ragaszkodik ahhoz, hogy **megteremtsék azokat a feltételeket, amelyek mellett létrejön a „közbenső városok” aktív és erős hálózata**, amelyeket nem a demográfiai súlyuk, hanem ütközőzóna jellegükből adódóan a vidék és a városok közötti közvetítő szerep jellemez.

2.2.1.4 Ennek a hálózatnak a létrehozása csak akkor lehetséges, ha körülötte fennmaradnak az érintetlen és a mezőgazdaságilag művelt területek, más szóval, olyan városkörnyéki területek, amelyek más funkciót is betöltenek, mint egyszerű elválasztó sávokat a beépített és a beépítetlen területek között, létükkel elősegítik és erősítik a városok arculatát, a biológiai diverzitást, és lehetővé teszik a fenntartható mezőgazdasági termelő tevékenységet.

⁽⁴⁾ Az együttműködési hálózat válasz arra a helyzetre, amelyet a különböző érdekek és/vagy hatáskörök ütközése jellemez, arra az egyre fokozódó igényre, hogy a működés legyen hatékony, hogy a problémákat integrált, szektorokon átívelő intézkedések segítségével oldják meg, valamint, hogy kapcsolatokat hozzanak létre, összehangoltan cselekedjenek és a felelősséget osszák meg egymás között. Ez együtt jár azzal, hogy a területi elkötelezettségű szereplők készek legyenek közös célok meghatározására, közös tervezésre és összehangolt együttes fellépésre.

2.2.2 A mezőgazdaság szerepének elismerése a város-vidék kapcsolatában

2.2.2.1 Az EGSZB számára kétségtelenül elsődleges fontosságú, hogy **társadalmi, politikai és közigazgatási elismerést kapjon ezeknek a városiasodott vidéki (városkörnyéki) negyedeknek a létezése, ahol mezőgazdasági művelés folyik, ahol hátrányos gazdálkodási adottságokkal kell megküzdeni, és amelyek a város-vidék kapcsolatában fontos szerepet játszanak.**

2.2.2.2 A városkörnyéki mezőgazdasági területek és a bennük folyó mezőgazdasági művelés elismerésének elsősorban azon problémák tanulmányozásán kell alapulnia, amelyekkel ezeknek a hátrányos adottságú térségeknek szembe kell nézniük, és amelynek kiváltó okai, másodsorban pedig **a bennük lakó értékek (vízhelyzet, tájkép, biodiverzitás, építészeti, agrárszerkezet, stb.), valamint a bennük rejlő értékek alapján az általuk betölteni hivatott gazdasági, környezetvédelmi és társadalmi funkciók teljes elemzésén.**

2.2.3 Tudatosítás mint az elismerés eszköze

2.2.3.1 Nagyon fontos, hogy **a társadalom megértse, hogy a termőföld nem más, mint egy korlátozott természeti erőforrás**, olyan közös örökség, amelyet nehéz visszaszerezni, ha egyszer elherdálták, szétrombolták. Ennek érdekében, a leromlott városi területek és az elavult ipari negyedek rehabilitációs és regenerációs programjai segítségével, a városok centripetális (befelé történő) növekedési módjait kell kidolgozni, mivel így elkerülhető építkezési célból további földterületek feláldozása, másrésről pedig, jogszabályok alkalmazásával a mezőgazdasági területek megszerzésére irányuló spekulációs folyamatokat kell megszüntetni, amelyek pedig annyira elterjedtek számos európai város periferiáján.

2.2.3.2 Annak érdekében, hogy az ilyen területek társadalmi, politikai és közigazgatási elismerést szerezzenek, az EGSZB javasolja, az **európai intézkedések fokozását a városkörnyéki mezőgazdasági földterületek**, és rajtuk folyó művelés vonatkozásában. Az ilyen intézkedések keretében el kell ismerni a városkörnyéki területek értékeit és szerepét, és lehetővé kell tenni minden ország számára, hogy közös alapelveken nyugvó, saját törvényeivel biztosítsa védelmüket és fejlődésüket.

2.3 2. Célkitűzés: A városkörnyéki mezőgazdasági területek védelme az urbanizációs folyamatokba történő bekapcsolódástól tervezés, területrendezés és önkormányzati intézkedések eredményeként.

2.3.1 Az EGSZB úgy értékeli, hogy a városkörnyéki mezőgazdasági térség megőrzése érdekében nem elégséges, ha a társadalom és a politikusok pusztán elismerik az ilyen területek megőrzésére irányuló koncepciók fontosságát, az is feltétlenül szükséges, hogy minden tagállam rendelkezzen a városkörnyéki mezőgazdasági területek igazgatására vonatkozó eszközökkel, és alkalmazza is ezeket, azon spekulációs folyamatok megelőzésére, melyek a városkörnyéki termőföldek elhagyását eredményezik.

2.3.2 Az EGSZB szerint, ezeket a földgazdálkodási intézkedéseket hat pillérre támaszkodva kell létrehozni:

- a) az európai, nemzeti és regionális szintű **területtervezési és városi területrendezési** jogszabályi eszközök, illetve a nemzeti és regionális szintű föld tulajdonlási eszközök felhasználása, melyek különös figyelmet fordítanak a városkörnyéki, mezőgazdasági művelés alatt álló földeknek és az agrárpolitikának, és erősen megnehezítik a művelés alatt álló földek egyéb hasznosítási célra történő átminősítését;
- b) átlátható jogi eszközök azon helyzetek szabályozására, melynek keretében az állami, és magántulajdonos **átmene-tileg nem művelik földjeiket**, a földbérleti szerződések szabályozása átlátható jogszabályi eszközök segítségével, lehetővé téve a hivatásos mezőgazdasági termelőknek az ideiglenesen művelésen kívüli földek bérbé vételét mezőgazdasági művelés és/vagy állattenyésztés céljára, a mezőgazdasági termelés fokozása érdekében.
- c) a városkörnyéki mezőgazdasági területek túlzott mértékű megadóztatásának elkerülése érdekében az ilyen területeknek a városi ipari és/vagy lakóterületekkel azonos mértékű adózási kulcs alá kell esniük.
- d) **új és jobb** területrendezési **kezdeményezések önkormányzati szinten**, a szubszidiaritás elvének (a helyi hatóságok és politikusok közös felelősségének) megerősítésével, mégpedig az önkormányzatok felett álló, az önkormányzatok közötti együttműködésre és területi kohézióra alapozott kritériumok figyelembe vételével;
- e) **új önkormányzati finanszírozási kritériumok, mint pl. a „védett mezőgazdasági területek” koncepció bevezetése**, amelynek keretében a mezőgazdasági művelés alatt álló területek védelme elsőbbséget élvez az ilyen területek urbanizációs célokra való hasznosításával szemben, amellyel csökkenteni lehetne az önkormányzati bevételek függőségét egyéb kritériumok alapján beszedett adóktól;
- f) „mezőgazdasági hatástanulmány” készítésének kötelező és kényszerű előírása az illetékes mezőgazdasági közigazgatás által minden olyan esetben, amikor a városkörnyéki, mezőgazdasági művelés alatt álló területekre olyan beavatkozást terveznek, amely maga után vonhatja a mezőgazdasági terület csökkenését.

2.3.3 Végző soron arról van szó, hogy a tervezés, területrendezés, földhasználat, önkormányzati finanszírozás és mezőgazdasági hatástanulmányok révén védeni kell a városkörnyéki, mezőgazdaságilag művelt térséget a város szüntelenül növekvő földéhségének nyomásától (a város területi növekedésétől, az ipari és a terciér szektor fejlesztésétől, a távközlési és energetikai infrastruktúrák terjeszkedésétől) és el kell kerülni a föld pusztulását, amely ürügyül szolgálhat a külvárosokban mezőgazdasági művelés alatt álló területeket lebecsülésére, és felszámolásuk igazolására.

2.4 3. *Célkitűzés: A városkörnyéki mezőgazdaság, és az általa érintett területek dinamikus és fenntartható fejlődésének biztosítása*

2.4.1 Az EGSZB nézete szerint, a városkörnyéki mezőgazdaság, és az általa érintett területek dinamikus és fenntartható fejlődése csak abban az esetben biztosítható, ha **helyi hatóságok számára alapvető szerepet biztosítunk, amely magában foglalja az önkormányzatok közötti gazdaság-irányítást, ugyanúgy, mint az önkormányzatok felettes szervei által történő tervezést.**

2.4.2 Az szükséges ehhez, hogy a különböző városkörnyéki térségek egyesítsék erőiket és létesítsenek egy olyan **szervezetet, amelynek fő és nem pusztán védelmi célja a mezőgazdasági művelés alatt álló területek és magának a mezőgazdasági művelési tevékenységnek a felélénkítése, a földek megtartásának, használatának és gazdasági irányításának az önkormányzatok felettes szervei által készített tervek segítségével.**

2.4.3 A mezőgazdasági termelők részvétele ebben a szervezetben garantálná, a valódi **partnerkapcsolatok** kiépülését, lehetővé téve céljaik előmozdítását a helyi (polgári és politikai) közösségek, és egyéb érdekelt partnerek (egyetemek, környezetvédők, stb.) körében a mezőgazdaságilag művelt terület összehangolt igazgatásának érdekében.

2.4.4 A városkörnyéki negyedek igazgatásáért felelős személyeknek konzervatívoknak kell lenniük abban, ami a területi értékek megőrzését illeti, és nagy fantáziával és kreativitással rendelkező, haladó szelleműeknek, amikor a városkörnyéki mezőgazdasági művelésű térség funkcióit fejlesztő javaslatokról van szó. Szigorúan kell ragaszkodniuk a földhasználatra vonatkozó jogszabályi előírások betartásához. Más szóval, alkalmazniuk kell a fenntarthatóság kritériumait.

2.4.5 A szubszidiaritás a városkörnyéki mezőgazdasági területek igazgatásában alapvető fontosságú, mert általa lehet biztosítani, a hatóságok és a mezőgazdasági termelők elkötelezettségét a városkörnyéki mezőgazdasági területek megőrzésére és fejlesztésére. Lényegében **a fenntartható mezőgazdasági művelés érdekében megegyezés születik a közigazgatás és a mezőgazdasági termelők között.**

2.4.6 **Az igazgatásnak egy „együttműködési hálózaton”** ⁽⁵⁾ kell alapulnia az igazgatás állami és magán résztvevői között, melynek irányítását egy **„részvételi és irányító szerv”** vállalja fel. Ennek a szervnek összhangot kell teremtenie a közös célok és érdekek között, és az adott területre, és annak természeti erőforrásaihoz igazított határozott intézkedéseket kell ösztönöznie (pl. az adott terület termékeinek népszerűsítése, információs és kommunikációs technológiák alkalmazása, a környezeti oktatás sürgetése, tájvédelem, stb.). Más szóval, egy olyan szervnek kell lennie, amely létrehozza az általános feltételeket, felügyeli azok alkalmazását, és ösztönzi a városkörnyéki területek gondozására és támogatására irányuló intézkedéseket.

(5) Lásd az 1-es lábjegyzetet.

2.4.7 Gyakorlatilag követni kell, a városkörnyéki mezőgazdasági területeken is, a Salzburgi konferencián kijelölt irányt, amely külön kiemelte, hogy „a jövő politikájának racionalizálnia kell a vidéki térségek részére juttatott közösségi segítyeket a helyi, legalacsonyabb szintről kiinduló partnerkapcsolatok segítségével” [és] „nagyobb felelősséget kell rábízni a programokban résztvevő partnerekre, a pontosan megfogalmazott célokra és eredményekre alapozott közös stratégia meghatározása és kivitelezése vonatkozásában.” (A Salzburgi konferencia zárszavának 6. és 7. elve.).

2.4.8 A „fenntartható mezőgazdasági irányítás érdekében létrejött megállapodások” mellett, nem szabad elfelejteni azokat az önkormányzatok feletti szinten készült igazgatási projekteket sem, amelyeket tekintettel a mezőgazdasági földek területi jellemzőire (vidéki/városias jelleg) „**városiasodott vidéki**” **projektek** néven kellene bemutatni a közigazgatási és a földkezelési szervezeteknek, melyek feladata a mezőgazdasági művelés alatt álló területek állapotának védelme és visszaszerzése, és annak lehetővé tétele, hogy a város és a vidék közösen munkálkodva jövedelemre tegyen szert. Alapvető fontosságú, hogy a mezőgazdasági térségből származó, nem mezőgazdasági javak által termelt jövedelmek egy részét visszaforgassák a mezőgazdasági szektor javára.

2.4.9 A „városiasodott vidéki projekteket” támogatni kell a városkörnyéki mezőgazdasági terület „részvételi és irányító szerveinek” is, eleget téve a több szektorra kiterjedő követelménynek, amely egyesíti a termelés szempontjait a fogyasztói igények kielégítésével, a termelő tevékenység környezetkárosító hatását minimálisra csökkentő és a táj arculatát védelmező környezetvédelmi tényezőket, és azokat a társadalmi szempontokat, amelyek a városlakók igényeit elégítik ki, mint például a mezőgazdasági terület felhasználása szabadtéri és pedagógiai tevékenység kifejtésére.

2.4.10 Ahhoz, hogy a városiasodott vidéki területek számára a városkörnyéki mezőgazdasági területeket kezelő szervek fejlesztési projekteket és agrárgazdálkodási megállapodásokat dolgozzanak ki, az ilyen területek kezelésében résztvevő feleknek (közigazgatási szervek, különösen a helyi és a mezőgazdasági szektor illetékesei) előzetesen intézményes megállapodást kell megfogalmazniuk és jóváhagyniuk, a térség integrált igazgatásának szükségességéről.

2.4.11 Ez az intézményes megállapodás a helyi és a felettes közigazgatási szint, valamint a mezőgazdasági termelők között, követheti a „**Városkörnyéki Mezőgazdasági Chartában**” lefektetett általános elveket.

2.4.12 A charta megszilárdítása és a kölcsönös elkötelezettség megerősítése érdekében „**egy, a fenntartható fejlődésről és gazdálkodásról szóló stratégiai terv**” kidolgozása és elfogadása is hasznos lehet, amely meghatározná az alapelveket, a stratégiai irányvonalakat és a konkrét intézkedéseket, egy meghatározott városkörnyéki mezőgazdasági térség értékeinek megőrzése és szerepének fejlesztése céljából.

3. Záró következtetések

3.1 A városiasodott vidéki térség számára készített projektek beindítását és a kölcsönös elkötelezettséget rögzítő dokumentumok elkészítését a **város-vidék paktumban** lefektetett feltételekre kell alapozni, melyet a gazdálkodást irányító szervek határoztak meg, valamint a polgári és a mezőgazdasági szektor részvételének ösztönzésére irányuló intézkedésekkel kell alátámasztani. Ezek a paktumok az alábbi célok megvalósítását igénylik:

- a) **1. Célkitűzés:** léteznie kell egy, a városkörnyéki mezőgazdasági térségre vonatkozó **területvédelmi és fejlesztési projektnek**. Ilyen projekteket a regionális területfejlesztési, urbanizációs, vagy földhasználati tervek segítségével lehet kialakítani, a mezőgazdasági földterületek piaci forgalmát szabályozó különleges jogszabályok mellett.
- b) **2. Célkitűzés: a városkörnyéki mezőgazdasági művelésű területek mezőgazdasági használatban tartása** olyan jogi eszközök és mechanizmusok segítségével, melyek garantálják a folyamatos használatot, a lehető legnagyobb mértékben csökkentik az urbanizációs nyomást és a nem mezőgazdasági célú hasznosítást, és megkönnyítik a termőföldhöz való hozzáférést.
- c) **3. Célkitűzés: egy irányító szervezeten** alapuló integrált gazdasági irányítás a városkörnyéki mezőgazdasági területek fellendítése, és az ilyen területek értékességének tudatosítása érdekében. Ez bizonyára biztosítani fogja a dinamikus és fenntartható fejlődést egy olyan kötelezettségvállalás segítségével, amely a földterülettel való gazdálkodást **fenntartható agrárgazdálkodási szerződés formájában a városiasodott vidéki térség számára készített projektekre**, és a polgárok, a közigazgatás és a mezőgazdasági termelők közötti szerződéses kapcsolatra alapozza.

3.2 A fenti célok eléréséhez nélkülözhetetlenül szükségesek az alábbiak:

- a) **A nők és fiatalok aktív részvételének ösztönzése** a területfejlesztési projektekből és az agrárgazdálkodási szerződésekben, a területek jelenlegi és jövőbeni állapotának megővése érdekében.
- b) **Megértetni a polgárokkal**, hogy a mezőgazdasági termelés garantálja az élelmiszerbiztonságot, a környezetbarát termelési módszereknek és társadalmi felelősséggel történő alkalmazásuknak köszönhetően.
- c) **A víz fontosságának elismerése a városkörnyéki mezőgazdasági térségek helyzetének megszilárdításában.** Különleges jogszabályok szükségesek, amelyek nem korlátozzák a mezőgazdasági célra felhasználható víz mennyiségét, hanem a „új vízkultúrát” vezetnek be, melynek lényege a felszíni vizek és a talajvíz használatának csökkentése, és a szennyvíztisztítók által megszuirt víz újra felhasználása mezőgazdasági célokra.

- d) **A városkörnyéki mezőgazdasági térség támogatása**, a térség különleges nehézségeinek társadalmi tudatosítása által.
- e) **A mezőgazdasági jövedelmek és az infrastruktúra hatékonyságának növelését, és a mezőgazdasági tevékenységet kiszolgáló szolgáltatások javítását** célzó eszközök és intézkedések kidolgozása.
- f) **A piaci keresletnek megfelelő termelési és értékesítési rendszerek elősegítése**, különös tekintettel az élelmiszervászték bővítésének támogatására, a fenntartható és környezetkímélő mezőgazdasági tevékenység, a kulturális identitás és a kíméletes állattartás ösztönzése révén.

Brüsszel, 2004. szeptember 16.

- g) A természeti erőforrások **védelme** és felhasználásának **racionálizálása** (különösen a talaj, víz és táj vonatkozásában).

3.3 Tekintettel a városkörnyéki mezőgazdasági térségnek, és magának az európai városkörnyéki mezőgazdaságnak a sérülékenységére, az EGSZB rendkívül fontosnak ítéli meg egy **Európai Városkörnyéki Mezőgazdasági Megfigyelőközpont** létrehozását, amely, azon felül, hogy európai távlatokat nyit a városkörnyéki mezőgazdasági térségeknek és a bennük folyó mezőgazdasági tevékenységnek, hivatkozási alapja lehet az európai városkörnyéki mezőgazdaság helyzetéről szóló információk nyomon követésének, elemzésének és terjesztésének, továbbá találkozás és párbeszéd helyszínéül szolgálhat a helyi és regionális hatóságok, valamint a különböző érintett európai szervek között, valamint kezdeményezéseket indíthat ezen városkörnyéki területek és mezőgazdaságuk védelme és fejlődése érdekében.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Roger BRIESCH
